

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΙ
ΤΑΦΟΙ ΟΙ ΓΥΜΒΟΙ
ΤΩΝ ΜΕΓΑΡΩΝ;

ΕΤΟΣ 25° ♦ ΜΑΡΤΙΟΣ 2006 ♦ ΑΡ. 289

Κωδ.
ΕΛ.ΤΑ.:
3187

€6

ΔΑΥΛΟΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΤΩΝ ΣΟΥΛΤΑΝΩΝ

ISSN 1105-9486

9 771105 948009

03>

**ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟΥΣ ΑΡΑΟΥΚΑΝΟΥΣ,
ΤΟΥΣ "ΛΑΚΩΝΕΣ" ΤΗΣ Ν. ΑΜΕΡΙΚΗΣ**

Ίδρυτής - ιδιοκτήτης,
εκδότης - διευθυντής
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 Αθήνα.
Τηλέφωνα: 2103223957,
2103314986, 2109841655
Τηλεομοιότυπος: 2103314997

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:

<http://www.davlos.gr>

Ηλεκτρονική αλληλογραφία:
davlos@davlos.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9:30-14:30
καθημερινά (καὶ Σάββατο).

Εκτύπωση: PRESS LINE
Μάγερ 11, Αθήνα,
Τηλ.: 210 5225479.

- Τιμή αντιτύπου: €6.
 - 12μηνη συνδρομή: €53.
 - Οργανισμών κ.λπ.: €80.
 - Φοιτητών: €43.
 - Εξωτερικού: €80.
 - Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.
 - Η συνδρομή ανανεώνεται αυτόματως
μετά τη λήξη του 12μήνου.
- Διακοπή της συνδρομής γίνεται μόνον
κατόπιν τηλεφωνήματος
του ενδιαφερομένου.

**ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.**

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.
Για εξοικονόμηση χώρου το Περιοδικό
διατηρεί το δικαίωμα σύμπτυξης ή δημοσί-
ευσης σε συνέχειες των προσφερομένων
συνεργασιών.

Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά έμβασματα στη διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ,
Ποστ Ρεστάντ 175 01, Π. Φάληρο.

- Παραγγελίες μέσω Διαδικτύου
βιβλίων, τόμων, παλαιών τευχών «Δ»
και έγγραφες συνδρομητών:
στην ιστοσελίδα μας www.davlos.gr
- Επίσης έγγραφες συνδρομητών με
ένα απλό τηλεφώνημα στα
τηλέφωνα του «Δ».

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Απαγορεύεται ή εν όλω ή εν μέρει
αναδημοσίευση ή αναμετάδοση καθ'
οιονδήποτε τρόπον δημοσιευμάτων
του «Δαυλού» χωρίς τη γραπτή άδεια
του εκδότη.

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό Πρωτοποριακής Έρευνας

Έτος 25°, Μάρτιος 2006, Άριθ. 289

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ή παντοδυναμία του Άγνωστου 19542

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ή 28η Οκτωβρίου έβραϊκή έορτή! 18544

ΕΡΕΥΝΕΣ

Προϊστορικοί τάφοι οί τύμβοι
τών Μεγάρων; 19549
Ό μαγικός κόσμος της άκοης 19563
Ευ-θυμία 19572
Μεταλλαγμένα: Ευμάρεια ή
συμφορά 19579

Ή έλληνική πάλη λαϊκό άθλημα
στην Τουρκία και τη Βουλγαρία 19590
Ή θέση της γυναίκας στον Χριστιανισμό 19600
Όδοιπορικό στην Άρσουκανία 19602

ΓΕΝΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ 19561
ΟΦΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ 19597
Ύποκλοπείς της ύποκλοπής 19599
Κινηματογράφος και Σύστημα 19642
Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ 19642

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Δισπηλιό: Συνεχίζεται ή υποβάθμιση 19552
Όλοσχερής καταστροφή αρχαιοτήτων
στην Κέρκυρα 19610
«Εγώ είμαι ή γλίτσα που κυλάει...» 19640

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΤΩΝ ΣΟΥΛΤΑΝΩΝ

Ή πολιτική τρομοκρατία των Ραγιαδών 19613
Ίδια προνόμια από Βυζαντινούς και Τούρκους 19622
«Πρός καϊμακάμην, μητροπολίτην κ.λπ.» 19630
Για τὸ Φανάρι οί άρματολοι ήταν «ληστές» 19636

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Δημήτρης Μυταράς 19585

Ό «Δ» έχει την ευθύνη των κειμένων που δημοσιεύει στίς
σελίδες του. Για τις δραστηριότητες, δημοσιεύσεις, διατυ-
πώσεις θέσεων κ.λπ. εκτός «Δαυλού» από πρόσωπα που
γράφουν ή έγραψαν στο Περιοδικό, ό «Δ» δεν ευθύνεται.

Η ΠΑΝΤΟΔΥΝΑΜΙΑ ΤΟΥ ΑΓΝΩΣΤΟΥ

Συλλογισμός Α΄

Κρίση α΄: Ό Χ παρακολουθεί τὰ τηλέφωνα κάποιων εξουσιαστών.

Κρίση β΄: Ό Χ παρακολουθεί τὰ τηλέφωνα κάποιων αντιεξουσιαστών.

Συμπέρασμα: Άρα ό Χ δέν κάνει διάκριση μεταξύ εξουσιαστών και αντιεξουσιαστών.

Συλλογισμός Β΄

Κρίση α΄: Ό Χ αφήνει νά διαρρεύση στους εξουσιαστές και αντιεξουσιαστές, ότι παρακολουθεί τὰ τηλέφωνα τους.

Κρίση β΄: Οί παρακολουθούμενοι αφήνουν νά διαρρεύση (πρός πᾶσαν κατεύθυνση), ότι παρακολουθούνται..

Συμπέρασμα: Άρα ό παρακολουθών Χ και οί παρακολουθούμενοι συμπίπτουν στο νά γίνη γνωστό, ότι ό Χ παρακολουθεί και οί ἄλλοι παρακολουθούνται.

Συλλογισμός Γ΄

Κρίση α΄: Ό παρακολουθών δέν ἀποκαλύπτει τήν ταυτότητά του.

Κρίση β΄: Οί παρακολουθούμενοι δέν ἀποκαλύπτουν τήν ταυτότητα τοῦ παρακολουθούντος (ἂν και ἀποκαλύπτουν τή δική τους).

Συμπέρασμα: Άρα ἐκεῖ πού ταυτίζονται παρακολουθών και παρακολουθούμενοι **εἶναι στο νά παραμείνη ό πρῶτος ἄγνωστος.**

ΤΕΛΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Τό μόνο ἀναμφισβήτητο, τό μόνο μαθηματικῶς βέβαιο και τό μόνο γενικῆς ἰσχύος γεγονός πού ζήσαμε πρόσφατα δέν εἶναι οὔτε οί παρακολουθήσεις, οὔτε τό προϊόν τῶν παρακολουθήσεων, οὔτε ἡ ιδιότητα τῶν παρακολουθουμένων (ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀντιφατικά και σοφιστικά) ἀλλά ἡ **ιδιότητα «Ἄγνωστος»** τοῦ δημιουργοῦ τοῦ γεγονότος.

δύναμη τοῦ Ἀγνώστου εἶναι ἀπόλυτη. Καί μπροστά στο παντοδύναμο Ἄγνωστο ἡ ἀδυναμία ὅλων τῶν Γνωστών εἶναι ἀπόλυτη. Ἄς δοῦμε, πῶς ἀντιμετωπίζεται λογικά-φιλοσοφικά-πολιτικά-ψυχολογικά τό Ἄγνωστο, ὅπως τό ἰχνηλατήσαμε στον «Δαυλό», σέ μιᾶ ἄλλη εὐκαιρία πρὶν ἀπό δώδεκα χρόνια, στή στήλη αὐτή («Φιλοσοφία τῆς Ἱστορίας και τοῦ Πολιτισμοῦ», τεῦχος 149, Μάιος 1994, σσ. 8724-5):

“Ό,τι κατακοῦμε γνωστικά ἀποτελεῖ ἀνίερη κλοπὴ ἀπό τὴν περιοχή τοῦ Ἀγνώστου, ἀναιδῆ ἱεροσυλία μας εἰς βάρος του, ἀσύγγνωστο ἁμάρτημά μας. Τό Ἄγνωστο πρέπει παντὶ τρόπῳ νά παραμείνη ἄγνωστο. Γιὰ περισσότερη ἐξασφάλιση τῆς μυστικότητάς του ἀπό τοὺς βέβηλους βγήκε ἀπό τὸν Κόσμο μας, ἐγκαταστάθηκε πολὺ μακριά, ἔγινε Θεὸς ἐξωκόσμιος, κι ἐπομένως ὅλοι μας εἴμαστε καταδικασμένοι σὲ ἀ-

πόλυτη, τυφλή υπακοή σ' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ στοὺς περιούσιους, ποὺ μόνον αὐτοὶ τὸν ξέρουν καὶ μεσολαβοῦν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἡμῶν. Ἔτσι τοὺς δώσαμε πιὰ (στο Ἄγνωστο καὶ στοὺς μεσολαβητές του) ἀπόλυτη ἀσφάλεια. Γιὰ νὰ μοιάσουν δὲ οἱ περιούσιοι μεσάζοντες στὸν ἐξωκόσμιο Θεό μας, ἔγιναν κι αὐτοὶ ἀόρατοι ὅλοι τοὺς ὑποψιαζόμαστε, ἀλλὰ κανένας ἀπὸ ἐμᾶς δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς δῇ καὶ νὰ τοὺς μιλήσῃ. Διότι οἱ περιούσιοι ζοῦν καὶ κινοῦνται καὶ τώρα γύρω μας, πανταχοῦ παρόντες, ἀποφασίζοντας γιὰ μᾶς, ἐπεμβαίνοντας καὶ φροντίζοντας γιὰ τὴν χάρη μας, προβλέποντας τὸ κάθε τί, προωθώντας καὶ προβάλλοντας ὅποιον τοὺς ἐξυπηρετεῖ καὶ πατάσσοντας ἢ θάβοντας ὅποιον δὲν τοὺς ἐξυπηρετεῖ, τέλειοι ἐγγυητὲς καὶ αὐθεντικοὶ μεσάζοντες, ἀδυσώπητοι τιμωροὶ καὶ ἐκδικητὲς τοῦ Θεοῦ.

[...] Ἄν γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή μας αὐτὴ ἀπὸ τοὺς περιούσιους ἀπαιτῆται ἓνας ἀκόμῃ Μεσαίωνας, καλῶς νὰ ὀρίσῃ. Κι ἂν ἔτσι αὐτοκτονοῦν οἱ ἴδιοι ὡς ἰσχύς –κι ὁ Θεός τους ὡς Κύριος τῶν Δυνάμεων–, ἀποθανέτωσαν οἱ ψυχαί τους μετὰ τῶν ἀλλοφύλων... ”

* * *

χοιμε λοιπὸν ὀλοφάνερα ἐνώπιόν μας ἓναν Ἄγνωστο Χ, ἀόρατον, ἄφωνον, μὲ «ἀγνώστους βουλὰς». Αὐτὸς ὅμως «βλέπει» καὶ «ἀκούει» καὶ «ἐτάζει νεφροὺς καὶ καρδίας ἀνθρώπων» (τὰ μυστικά τους) διὰ τῶν παρακολουθήσεων. Ἀνθρώπων, ἡμῶν, ποὺ ζοῦμε ὡς ἔρμαια τοῦ Φόβου, τοῦ Τρόμου, τοῦ Ζόφου, τοῦ Κόπου, τοῦ Γόου, τοῦ Χρόνου, τοῦ Πόνου, τοῦ Νόμου, τοῦ Πόθου, τοῦ Φθόνου, τοῦ Ρόχθου, τοῦ Βρόμου, τοῦ Μόρου, τοῦ Πότου, τοῦ Ψόγου, τοῦ Κότου, τοῦ Κόρου, τοῦ Δόλου... (ἀλήθεια, πόση εἶναι ἡ **βουλευτική ἀδράνεια-ἐξασθένηση-ἐκμηδένιση καὶ ἡ ἀδυναμία ἀντιστάσεως τοῦ ἀνθρώπου**-ἀτόμου ἐναντι τῶν ἀκατανίκητων ἐξωτερικῶν ἀντικειμενικῶν αἰτίων, ποὺ ἐκφράζονται μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ δυσύλλαβα μὲ δύο ὅμικρον οὐσιαστικὰ ἀρσενικοῦ γένους τῆς φοβερῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, ποὺ ὅμως ἡ ἡλίθια Γλωσσολογία δὲν βρίσκει καμμιά ἐτυμολογικὴ συγγένεια μεταξὺ τους –**ἔτυμος** σημαίνει ἀληθινός.... Καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια, ἂν ὅλα αὐτὰ τὰ δεινὰ, ποὺ μᾶς παραλύουν τὴ θέληση, τὰ προκαλοῦσε κάποιος Ὅρατός, ἃς ποῦμε ὁ Κύριος Μπούς, θὰ ἦταν πολὺ μικρότερα καὶ θὰ μπορούσαμε νὰ τὰ ἀντιμετωπίσουμε. Φαίνεται, ὅμως ὅτι ἡ ὁρατὴ πλευρὰ τῆς Διεθνoῦς Ἐξουσίας δὲν στέκεται καλὰ πιὰ. Γι' αὐτὸ ἐπιστρατεύεται ἡ παλιὰ συνταγὴ τοῦ Ἀοράτου Κυρίου, αὐτὴ ποὺ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ φόβου ἐξαχρίωσε, ἐξαχρείωσε καὶ ἐξαθλίωσε τὸν ἄνθρωπο στὰ 2000 χρόνια τῆς ἐφαρμογῆς της. Αὐτὸς ὁ Κύριος δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθῇ μὲ τίποτα, εἴτε φυσικὸς εἶναι εἴτε «μεταφυσικός». Ὁ «**φόβος Κυρίου**» καταλύει, διαλύει καὶ παραλύει τὰ πάντα, τοὺς πάντες, πανταχοῦ, πάντοτε καὶ τοὺς διδάσκει τὴν «**ἀρχὴν σοφίας**». Τέλεια συνταγή, ποὺ ἔδωσε στοὺς ἐφευρέτες τῆς τὴν δισχιλιετῆ τους κυριαρχία.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ἡ δημοκρατία καὶ τὰ ἰσχύοντα θρησκευτικὰ δόγματα

Κύριε διευθυντά,

Ἐπειδὴ ἀπόρροια τῆς θεωρίας τῶν ἐξουσιαστικῶν δογμάτων δὲν εἶναι μόνο τὰ ὁλοκληρωτικὰ πολιτικὰ συστήματα ἀλλὰ καὶ τὰ θεοκρατικά καὶ ἐπειδὴ θεωρῶ, ὅτι ὁ πλανήτης κινδυνεύει ἐξ ἴσου ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊσμό, τὸ Χριστιανισμό, τὸ Μωαμεθανισμό καὶ γενικὰ τὴν Θεοκρατία, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ καταγγέλλωνται ὅλα τὰ παραπάνω δόγματα ὅσο καὶ οἱ διάφοροι ἐξουσιαστές. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ θεωρῶ ἐλλιπὲς τὸ μνημόνιο τῆς Ε.Ε. περὶ Δημοκρατίας, διότι ἀδυνατεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ συνολικὰ τὴν πραγματικότητα σύμφωνα μὲ τὰ διδάγματα τῆς Ἱστορίας.

Θαρρῶ λοιπόν, ὅτι ἀπέναντι, ψηλὰ στὸν

Ὀλυμπο, «κάθεται» ἡ Δημοκρατία. Ἄνηφορίζοντας, ἔχοντας στὴν πλάτη μας ἓνα πολιτειακὸ σύστημα σὰν τὰ σημερινά, δὲν θὰ τὴν ἀνταμώσουμε ποτέ. Ἄς τὴν πλησιάσουμε, τοῦλάχιστον ὅσο μπορούμε, ἀγωνιζόμενοι γιὰ τὰ ιδεώδη μιᾶς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας.

Ἐχοντας στὸ νοῦ μου τὶς συνέπειες τῶν παραπάνω, διαφωνῶ μὲ ὅλους αὐτοὺς ποὺ καπηλεύονται τὴ λέξη δημοκρατία καὶ συμπαράτασσομαι μὲ τοὺς ἀγωνιστὲς τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας.

Μὲ τιμὴ

Ἀθανάσιος Λαρδούμπας

Πρόεδρος Δημοτ. Συμβουλίου
Δήμου Σαρανταπόρου

ΜΕΤΕΤΡΕΨΑΝ ΤΗΝ 28η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΒΡΑΪΚΗ ΓΙΟΡΤΗ...

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Στ' ἀλήθεια μ' ἀνησυχεῖ ἡ ἀπογοητευτικὴ κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ σὲ ὁλόένα καὶ περισσότερες σχολικὲς κοινότητες. Καὶ δὲν ἀναφέρομαι τόσο στὰ ἀπαράδεκτα σχολικὰ ἐγχειρίδια (ιδιαίτερα ἐκεῖνα τῆς Ἱστορίας) ὅσο στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὠρισμένοι διδάσκοντες ἐκμεταλλεύονται, μὲ ὅλη τὴ σημασία τῆς λέξεως, τὴν διδακτικὴ ὥρα ποὺ τοὺς δίδεται, γιὰ νὰ ἐπιδοθοῦν σὲ μία σειρὰ ιδεολογικῶν «ἀναλύσεων» προπαγανδίζοντας πρὸς ὠρισμένη κατεύθυνση. Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐναντίον τῆς προσπάθειας τῶν ἐκπαιδευτικῶν αὐτῶν φορέων νὰ ἐφοδιάσουν τοὺς μαθητὲς μὲ ἐρεθίσματα, ποὺ θὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ διαμορφώσουν ἀπόψεις πάνω σὲ καίρια ζητήματα, ποὺ τὰ σχολικὰ βιβλία δὲν θίγουν.

Πολλὰ παράδοξα ὅμως ἔχω ξῆσει κατὰ τὴ διάρκεια τῆς φοίτησής μου στὴν πρωτοβάθμια καὶ δευτεροβάθμια ἐκπαίδευση. Ἀλλὰ ἐδῶ θὰ περιορισθῶ στὸ ἐξῆς σοκαριστικὸ περιστατικόν, ποὺ ἔλαβε χώρα στὸ σχολεῖο ποὺ φοιτοῦσα (τὸ 2ο Ἑνιαῖο Λύκειο Ἡλιούπολης) κατὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου τὸ 2003. Τὴν γιορτὴ μονοπώλησε ἡ παρουσία μιᾶς Ἑβραίας κυρίας. Αὐτὴ ἡ γυναῖκα παρουσιά-

Ὁ διάλογος γιὰ τοὺς εἴλωτες τῆς Σπάρτης

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Στὶς πάντα φιλόξενες στήλες τοῦ ἐγκρίτου «Δαυλοῦ» (τεῦχος 285) εἶχατε τὴν καλοσύνη νὰ δημοσιεύσετε ἐπιστολήν μου μὲ τὶς παρατηρήσεις μου ἐπὶ σχετικοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Γερασίμου Καζάνα μὲ τίτλο «Νομοθεσία ὑπὲρ τῶν δούλων στὴν ἀρχαιότητα» κ.λπ. («Δαυλός», τεῦχος 283). Οἱ περὶ ἧς ὁ λόγος παρατηρήσεις μου ἔγιναν γιὰ δύο λόγους. Ὁ πρῶτος τούτων, διότι ἀνακριβῶς ἀνεφέρετο εἰς μίαν μόνον ἀρχαίαν παραθαλάσσιον πόλιν τῆς Λακωνικῆς, τὸ Ἔλος, ἐνῶ τὸ ἀληθές εἶναι, ὅτι ὑπῆρχον, καὶ ὑπάρχουν, πλείονες. Ὁ δεῦτερος λόγος ἦτο, διότι ὁμοίως ἀνακριβῶς ἀναφέρει, ὅτι ἡ δευτέρα τάξις τῆς «Πολιτείας τῶν Λακεδαιμονίων», οἱ Περίοικοι, ἐστεροῦντο πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἐνῶ τὸ ἀληθές εἶναι, ὅτι ἦσαν ἐλεύθεροι, κατοικοῦσαν στὶς δικές τους πόλεις, εἶχαν 30.000 κλήρους (Πλούταρχος, «Λυκοῦργος», 8), μόνον οἱ

περίοικοι μετήρχοντο τὸ ἐμπόριον εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς τῶν προϊόντων, εἶχαν ἀξιόλογον βιοτεχνίαν, ὑπηρετήσαν εἰς τὸν στρατὸν τῆς Σπάρτης καὶ ἐλάμβανον μέρος στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες (ὁρᾷτε ἐγκυκλ. Λεξικὸ Ἡλίου, τόμος ΙΗ΄, σελ. 234 καὶ Σπυρίδωνος Λάμπρου, «Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος», τόμος Α΄, σελ. 112-118).

Διὰ τοὺς εἴλωτας ἀναφέρθηκα ἐπιγραμματικὰ στὴν οἰκονομικὴ τῶν κατάστασιν, ποὺ ἦτο μὲν κακή, ἀλλὰ δὲν ἦτο τραγική, ὅπως ἦτο ἡ προσωπικὴ τῶν ἀσφάλεια, ποὺ ἦταν ἀνύπαρκτος, σύμφωνα μὲ πλείαδα ἱστορικῶν, μετὰξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἀνωτέρω ἀναφερόμενος Σπυρίδων Λάμπρος στὴ σελίδα 114 τοῦ προαναφερθέντος ἔργου, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται στὸν τρόπο τῆς ἐπιβουλῆς τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς τοὺς εἴλωτας διὰ τῆς λεγομένης «κρυπτείας», λόγῳ τῆς ἀνάγκης συνοπτικότητος μιᾶς ἐπιστολῆς μὲ θέμα τὴν δουλείαν στὴν ἀρχαιότητα,

στηκε ἐνώπιόν μας μὲ μιὰ δεκάδα σημειωμένα χαρτιά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μᾶς διάβαζε ἱστορικὰ περιστατικά ποὺ ἀφοροῦν στὸν Ἑβραϊσμὸ καὶ σημάδεψαν τὸ μυαλὸ καὶ τὴν ψυχὴ της. Πάντως ὁ παππούς μου δὲν κλήθηκε ποτὲ σὲ ἑλληνικὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ ἐξιστορήσῃ τὶς ὀδυνηρὲς μνήμες τοῦ ἀπ' τὸν διωγμὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴν σταλινικὴ Ρωσσία...

Ἐγὼ διατηρῶ τὶς ἐπιφυλάξεις μου, ἰδιαίτερα ὡς πρὸς τὸ ποιὸς συνέταξε αὐτὲς τὶς σημειώσεις, ποῦ μᾶς διάβαζε ἢ ἐν λόγω κυρία. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφτανε αὐτὸ δὲν παρέλειψε νὰ μᾶς δείξῃ καὶ τὸ σημάδι-ἀριθμὸ ποὺ ἔφερε στὸ χέρι της τὰ χρόνια τῆς Γερμανοκατοχῆς. Ἡ γιορτὴ ὠλοκληρώθηκε μὲ «σλαίντς» τὰ ὁποῖα περιεῖχαν ὑλικὸ μὲ κατ' ἐξοχὴν ἀποκρουστικὰ εἰκόνες: σκελετωμένα κορμιά, σωροὶ πτωμάτων καὶ γενικὰ συνθῆκες ποὺ προκαλοῦν φρίκη στὶς παιδικὰς ψυχὰς. Αὐτὸ ὅμως ποὺ τονιζόταν κατὰ κύριο λόγο ἀπ' τὸν καθηγητὴ τῶν Θερησκευτικῶν μας κ. Βλασσόπουλο, ὁ ὁποῖος ἐπιμελεῖτο τῆς γιορτῆς αὐτῆς, ἦταν μόνον ὁ αἰσχροὺς καὶ ἀπάνθρωπος τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἀντιμετωπίζονταν οἱ Ἑβραῖοι ἀπ' τὸ ναζιστικὸ καθεστῶς τοῦ Χίτλερ, ὥστε νὰ περαστῇ στοὺς μαθητὲς τὸ ἀπαιτούμενο δίδαγμα, ὅτι μοναδικὸ θῦμα τοῦ Χιτλερισμοῦ ἦταν ὁ Ἑβραϊσμός. Αὐτὴ ὅμως ἡ ἐπισήμανση κάλυψε ὅχι τὸ πλεῖστο μέρος ἀλλὰ ὅλη τὴν γιορτὴ μας, ἢ ὁποῖα παρεμπιπτόντως,

αφοῦ καὶ ὁ συντάκτης τοῦ ἄρθρου κ. Καζάνας δὲν ἐξαντλεῖ τὸ θέμα καὶ δὲν ἀναφέρει τίποτε διὰ τοὺς δούλους τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν πόλεων, ὅπως γιὰ τοὺς «πενέστας» τῆς Θεσσαλίας, τοὺς «κλαρώτας» ἢ «ἀφαιμιώτας» τῆς Κρήτης κ.λπ.

Ὅμως ὁ κ. Καζάνας ἐπανερχεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος («Δαυλός», τεύχος 287), γιὰ νὰ μοῦ δώσῃ συμπληρωματικὴν ἀπάντησιν δι' ἐκεῖνα ποὺ παρελήφθησαν ἀπὸ τὸ δεῦτερο μέρος τοῦ ἄρθρου του, ἐπικαλούμενος τὸν Πλούταρχο («Λυκοῦργος» 28) καὶ τὸν Θουκυδίδη ἀορίστως. Ἐτσι ἐπανερχομαι καὶ ἐγώ, γιὰ νὰ ἐπισημάνω στοὺς ἐκλεκτοὺς ἀναγνώστες σας καὶ στὸν κύριο Καζάνα τὸ ἑξῆς:

Γνωρίζω πολὺ καλῶς, τί ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος («Λυκοῦργος» 28), «Περὶ τῆς λεγομένης κρυπτείας καὶ τῆς διαγωγῆς τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς τοὺς εἰλωτας» σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς σημειώσεις 65, 66, 67, 68, 69 καὶ 70. Ἐπίσης πολὺ καλὰ γνωρίζω ὅσα ἀναφέρει ὁ Θουκυδίδης διὰ τοὺς ἰκέτας εἰλωτας στὸ ἱερὸ τοῦ Ποσειδῶνος στὸ Ταΐναρον (ἄγος *Ταινάρου*: Ἱστορ. Α', 128), τὴν

δόλιαν ἐξαφάνισιν 2000 εἰλώτων ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, ποὺ δῆθεν τοὺς ἡλευθέρωσαν, πλὴν ὕστερον «*ἠφάνισάν τε αὐτοὺς καὶ οὐδεὶς ἤσθετο ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστος διεφθάρη*» (Ἱστορ. Δ', 80) ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς εἰλωτας ποὺ ἐπολέμησαν μὲ τὸν Βρασιίδα στὴν ἐκστρατεία τῆς Ἀμφιπόλεως, ποὺ ἀπελευθερώθηκαν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατικῶν ἀρχῶν καὶ τοὺς ἐπετράπη «*οἰκεῖν ὅποι ἂν βούλωνται*» (Ἱστορ. Ε' 50). Ἡ Ἱστορία δὲν λέει ψέματα, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀποκρύπτει τὴν ἀλήθεια, ποὺ ἀπὸ τὴν φύση τῆς εἶναι λιτὴ καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ψιμιθυώσεις καὶ περικοκλάδες. Ἐτσι κοιτᾶμε κατὰματα τοὺς φίλους ἀναγνώστες μας, λέμε τὰ πράγματα μὲ τ' ὄνομά τους, γιὰτὶ πιστεύουμε, πῶς «*ὅ,τι εἶναι ἀληθινὸ εἶναι καὶ ἐθνικόν*» κατὰ τὸν ἐθνικὸ μας ποιητὴ Σολωμό. Δὲν ἔχομε προκαταλήψεις ἐναντίον κανενὸς ἱστορικοῦ καὶ δὲν τοὺς ἐντάσσουμε εἰς φιλολάκωνες καὶ ἀντιλάκωνες, ὅπως ὁ κ. Καζάνας κάμνει γιὰ τὸν Ξενοφῶνα μὲ τὸν χαρακτηρισμὸν ποὺ τοῦ προσάπτει.

Τέλος ἀφήνω ἀσχολίαστα τὰ ὑπαινισσόμενα ὑπὸ τοῦ κ. Καζάνα περὶ συναισθη-

γιὰ νὰ μὴν περδενώμαστε, πραγματοποιεῖτο σὲ ἐλληνικὸ σχολεῖο. Ὁ καθηγητὴς μας δὲν περιωρίσθηκε νὰ προκαλῇ μ' αὐτὴν τὴν μονομερῆ ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων παρουσίαση (λὲς καὶ δὲν ὑπῆρχαν δεκάδες ἐκατομμυρίων Ρώσων, Πολωνῶν, Ἑλλήνων, Γάλλων κ.λπ. θύματα), ἀλλὰ εἶχε προετοιμάσει καὶ «στημένες» ἐρωτήσεις, ἀναθέτοντας σὲ μαθητὲς νὰ τὶς ὑποβάλουν στὴν καλεσμένη του. Φυσικὰ ἀποτέλεσμα ὅλης αὐτῆς τῆς ἱστορίας ἦταν τὸ γεγονός, πῶς ἡ πλειονότητα τῶν μαθητῶν, ἂν ὄχι ὅλοι, εἶχαν πεισθῇ, ὅτι ὁ Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ἦταν ἀποκλειστικὰ ἓνας διωγμὸς τῶν Ἑβραίων καὶ τίποτε ἄλλο.

Κλείνοντας θέλω νὰ πληροφορήσω τοὺς ἀναγνώστες σας, πῶς ἡ εἰκόνα τοῦ σχολείου μου δὲν ἀποτελεῖ τὴν ἐξαίρεση ἀλλὰ τὸν κανόνα. Στὴν πλειοψηφία τους τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, ὅπως μαθαίνω, διαθέτουν ἓνα παραπλήσιο «παρουσιαστικό», ἐνδεικτικὸ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο ἀνταποκρίνονται στὴν ἐπιταγὴ μιᾶς ὑγιοῦς παιδείας.

Εὐχαριστῶ
Ἀφροδίτη Τσίπρα
Φοιτήτρια Νομικῆς Ἀθηνῶν

ματικής προκατάληψης, που ἐμποδίζει τὴ λογικὴ προσέγγιση τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητας.

Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία

Μὲ ἰδιαίτερη ἐκτίμηση

Γεώργιος Παν. Λουρίδας

Μέλος τῆς Ἐν. τῶν ἐν Ἀθήναις Λακεδαιμονίων

Ὁ ἐπίδοξος προφήτης Χάντινγκτον καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Στὸ τεῦχος 280 (σελ. 18720) ὁ κ. Ἀλεξάνδης σχολίασε μεταξὺ ἄλλων τὸ γνωστὸ σύγγραμμα τοῦ Σ. Χάντινγκτον «The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order» καὶ ἐξέφρασε ἀπορία γιὰ τὸ γεγονὸς, ὅτι ὁ συγγραφέας «δὲν μᾶς ἐντάσσει στὴν ἐνότητα τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ». Ἐξ αὐτοῦ ὁ κ. Ἀλεξάνδης συνήγαγε ὅτι σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν «προφητεία» «δὲν μπορούμε νὰ ἀνήκουμε στὸν χῶρο, ποὺ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα γαλούχησε καὶ ἡ Ἑλλάδα ἀπετέλεσε τὸ λίκνο του».

Ὅμως, ὅπως ὀρθῶς ἀναφέρει ὁ ἴδιος, στὸ σύγγραμμα τοῦ Χάντινγκτον ὡς κύριο κριτήριον γιὰ τὴν ὀριοθέτηση «πολιτισμικῶν ἐνοτήτων» χρησιμοποιεῖται ἡ θρησκεία. Ἔτσι ἡ «ἐνότητα τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ» δὲν ὀρίζεται ὡς ὁ χῶρος, ποὺ «τὸ

Ἑλληνικὸ Πνεῦμα γαλούχησε». Ὅριζεται ὡς ἡ ἐνότητα τῶν κοινωνιῶν, ποὺ διαμορφώθηκαν ἱστορικὰ ἀπὸ δύο συγκεκριμένες μορφές Χριστιανισμοῦ, τὴν καθολικὴ καὶ τὴν προτεσταντικὴ. Ὁ συγγραφέας ἐπίσης παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐνότητα αὕτη ἔχει δεχθῇ ἑλληνικὲς ἐπιδράσεις σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ ἄλλα χαρακτηριστικὰ τῆς.

Ὡς ἐκ τούτων δὲν κατανοῶ, γιὰ ποιὸν λόγο ὁ κ. Ἀλεξάνδης θεωρεῖ τὴν ὀριοθέτηση αὐτὴν ἄξια ἀπορίας. Νομίζω, ὅτι ἀδικεῖ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα, ἂν θεωρῇ, ὅτι αὐτὸ κατ' ἀνάγκη μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ σὲ μία μόνο ἀπὸ τὶς ἐνότητες, ποὺ ὀρίζει μὲ θρησκευτικὰ κριτήρια κάποιος ἐπίδοξος προφήτης.

Μὲ τιμὴ
Π. Καρράς

Μία διαδικασία γιὰ τὴν εἰσδοχὴ μεταναστῶν

Ἀγαπητὲ «Δαυλὲ»,

Μὲ ἀφορμὴ τὶς ἀθρόες ἀφίξεις μεταναστῶν στὴν χώρα καὶ τὸ σαθρὸ οἰκοδόμημα τοῦ ρωμαίου κρατιδίου, ὅπου ἡ μόνη ἀποδεκτὴ ἰδεολογία εἶναι αὐτὴ τοῦ βυζαντινοχριστιανικοῦ φασισμού, πιστεύω, ὅτι σὲ λίγα χρόνια δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἅν Ἑλληνικὸ Κράτος, παρὰ ἓνα συννοθύλευμα πολλῶν φυλῶν, ποὺ θὰ ἀλληλοσπαράζονται ἀπὸ φυλετικὰ καὶ θρησκευτικὰ μίσση. Ἡ μόνη λύση εἶναι νὰ δημιουργηθῇ μία διαδικασία, ὅπου ὅλοι, Ἕλληνες καὶ μετανάστες, θὰ μυοῦνται στὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ καὶ θὰ ἐξέρχονται ὡς ἔλλογα ἄτομα. Κάτι περὶ ἀντίστοιχο γίνεται ἀπὸ πολλὸ καιρὸ

στὶς ΗΠΑ μὲ τὴν ὀνομαζόμενη «melting pot process», ποὺ ἀπευθύνεται σὲ μετανάστες. Αὕτη ἡ διαδικασία κατὰ πρῶτον θὰ ἐξελληνίσῃ τὸ κράτος καὶ κατὰ δεύτερον τοὺς πολίτες. Μερικὰ παραδείγματα θὰ ἦταν: ὁ διαχωρισμὸς Κράτους-Ἐκκλησίας, τὸ κλείσιμο τῶν μοναστηριῶν, ἡ ἀποβολὴ τῶν θρησκευτικῶν ἀπὸ τὰ σχολεῖα καὶ ἡ ἀπαγόρευση τῶν διαφόρων δωρεῶν πρὸς ἐκκλησιαστικὰ ἰδρύματα. Κατόπιν ὅλοι οἱ ξένοι θὰ πρέπει νὰ παρακολουθήσουν ὑποχρεωτικὰ μαθήματα ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς καὶ ἐπισκέψεις σὲ ἀρχαιολογικοὺς χώρους. Καλὸ θὰ ἦταν νὰ ἐξελληνίσουν καὶ τὰ βάρβαρα ἐπιθετὰ τους (ἀπὸ

συνειδητή όμως επιλογή). Είναι βέβαιο, ότι ή οικονομική τους εξαθλίωση δεν θα τους επιτρέψει την μέγιστη βελτίωση, αλλά θα τοὺς δώσει μία μοναδική και συνάμα πολύτιμη ευκαιρία για πνευματική ανάταση. Τὰ παραπάνω μαθήματα θα πρέπει νὰ παρα-

κολουθήσουν και οἱ Ἕλληνες, ποὺ ἐσκεμμένα ἔχουν ἀποκοπῇ ἀπὸ τὶς ρίζες τους.

Μετὰ τιμῆς
Λεωνίδας Κρατερός
Ἑλευσίνα

Ἡ 25ετία τοῦ «Δ» ἀπὸ τὴ σκοπιὰ ἐνὸς ἀναγνώστη

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,
Μὲ τὴν ευκαιρία τῆς συμπληρώσεως 25 ἐτῶν ἀπὸ τὴν κυκλοφορία τοῦ «Δαυλοῦ» θὰ ἠθελα ὀλοψυχα νὰ εὐχηθῶ ἔτη πολλὰ καὶ δημιουργικὰ σὲ σὰς καὶ τοὺς συνεργάτες σας. Ἄν καὶ δὲν παρακολούθησα ἐξ ἀρχῆς τὴν προσπάθειά σας, ὅμως ἔπειτα ἀπὸ 12 σχεδὸν ἔτη ποὺ εἶμαι συνδρομητὴς τοῦ περιοδικοῦ, θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου ὡς συνοδοιπόρο δικό σας καὶ τῶν ὑπολοίπων συνεργατῶν καὶ ἀναγνοστῶν καὶ τὸ περιοδικὸ ὡς ἓνα μεγάλο κομμάτι τῆς ζωῆς μου καὶ τῆς παιδείας μου. Ξεκίνησα τὴν συνδρομή μου ὡς ἓνας νεαρὸς φοιτητὴς μὲ ἀνήσυχο καὶ ἀσυμβίβαστο πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τραγικὰ μόνος στὶς ιδέες μου, χωρὶς βάζεις καὶ πηγὲς γνώσης. Καὶ σήμερα, μετὰ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση τῶν χιλιάδων σελίδων

τοῦ «Δαυλοῦ», εἶμαι πλέον ἓνα πολὺ πιδ συνειδητοποιημένο ἄτομο μὲ σταθερὲς ἀξίες καὶ ἀρχές, ἀλλὰ καὶ ἀπόλυτα ἀνοιχτὸ πνεῦμα, ὠπλισμένος μὲ ἀνεκτίμητα ἐφόδια τὰ ἀφθονα ἄρθρα τῶν συνεργατῶν σας, ὥστε νὰ ἀνατρέχω γιὰ ὅποιοδήποτε θέμα μὲ ἀπασχολεῖ. Γι' αὐτὰ τὰ 12 χρόνια πραγματικῆς διαπαιδαγώγησης, ποὺ μοῦ χάρισάτε, σὰς εὐχαριστῶ μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ συνεχίσετε μὲ τὸ ἴδιο πάθος, τὴν ἴδια τόλμη καὶ τὸ ἴδιο ἀσυμβίβαστα νὰ μᾶς προσφέρετε τὴν πνευματικὴ τροφή, ποὺ τόσο ἔχουμε ἀνάγκη.

Μὲ ἐκτίμηση
Βασίλειος Κυρίτσης
Ἀθήνα

Ἡ ἐξαίρεση μαθητῇ ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,
Τὸ σχολεῖο στὸ ὁποῖο πηγαίνει ἡ κόρη μου (ιδιωτικὸ) δὲν ἦταν ἐνημερωμένο γιὰ τὴν διάταξη, ἡ ὁποία προβλέπει, ὅτι μπορεῖ νὰ ἀπαλλαγῇ κάποιος μαθητὴς ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν.

Ἡ πληροφόρηση τοῦ σχολείου ἦταν, ὅτι πρέπει νὰ ὑπογράψω μία ὑπεύθυνη δήλωση, στὴν ὁποία θὰ ἀνέφερα, ὅτι τὸ θρήσκευμά μας δὲν εἶναι χριστιανικὸ ὁρθόδο-

ξο (χωρὶς νὰ ἀναφέρω σὲ ποῖο θρήσκευμα ἀνήκω).

Μπορεῖτε, σὰς παρακαλῶ, νὰ μοῦ ὑποδείξετε τί ἰσχύει καὶ βάσει ποιᾶς ἐγκυκλίου τοῦ ὑπουργείου ρυθμίζεται αὐτό, γιὰ νὰ τὸ γνωρίσω καὶ στὸ σχολεῖο (μοῦ τὸ ζήτησαν οἱ ἴδιοι);

Εὐχαριστῶ
Σταῦρος Ἀργυριάδης

Σημ. «Δ»: Στὸ τεῦχος 279, στὸ ἄρθρο μὲ τίτλο «Γιὰ τοὺς Ἕλληνες γονεῖς» ἀναφέρονται ἡ ἐγκύκλιος, στὴν ὁποία καθορίζεται ἡ διαδικασία καὶ ὁ τρόπος ἐξαίρεσεως μαθητῇ ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν.

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΑΦΟΙ ΟΙ ΔΥΟ ΚΩΝΙΚΟΙ ΤΥΜΒΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΡΩΝ;

Μιά αποκαλυπτική πληροφορία του Πausανία

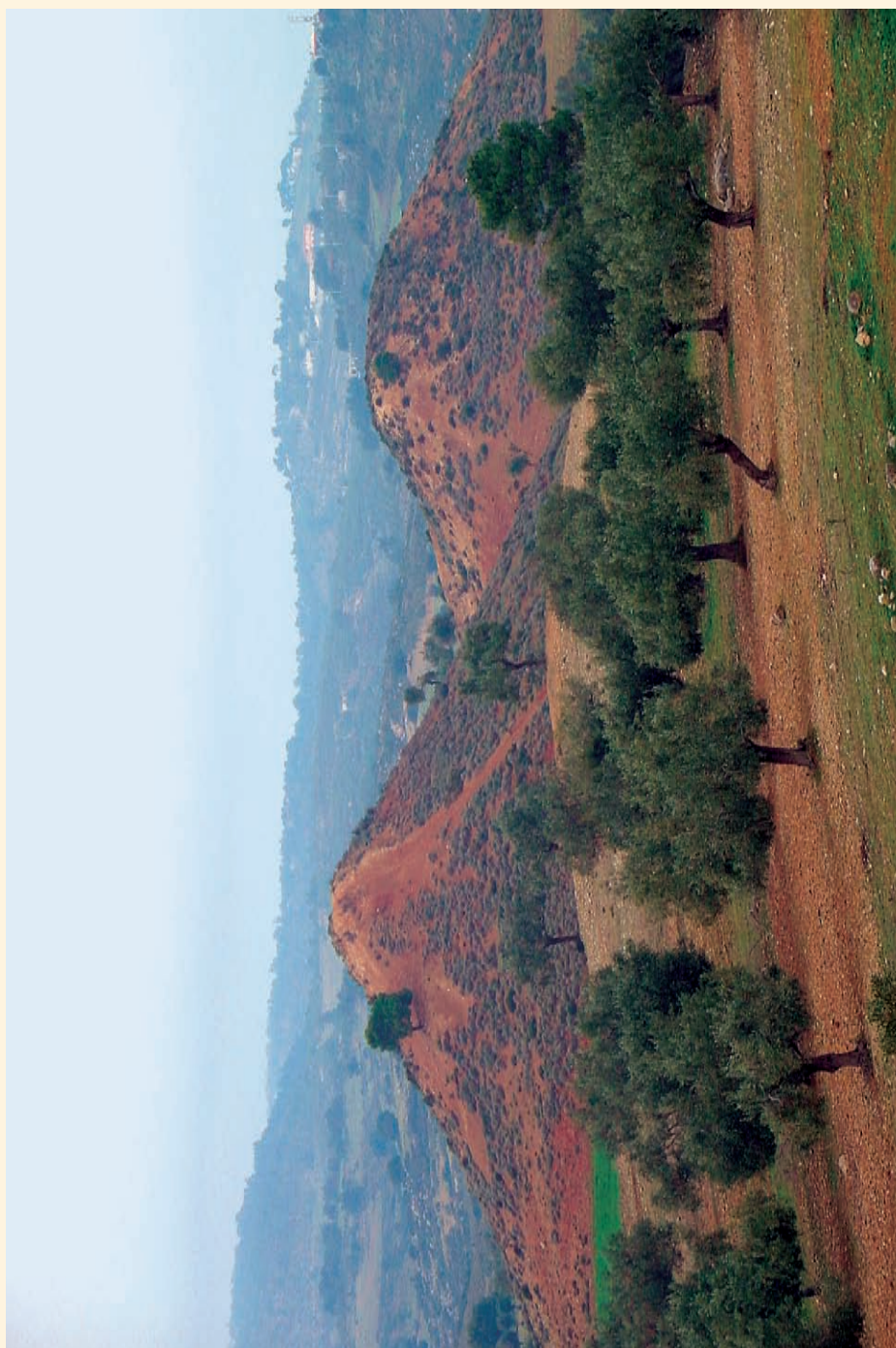
τὸ τεῦχος 180 ὁ συνεργάτης τοῦ «Δ» κ. Π.Λ.Κ. εἶχε ἀσχοληθῇ μὲ δύο σχεδὸν κωνικὰ ὑψώματα, ποὺ ὑπάρχουν κοντὰ στὴ νέα ἐθνικὴ ὁδὸ Ἀθηνῶν-Κορίνθου ἀπὸ Ἀθήνα πρὸς Κόρινθο, μετὰ τὰ Μέγαρα. Λίγα χιλιόμετρα μετὰ τὴν πρώτη γέφυρα ὑπάρχει καὶ δεύτερη, ἀμέσως πρὶν ἀπὸ τὴν ὁποία τὸ προστατευτικὸ κιγκλίδωμα τῆς ἐθνικῆς ἔχει ἄνοιγμα, ἀπ' ὅπου μπορεῖ νὰ περάσῃ αὐτοκίνητο καὶ μέσῳ ἑνὸς μικροῦ βατοῦ χωματόδρομου νὰ ὁδηγηθῇ ἐπάνω στὴ γέφυρα. Ἀπὸ τὸ σημεῖο ἐκεῖνο φαίνονται καθαρὰ στὰ δεξιὰ τὰ ὑψώματα.

Ἐρευνήσαμε τὰ κείμενα τῶν κλασικῶν συγγραφέων καὶ συναντήσαμε τὴν ἀκόλουθη πληροφορία στὴν «Ἑλλάδος Περιήγησιν» τοῦ Πausανία (2ος αἰ. μ.Χ.):

«*Τοῦσι δὲ ἐκ Μεγάρων ἐς Κόρινθον ἄλλοι τέ εἰσι τάφοι καὶ αὐλῆ τοῦ Σαμίου Τηλεφάνους· ποιῆσαι δὲ τὸν τάφον Κλεοπάτρα τὴν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου λέγουσι· καὶ Καρὸς τοῦ Φορωνέως μνημὴ ἐστὶ, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς χῶμα γῆς.*» (Βιβλ. 1, κεφ. 66, τμήμα 6.)

Μετάφραση: «Καθὼς πηγαίνουμε ἀπὸ τὰ Μέγαρα στὴ Κόρινθο, ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι τάφοι καθὼς καὶ τοῦ αὐλητῆ Σαμίου Τηλεφάνους· λένε, ὅτι τὸν τάφον αὐτὸν τὸν κατασκεύασε ἡ Κλεοπάτρα, ἡ κόρη τοῦ Φιλίππου, γιοῦ τοῦ Ἀμύντα· ὑπάρχει καὶ μνημὴ τοῦ Καρὸς τοῦ γιοῦ τοῦ Φορωνέως, τὸ ὁποῖο εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἀνάχωμα ἀπὸ γῆ.»

Ὁ ἀνατολικὸς τύμβος. Ὅπως καὶ ὁ δυτικὸς, εἶναι ἀνάχωμα κωνικοῦ σχήματος, σχεδὸν κανονικοῦ. Μικρὲς φθορὲς στὴν κανονικότητά του ὀφείλονται προφανῶς στὶς διαβρώσεις ποὺ ὑπέστη διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Κατὰ τὴν παράδοση ὁ Κάρ, γιὸς τοῦ Φορωνέως, εἶναι ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Μεγάρων καὶ ιδρυτὴς τῆς μιᾶς ἀπὸ τὶς δύο ἀκροπόλεις τῆς πόλεως, ἡ ὁποία ὠνομαζόταν Καρία, καθὼς καὶ κατασκευαστὴς τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρας, ποὺ ὠνομαζόταν «Μέγαρον», ἀπὸ τὸ ὁποῖο πῆρε τὸ ὄνομά της ἡ πόλη. Ὁ πατέρας του Φορωνεὺς ἦταν ὁ ιδρυτὴς τοῦ Ἄργους, τῆς πρώτης πόλεως ποὺ ιδρύθηκε στὸν Κόσμο ἀπὸ ἀνθρώπους σύμφωνα μὲ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ Ἄργος στοὺς Κλασικοὺς Χρόνους ὠνομαζόταν «Φορωνικὸν Ἄστυ».

Χωμάτινοι λόφοι μὲ κανονικὰ σχήματα κι ἀρίστης τεχνικῆς κατασκευῆς ὑπάρχουν πολλοὶ διάσπαρτοι στὴν Εὐρώπη, χωρὶς νὰ ἔχη βρεθῇ κανένα στοιχεῖο γιὰ τοὺς κατασκευαστές τους, τὸν χρόνο κατασκευῆς τους καὶ τὴ χρήση τους. Οἱ λόφοι αὐτοὶ πρέπει νὰ εἶναι μνημεῖα τοῦ ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ τῆς προκατακλυσμαίας «Χρυσῆς Ἑποχῆς». (Βλ. «Ἡ Τεχνολογία τῶν Θεῶν», ἐκδόσεις «Δαυλός» 2003.)

Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ θὰ πρέπει νὰ συνεκτιμηθοῦν μὲ τὴν πλούσια μυθολογικὴ παράδοση τῶν Μεγάρων καὶ νὰ τύχουν τῆς ἀρμόζουσας προσοχῆς ἐκ μέρους τῶν ἀρμόδιων ἀρχαιολογικῶν ἀρχῶν.

Ἰωάννης Λάζαρης

ΔΙΣΠΗΛΙΟ

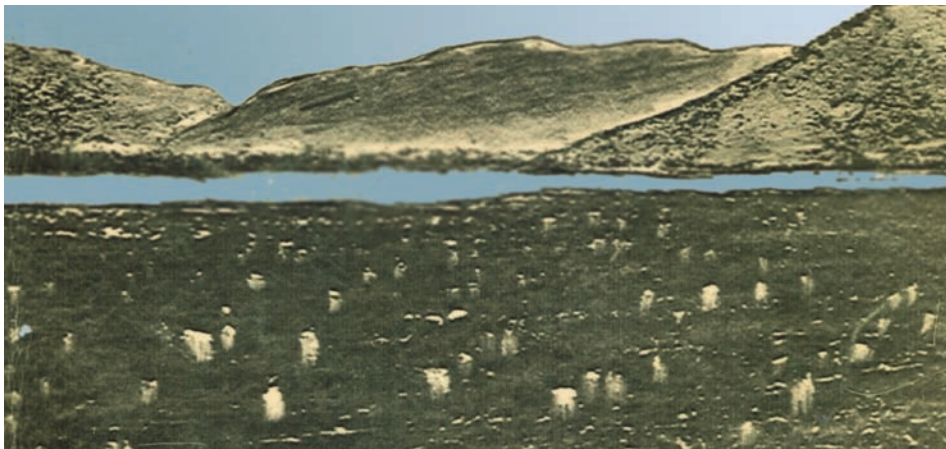
Συνεχίζεται ἡ ὑποβάθμιση τοῦ ἡμιναίου οἰκισμού

τὸ Δισπηλιό, στὴν ὄχθη τῆς λίμνης τῆς Καστοριᾶς, 7 χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν ὁμώνυμη πόλη, ἀνακαλύφθηκε ὁ μεγαλύτερος λιμναῖος οἰκισμὸς ἀνάμεσα στοὺς ἑκατοντάδες, ποὺ μέχρι στιγμῆς ἔχουν ἀνακαλυφθῆ στὴν Εὐρώπη (Ἑλβετία, Ἰταλία, Αὐστρία, Γαλλία, Γερμανία, Γιουγκοσλαβία). Ὁ πολιτισμὸς τοῦ Δισπηλιοῦ ἤχμασε ἀπὸ τὴν 6η ἕως τὴν 4η χιλιετία π.Χ. Ἀνάμεσα στὰ πάμπολλα καὶ σπουδαῖα ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἦταν πολιτισμένοι καὶ μάλιστα φορεῖς ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ, πρωτεύουσα θέση κατέχει ἡ περίφημη ξύλινη πινακίδα τοῦ 5.260 π.Χ. μὲ ἐγχάρακτη Γραμμικὴ Γραφή, μία ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες γραφὲς παγκοσμίως.

«Ό,τι αποκαλύφθηκε μετά την υποχώρηση των υδάτων στη λίμνη της Καστοριάς (φωτογραφία του 1936). Διακρίνονται προεξέχουσες από την επιφάνεια της λίμνης οι κορυφές πληθώρας πασσάλων. (Από τὰ «Πρακτικά της Αρχ. Έταιρείας, 1938, σελ. 60· «Δ», τ. 155.)

Στὸ Δισπηλιὸ σήμερα ὁ σημαντικώτατος αὐτὸς χώρος ἔχει χαρακτηρισθῇ ἀπὸ τοὺς Νεοέλληνες ὡς «Οἰκομουσεῖο». Ἐπὶ πλέον ἔχουν στηθῇ ἀναπαραστάσεις (ὑποτίθεται) τῶν κατοικιῶν καὶ προβάλλονται ὑποθετικὲς δραστηριότητες τῶν κατοίκων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ ὁποῖες ἀντανάκλουν ὑποβάθμιση, καθὼς τοὺς παρουσιάζουν ὡς πρωτόγονους, ποὺ ζοῦσαν σὲ ἀγρία σχεδὸν κατάσταση.

Οἱ πρώτες ἀνακαλύψεις τοῦ λιμναίου οἰκισμοῦ τοῦ Δισπηλιοῦ ἔγιναν τὴν περίοδο 1932-36 ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Προϊστορικῆς Ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν Α. Κεραμόπουλο, ὅταν ἡ στάθμη τῆς λίμνης τῆς Καστοριάς εἶχε κατεβῇ σχεδὸν ἓνα μέτρο. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποκάλυψε τὴν ὑπαρξὴ πασσάλων στὴν ὄχθη, οἱ ὁποῖοι εἶχαν παραμείνει σκεπασμένοι γιὰ χιλιετίες ἀπὸ τὴ λάσπη καὶ τὸ νερό. Τὰ εὑρήματα ποὺ συγκεντρώθηκαν –κυρίως ἐργαλεῖα–, ἔπειτα ἀπὸ σύντομη ἐπιφανειακὴ ἔρευνα καὶ μικρῆς ἔκτασης ἀνασκαφῆ, ἐπιβεβαίωσαν τὴν ἄποψη τοῦ Κεραμόπουλου γιὰ τὴ σπουδαιότητα τῆς ἀνακάλυψης. Ἡ περιοχὴ τοπογραφήθηκε τὸ 1966 ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς στὸ Ἀριστοτέλειον Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης κ. Ν. Μουτσόπουλο, ὅταν τὰ νερὰ τῆς λίμνης υποχώρησαν ξανά. Συστηματικὴ ἀνασκαφὴ ἄρχισε τὸ 1992 μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν κ. Γ. Χουρμουζιάδη, καθηγητὴ τῆς Προϊστορικῆς Ἀρχαιολογίας στὸ Α.Π.Θ.

Ὁ ἡμιναῖος ποῦτισμός τοῦ 5.250 π.Χ.

λος ὁ οἰκισμὸς καλύπτει ἔκταση δύο περίπου χιλιομέτρων ἀπὸ τὸ Δισπηλιὸ μέχρι τὸ Μαυροχώρι καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς στηριζόμενους πάνω σὲ 500.000 ἕως ἓνα ἑκατομμύριο πασσάλους. Ἡ λιμναία κατοίκηση ἦταν ἀρκετὰ διαδομένη, καθ' ὅσον προσέφερε πολλὰ πλεονεκτήματα. Ὑπάρχουν ἀναφορὲς ἀρχαίων συγγραφέων, στίς ὁποῖες περιγράφονται κι ἄλλοι ἀρχαῖοι λιμναῖοι οἰκισμοὶ στὸν ἐλλαδικὸν χώρα (Ἡρόδοτος,

Άριστέρα ή πινακίδα, που μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ ἀρχαιολογικὸς χώρος τοῦ Δισπηλιοῦ εἶναι «οἰκομουσεῖο». Δεξιὰ τὸ εἰσιτήριο εἰσόδου. Τὰ ἔσοδα ἀπὸ τῆς ἐπισκέψεως στὸ «Οἰκομουσεῖο» τὰ ἐκμεταλλεύεται ἡ ἐπιχείρηση Κ.Ε.Α.Υ.Μ. Τὰ «ἐλευθέρως», πὺν ἰσχύουν σὲ ὅλους τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους γιὰ διάφορες κατηγορίες ἐπισκεπτῶν (π.χ. ἐκπαιδευτικούς), δὲν ἰσχύουν στὸ Δισπηλιό.

Αἰσχύλος: βλ. «Δ», τ. 155). Τὸ νερὸ ἐξασφάλιζε ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὑδρευση πολλὰ ἀκόμη πλεονεκτήματα στοὺς ἀνθρώπους. Ποτίζονταν τὰ ζῶα πὺν ἐκτρέφονταν, ἀλλὰ ξεδιψοῦσαν καὶ τὰ ἄγρια ζῶα πὺν θηρεύονταν. Στὴν πλούσια βλάστηση, πὺν φύονταν δίπλα στὶς λίμνες, τὰ ἴδια ζῶα εὗρισκαν τροφή. Ψάρι ὑπῆρχε ἄφθονο καθὼς καὶ δυνατότητα εὐκόλου ποτίσματος τῶν χωραφιών.

Ὅλη ἡ πέριξ περιοχὴ βριθεῖ εὐρημάτων (ὄπλων, οἰκιακῶν σκευῶν, ἐργαλείων κ.λπ.). Σημαντικώτατο εὖρημα ἀποτελεῖ ἡ ξύλινη πινακίδα μὲ ἐγχάρακτη γραφὴ τοῦ 5.260 π.Χ., πὺν ἀνακαλύφθηκε τὸ 1993 (βλ. «Δ», τ. 147.) Τὰ ἀρχαιολογικὰ εὗρηματα μαρτυροῦν ὠργανωμένη οἰκονομικὴ δραστηριότητα (κτηνοτροφία, βιοτεχνία, θήρα, ἀλιεία, ἐμπόριο). Οἱ φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ λιμναίου οἰκισμοῦ ἐπικοινωνοῦσαν μὲ τῆς περιοχῆς τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Ὁ Δούναβις τοὺς ἦταν οἰκεῖος.

Ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς τοὺς δὲν ἀγνοοῦσε τὴ μουσικὴ. Τὸ μαρτυροῦν τρεῖς ὁστέινες φλογέρες πὺν βρέθηκαν, καὶ εἰδικώτερα ἐκεῖνη, πὺν εἶναι σκαλισμένη στὸ μνηριαῖο ὁστοῦν κάποιον μεγάλο πουλίου καὶ χρονολογεῖται τὴν 6η χιλιετία π.Χ. Ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ εἰδῶλια ὑποδηλώνουν λατρεῖα διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκεῖνη τῆς θρησκείας τῆς ἐρήμου. Ἡ συμμετρία εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς θρησκείας τῶν κατοίκων τοῦ οἰκισμοῦ, ὅπως ἐκφράζεται μὲ τὴν Τέχνη (γλυπτικὴ, ἀγγειοπλαστικὴ).

Γιατί ὑποβαθμίζουν τοὺς πανάρχαιους πολιτισμοὺς

πλαστὴ εἰκόνα, πὺν ἐπιχειρεῖται νὰ παρέχεται –καὶ ὅχι δωρεάν– στοὺς ἐπισκέπτες σχετικὰ μὲ τὸν πολιτισμὸ τοῦ Δισπηλιοῦ, εἶναι πὺς οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνης τῆς ἐποχῆς ζοῦσαν σὲ ἡμιάγρια κατάσταση. Στὶς φωτογραφίες φαίνεται, πὺς πιστεύεται πὺς ἦταν κατασκευασμένες οἱ καλύβες καθὼς καὶ οἱ διαδοχικὲς φάσεις κατασκευῆς τους. Οἱ καλύβες πα-

❶ και **❷**: Οί διαδοχικές, υποτίθεται, φάσεις κατασκευής μιᾶς καλύβας. Παρατηρήστε στην τελική κατασκευή (δεξιὰ καλύβα), ὅτι τὰ καλάμια τῆς ὀροφῆς καὶ τῆς θύρας εἶναι ἐπιμελῶς προχειροκατασκευασμένα. Ἐπάνω ἀπὸ τὴ θύρα ἔχει τοποθετηθῇ ἓνα κρانيό ζῶον, ὥστε νὰ δίνει τὴν ἐντύπωση, ὅτι ἐκεῖ μέσα ἔμεναν ἀπολίτιστοι ἀγριάνθρωποι. **❸**: Ἐνα μονόξυλο, τὸ ὁποῖο κατασκευάσθηκε σύμφωνα μὲ ἀποτύπωμα, πὺν βρέθηκε σὲ ξεραμένη λάσπη.

ρουσιάζονται πολλὲ μικρὲς μὸλις πὺν χωράει νὰ ξαπλώσῃ ἓνας ἐνήλικας ἐκεῖ, ὅπου, υποτίθεται, ζοῦσαν ὁλόκληρες οἰκογένειες. Ὑπάρχει μόνον μία θύρα καὶ κανένα παρὰθυρο. Οἱ ἄνθρωποι κοιμοῦνταν κάτω καὶ σκεπάζονταν μὲ δέρματα ζῶον. Σὲ μιὰ γωνιὰ ὑπῆρχε μιὰ ἐστία πυρός, ὅπου ζεσταίνονταν καὶ ἔψηναν τὸ φαγητό τους. Ὅμως ἡ -χαμηλὴ- ὀροφή εἶναι καλαμμένα. Ἄν ἀναβαν φωτιά μέσα σὲ μιὰ τέτοια καλύβα, σὲ λίγη ὥρα θὰ ἄρπαζε φωτιά καὶ ἡ ὀροφή. Ἐξ ἄλλου δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ πρόβλεψη γιὰ διαφυγὴ τοῦ καπνοῦ. Σὲ ἀναπαράσταση ὑπάρχει καὶ ἓνα μονόξυλο, μὲ τὸ ὁποῖο υποτίθεται πὺς ἔκαναν τὲς ἐμπορικὲς τοὺς συναλλαγὰς μὲ ἄλλους ἀνθρώπους τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἰῶν. Γιὰ τὴ λατρεία δὲν γίνεται λόγος κατὰ τὴν ξενάγηση στὸν οἰκισμό τοῦ Δισπηλιοῦ. Ἡ ἀοριστία καὶ ἡ ἀσάφεια δημιουργοῦν ὑπόνοιες γιὰ

Έπάνω: Η θρυλική ξύλινη πινακίδα με εγχάρακτη γραφή του 5.260 π.Χ. Για την τύχη της πινακίδας αυτής έχουν γραφή πολλά. Σε σχετική ερώτησή μας στην ιστορικό που μας ξεναγούσε, μās απάντησε, ότι κακώς γράφουν, ότι η πινακίδα έχει χαθή. Η πινακίδα -σύμφωνα με την ξεναγό- μετά από εξέτασή της άλλου, επέστρεψε στο Μουσείο, δεν έχει ακόμη όμως συμπεριληφθῇ στὰ ἐκθέματα, καθ' ὅσον «ἐτοιμάζεται». Σε ἐρώτησή μας, ἐὰν ἡ ἴδια τὴν ἔχη δεῖ, μās απάντησε πὼς ὄχι, ἀλλὰ εἶναι σίγουρη ὅτι ὑπάρχει, γιατί ἔτσι τὴν πληροφόρησαν οἱ ἀρχαιολόγοι. Ἄς ἐλπίσουμε, ὅτι ἡ πινακίδα δὲν ἔχει «κάνει φτερά» καὶ σύντομα θὰ τὴν δοῦμε σὲ κάποιο Μουσείο. Ἄν μία τέτοια πινακίδα εἶχε βρεθῇ σὲ μία ἄλλη χώρα, θὰ εἶχε ἀνεγερθῇ Μουσεῖο μόνον γι' αὐτήν· ἐδῶ πέρασαν 13 χρόνια κι ἀκόμα τὴν ψάχνουμε. Ἡ τάση ὑποβάθμισής της φαίνεται στὴν **κάτω** δῆθεν «ἀναπαράσταση», ποὺ ἔχει ἀναρτηθῇ σὲ μία καλύβα· τὰ χαράγματά της μοιάζουν περισσότερο μὲ τυχαῖα ὀρνιθο-σκαλίσματα, παρὰ μὲ σύμβολα ἐνσυνείδητης γραφῆς.

λατρεία ἔλλογη καὶ σὲ συνάφεια μὲ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ βρίσκεται σὲ ἁρμονικὴ σχέση με τὸ περιβάλλον του –φυσικὸ καὶ κοινωνικόν.

Ἡ εἰκόνα ποὺ προβάλλεται σχετικὰ μὲ τὸν πολιτισμὸ τῶν κατοίκων τοῦ λιμναίου οἰκισμού ἀφήνει πλῆθος ἐρωτηματικῶν στὸν κάθε λογικῶς σκεπτόμενο ἄνθρωπο· οὔτε οἱ Ἰνδιάνοι ἔστηναν μὲ τέτοιο τρόπο τὶς σκηνές τους, ἐνῶ μία κατασκευή προσκόπων θὰ φανέρωνε περισσότερὴ σκέψη καὶ ὀργανωτικὸ πνεῦμα γιὰ τὴν ἐπιβίωση μέσα στὴν φύση. Προφανῶς εἶναι κατασκευασμένη τεχνηέντως, προκειμένου νὰ διαμορφωθῇ εἰκόνα πρωτογονισμοῦ γιὰ τὴν κοινωνία τοῦ Δισπηλιοῦ τῆς τότε ἐποχῆς. Αὐτό, γιατί ὁ χαρακτήρας τοῦ γιγασκισμοῦ παρουσιάζεται ὡς ἀξιόλογος –δῆθεν–, ποὺ «φώτισε» καὶ διόρθωσε τοὺς προηγούμενους –δῆθεν– ἀπολίτιστους.

Ἔχει καὶ στὸ παρελθὸν τονισθῇ κατ' ἐπανάληψη μέσα ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ «Δαυλοῦ», ὅτι ὁ πολιτισμὸς δὲν ἔχει ἀκολουθήσει τὴ γραμμικῶς αὐξοῦσα πορεία, ὅπως τὰ μεταχριστιανικὰ χρόνια προπαγανδίζεται. Στοιὺς ἀρχαίους Ἑλλήνες συγγραφεῖς καὶ στὴ Μυθολογία μας περιγράφεται ἓνας ὑψηλοῦ ἐπιπέδου παγκόσμιος πολιτισμὸς, ὁ ὁποῖος καταστράφηκε συνεπείᾳ ἑνὸς κατακλυσμοῦ, τὴν 10ῃ περίπου χιλιετία π.Χ. (Βλ. «Δ» τεύχη 145, 151, 158, 160, 163, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 186, 211, 215, 217,

Αναπαράσταση του έσωτερικού μιᾶς λιμναίας οἰκίας. Παρατηρήστε, πόσο μικρὴ τὴν παρουσιάζουν οἱ σχεδιαστὲς τῆς ἀναπαράστασης, χωρὶς παράθυρα ἢ ἄλλο ἐξαιρισμό, μὲ τὴν ἐστία σὲ μιὰ γωνία τῆς κάτω ἀπὸ τὴν καλαμένια ὀροφή. Σὲ περίπτωσι πὺν ἀνάψῃ φωτιά μιὰ κρύα μέρα τοῦ χειμῶνα σὲ ἓνα τέτοιο κατασκευάσμα (μὲ κλειστὴ τὴν -μοναδική- θύρα εἰσόδου λόγῳ τῶν χαμηλῶν χειμερινῶν θερμοκρασιῶν τῆς περιοχῆς), ἐὰν οἱ ἐνοικοὶ δὲν καθοῦν ἀπὸ τὴν φωτιά, πὺν θὰ ἀρπάζουν τὰ καλάμια τῆς ὀροφῆς, σίγουρα θὰ σκάσουν ἀπὸ ἀσφυξία λόγῳ τοῦ καπνοῦ.

218, 219, 220, 235, 236-237, 239, 242, 243, 244, 245, 247 κ.ἄ.) Οἱ ἄνθρωποι, πὺν διασώθηκαν ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸ ἀπώλεσαν τὰ ἀγαθὰ, πὺν τοὺς παρῆχε ὁ πολιτισμὸς τους, δὲν ἦσαν ὅμως ἄγριοι. Σὲ πολλὰ σημεῖα τῆς Γῆς ἔχουν βρεθῇ γιὰ παράδειγμα σπηλαιογραφίες πολλῶν χιλιάδων χρόνων, ἐξαιρετικῆς ὅμως τεχνοτροπίας – ὠρισμένες ἀκόμα καὶ μὲ τὴ χρήση προοπτικῆς-, οἱ ὁποῖες δίνουν τὴν ἐντύπωση καλλιτεχνῶν ὄχι ἀγρίων ἀλλὰ φορέων ὑψηλοτάτου πολιτισμοῦ. (Βλ. Ι. Λάζαρη, «Ἡ Τεχνολογία τῶν Θεῶν», «Δαυλός» 1993.)

Ἀκόμη κι ἂν δὲν δεχθοῦμε τὴν ὑπαρξὴ τοῦ προκατακλυσμιαίου πολιτισμοῦ καὶ τὴν ἐπίδρασίν του στὶς ζωὲς τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐπομένων τῆς καταστροφῆς γενεῶν καὶ δεχθοῦμε τὴν ἄποψη τῆς συμβατικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Ἱστορίας γιὰ τὴν γραμμικῶς αὖξουσα ἐξέλιξη τοῦ Πολιτισμοῦ, διατυπώνουμε σοβαρὴ ἔνσταση γιὰ τὴν παρουσιάζομενη πρωτόγονη κατάστασι στὸ «Οἰκομνησεῖο». Σύμφωνα μὲ δήλωσι τοῦ καθηγητῆ κ. Χουρμουζιάδη «ἀπὸ τὰ μέσα τῆς 7ης χιλιετίας π.Χ. καὶ δῶθε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ κυνηγὸς γίνεται παραγωγὸς, δηλαδὴ γεωργὸς, κτηνοτρόφος καὶ γύρω στὰ τέλη τῆς 4ης χιλιετίας, ἐπειδὴ στὸ μεταξὺ ἔμαθε νὰ παράγῃ πλεόνασμα, γίνεται καὶ ἔμπορος, δηλαδὴ ἀποθηκεύει καὶ ἀνταλλάσσει αὐτὸ τὸ πλεόνασμα. Τότε γιὰ πρώτη φορὰ συγκροτεῖ καὶ τίς πρώτες ἐλεγχόμενες κοινωνίες, γιὰτὶ ἡ παραγωγὴ χρειάζεται ἓναν ἔλεγχον, ἓναν προγραμματισμό. Γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸς ὁ ἔλεγχος, πρέπει σιγά-σιγά

νά διαμορφωθῇ μία κεντρικὴ ἐξουσία, ἡ ὁποία γίνεται πιὰ ἐντελῶς ἀναγκαστικὴ, ὅταν εἰσάγονται στὴν προϊστορικὴ κοινωνία τὰ μέταλλα. Τότε πιὰ ἔχουμε τὶς πρώτες ἐξειδικεύσεις, τοὺς πρώτους καταμερισμούς, τὴν πρώτη ὀργανωμένη κοινωνία, ὅχι βέβαια ταξικὴ, γιατί εἶναι ἓνας ὅρος ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ χρησιμοποιήσουμε, ἀλλὰ σίγουρα διαστρωματομένη. Ἔχουμε πιὰ κοινωνικὲς ομάδες».

Μία τέτοια κοινωνία λοιπόν, μὲ κεντρικὴ ἐξουσία, καταμερισμὸ ἐργασίας, ἐλεγχομένη παραγωγή, ὅπου ἀποθήκευαν κι ἐμπορεύονταν τὸ πλεόνασμα, θὰ ἔπρεπε νὰ διαθέτῃ σημαντικὴ ὑποδομὴ, ποὺ θὰ ἐξυπηρετοῦσε ὅλες αὐτὲς τὶς δραστηριότητες ὅπως π.χ. ἀποθήκες. Τὸ ὅτι διέθεταν μονόξυλα γιὰ τὶς μικρομεταφορὲς ἐνδεχομένως μέσα στὴ λίμνη, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν εἶχαν μεγαλύτερα καράβια. Ἡ ποτάμια μεταφορὰ τῶν ἐμπορευμάτων σὲ μακρινὲς ἀποστάσεις δὲν μπορεῖ νὰ γινόταν μὲ τὰ μονόξυλα, σὰν κι αὐτὸ ποὺ βρέθηκε τὸ ἀποτύπωμά του. Προκειμένου ἐπίσης νὰ σταθῇ ἓνας τόσοσ μεγάλος οἰκισμὸς πάνω ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς λίμνης, θὰ ἔπρεπε οἱ κάθετοι πύσσαλοι νὰ εἶναι τελείως κάθετοι, ἐνῶ οἱ ὀριζόντιοι τελείως ὀριζόντιοι. Ἐπομένως οἱ κατασκευαστὲς τοὺς ἀσφαλῶς γνῶριζαν τὸ νῆμα τῆς στάθμης (βλ. «Δ», τ. 224-225). Οἱ κάτοικοι τοῦ Δισπηλιοῦ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἶχαν ἐπὶ πλέον γραφὴ κι ἔπαιζαν μουσικὴ. Σὲ καμμία περίπτωση δὲν ἦταν ἀπολίτιστοι, πρωτόγονοι, στὴν ἄγρια κατάσταση ποὺ «ἀναπαρίσταται» στὸ «Οἰκομνησεῖο». Σὲ ἐρώτησή μας πρὸς τὴν ξεναγό, γιὰ τὸ ποῦ πιστεύει ὅτι πῆγαινε ὁ καπνὸς ἀπὸ τὴν φωτιά, ποὺ ἄναβαν στὴ σκηνή, καὶ γιὰ τὸν ἐνδεχόμενον κίνδυνον ἀνάφλεξης τῶν καλαμιῶν τῆς ὀροφῆς, μᾶς ἀπάντησε, ὅτι κι αὐτῆς τῆς φαινόταν παρὰ ξένο, ὅμως δὲν ἦταν ἀρχαιολόγος ἀλλὰ ἱστορικὸς καί, «τί νὰ κάνουμε, ἔτσι λένε οἱ ἀρχαιολόγοι».

Εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο ὁ κ. Χουρμουζιάδης κι οἱ ἄλλοι ἀρχαιολόγοι, ποὺ ἔχουν ἀναλάβει τὶς σχετικὲς ἐρευνες, νὰ ξανασκεφθοῦν τὰ δεδομένα ποὺ ἔχουν καὶ νὰ ἀναθεωρήσουν τὶς ἀπόψεις τοὺς γιὰ τὸ χαμηλὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο τῶν κατοίκων τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου, ὅπως μᾶς τὸ παρουσιάζουν, κι ἐπιτέλους νὰ μᾶς παρουσιάσουν τὴν πινακίδα μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῆς μακροχρόνιας μελέτης της. Ἡ διαρκὴς τάση διαστρέβλωσης κι ὑποβάθμισης τῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομιάς, ἃν δὲν εἶναι ἀνόητη, μόνον ὡς δόλια κι ὑποβολιμαία θὰ μποροῦσε νὰ χαρακτηρισθῇ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κ. Διογένης, «*Ἡ ἀνακάλυψη βόμβα στὰ θεμέλια τοῦ Φοινικισμοῦ*», «*Δαυλός*», τεῦχος 147.
- Κ. Ψωμαδάκη, «*Ὁ λιμναῖος οἰκισμὸς τῆς Καστοριάς*», «*Δαυλός*», τεῦχος 155.
- Ν. Βασιλάκη, «*Οἱ κατασκευαστὲς τοῦ λιμναίου οἰκισμοῦ γνῶριζαν τὸ νῆμα τῆς στάθμης*», «*Δαυλός*», τεῦχος 224-225.
- Ἰστοσελίδα: <http://www.auth.gr/displio>.

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

Άνεξιθρησκοι, οί μόνοι διαφωτιστές

Πώς να πείσης την ταλαιπωρημένη γυναίκα και τον θρησκοόληπτο άνδρα, ό οποίος φιλά με ευλάβεια τις εικόνες και σταυροκοπιέται, ότι τους ξεγελούν και τους έκφοβίζουν; Ή επί δεκαεπτά αιώνες χριστιανική κατοχή έχει ριζώσει για καλά στίς ψυχές και στα μυαλά μιās μερίδας του λαού και χρειάζεται άλλου είδους διαφωτισμός και παιδεία έλληνική, για να ξαναγίνουν Έλληνες οί χριστιανοί. Οί άγνωστοκιστές, όπως όνομάζονται αυτοί που δέν παραδέχονται καμμιά θρησκεία, και είναι πολλά εκατομμύρια στην Ευρώπη και πολλοί στην Ελλάδα (στην τάξη των έπιστημόνων κυρίως) και άποτελούν τó πλέον ύγιές στοιχείο της κοινωνίας, μέσα σ' αυτό τó παραλήρημα της καθοδηγούμενης θεοκρατίας, οί άνεξιθρησκοι άνθρωποι, τους όποιους όνομάζουν άθεούς, είναι οί μόνοι, που μπορούν να διαφωτίσουν.

Γ.Γ.

Άναγκαστικό μονοπάτι

Στό Βερολίνο, κοντά στην πύλη του Βρανδεμβούργου, στήθηκε έφέτος τó πλέον έντυπωσιακό μνημείο του Έβραϊκού Όλοκαυτώματος: 2.700 τύμβοι καλύπτουν μία τεράστια πλατεία, άπό την όποία, για να διέλθι κανείς, πρέπει να στριφογυρίζι άρκετή ώρα ανάμεσά τους, ώστε προφανώς να άναγκαστή να θυμηθί τó έγκλημα. Τόν περασμένο Μάιο έγινε ή τελετή έγκαινίων παρουσία του Γερμανού καγκελλαρίου, όπως και του «Άμερικανού» άρχιτέκτονα του μνημείου Πήτερ Άιζενμιν, ό όποιος εξέφρασε την έλπίδα του «οί κάτοικοι της γερμανικής πρωτεύουσας να περνούν μέσα άπό τά μονοπάτια του στην καθημερινή τους ζωή».

Βέβαια ή συντριπτική πλειοψηφία των σημερινών -κάτω των έξήντα χρόνων- Γερμανών δέν έζησε τόν Ναζισμό, άν και σαφώς τόν έχει άποκηρύξει και έπομένως ένα τέτοιο μνημείο δέν μπορεί να ξυπνήσι προσωπικές μνήμες. Ξυπνά όμως κάτι άλλο. Και αυτό τó «άλλο» σίγουρα τó γνωρίζουν όλοι. Δέν χρειάζεται να τους τó θυμίσουμε έμεις.

Π.Κ.

Έθνικό μας έμβλημα τά ξωκκλήσια!

Άκούστηκε ως πρόταση κατά τη διάρκεια τηλεοπτικής έκπομπής και δημοσιεύτηκε παράλληλα σέ έφημερίδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης των Νοτίων Προαστίων: Σέ κάθε βραχονησίδα -στίς εκατοντάδες που υπάρχουν διάσπαρτες στο Αίγαίο- να χτιστή ένα έξωκκλήσι, προκειμένου με αυτόν τόν τρόπο να προστατεύσουμε την έλληνικότητά τους! Θα βλέπουν δηλαδή οί Τουρκοί τά έξωκκλήσια, θα διαπιστώνουν με αυτό τόν τρόπο ότι είναι έλληνικά τά νησίδα

καὶ ἔτσι δὲν θὰ τὰ προσεγγίζουν! Γιὰ τὴν Βυζαντινορωμοσύνη ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν εἶναι τίποτε περισσότερο ἀπὸ μιὰ (ξένη) θρησκεία: Ἐσχατὴ κατὰληξη τῆς δισχιλιετοῦς κατρακύλας τοῦ πάλαι ποτὲ ἑνδοξοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους.

Τ.Α.

Ἑλληνοχριστιανικὴ ἱστορικὴ μεροληψία

Ἡ «Ἐλευθεροτυπία» δημοσίευσε ἐπιστολή, στὴν ὁποία χαρακτηρίζεται «σφαγέας» τῶν Ἑλλήνων καὶ βδελυρὸς «ἱερόσυλος», καὶ ὀρθά, ὁ μὴ χριστιανὸς Σύλλας. Δὲν λέει ὅμως τίποτα γιὰ τοὺς παρακάτω χριστιανούς:

❶ Κωνσταντῖνος: μὲ διατάγματα κατέστρεψε ναοὺς Ἑλλήνων, πῆρε τὶς περιουσίες τους, γιὰ νὰ χτίσῃ τὴν Πόλη, ἐπέτρεψε τὴ λεηλασία τοῦ πλούτου τους («σεσυληκότα» τὰ ἀποκαλεῖ ὁ Λιβάνιος). Διαρπαγὴ καὶ λαφυραγωγία. Οἰκογενειακὰ ἐγκλήματα. Μὲ ἐντολή του θανατώθηκε ὁ φιλόσοφος Σώπατρος κ.ἄ.

❷ Θεοδοσίος: τοὺς ναοὺς καὶ ἱερὰ κατέλυσε καὶ μετέτρεψε σὲ ἀγοραῖα οἰκήματα («τοὺς δὲ ναοὺς τῶν Ἑλλήνων πάντας κατέστρεψεν ἕξ ἐδάφους», γράφει ὁ Ι. Μαλάλας). Παρώτρυνε τοὺς μοναχοὺς μὲ τὸν Ἀλάρικον, «τοὺς τὰ φαῖα ἱμάτια φέροντας», γράφει ὁ Εὐνάπιος, νὰ διαπράξουν τὴν μεγαλύτερη γενοκτονία Ἑλλήνων στὴ Στερεὰ καὶ τὴν Πελοπόννησο («ἤβηδὸν ἐσφάγησαν» οἱ πληθυσμοὶ τῆς, γράφει ὁ Ζώσιμος). 15.000 ἄνθρωποι κατετοξεύθηκαν στὴ Θεσσαλονίκη. Κατάργησε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες τὸ 393 μ.Χ. ❸ Ἰουστινιανός: Ἐκλείσε τὴ Σχολὴ Ἀκαδήμεια τοῦ Πλάτωνος, ὥστε «μηδένα διδάσκειν φιλοσοφίαν», ἐθέσπισε νόμο νὰ μὴν πολιτεύωνται οἱ «ἐλληνίζοντες», μὲ διατάγματά του «οἱ ἀρνούμενοι νὰ ἐκκλησιασθοῦν ἐξωρίζοντο» μ' ἐντολή του ὁ Κυνήγιος διαπομπεύει τοὺς κρυπτο-Ἑλληνες καὶ καίει δημόσια τὰ βιβλία τους. (Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του «διωγμὸς γέγονεν Ἑλλήνων μέγας», γράφει ὁ Ι. Μαλάλας). 35.000 ἄνθρωποι σφάζονται στὸν Ἰππόδρομο κ.ἄ.

Ὅμως αὐτοὶ εἶναι ἅγιοι-μεγάλοι. Πόθεν; Πῶς; Καὶ γιατί;

Σ.Φ.

Οἱ ἀστροναῦτες καὶ ἡ... Κιβωτὸς

Ἡ σιωνιστικὴ προπαγάνδα, κινούμενη μεταξὺ Ἁγίων Γραφῶν καὶ σαλτιμπάγκων σκοταδιστικῆς κουλτούρας, ψάχνει στὸ... Ἄραράτ μὲ ραντὰρ διαστημοπλοίου νὰ βρῇ τὴν... Κιβωτὸ τοῦ Νῶε. Τὸ εἶδα στὴν Τ.Β. καὶ τρελλάθηκα. Μάλιστα κατὰ τέτοια τὰ προβάλλουν σὲ πονηρὲς ὥρες, ὅπου οἱ τυφλωμένοι ἀπὸ τὴν μικρονοϊκὴ μισαλλοδοξία ψάχνουν μυστικὰ γιὰ UFO καὶ ὅπιο... ἄρα τὸ διαστημόπλοιο θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ ἓνα διακόπτη, ὥστε, μόλις ἀγγίξῃ κάτι τέτοιο, ἀμέσως νὰ πυροδοτηθῇ γιὰ ἐπιστροφή. Ἄρα εἴμαστε στὸ... Ἄρα-ράτ καὶ ὄχι στὸν Ὀλυμπο. Καημένη ΝΑΣΑ καὶ ἀπὸ κοντὰ Μπαϊνοκούρ, πόσο μακριὰ εἴστε νυχτωμένοι στὸ Σύμπαν.

Π.Γ.

Ο ΜΑΓΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΚΟΗΣ

Ἡ θεραπευτικὴ ἀξία τῆς Μουσικῆς.-
Ἀπὸ τὸν Ὁρφέα στὸν Α. Τοματῆς

Ἡ Ἑλληνες φιλόσοφοι θεωροῦσαν τὴν μουσικὴ ὡς τὴν εἰκόνα τῆς οὐράνιας ἁρμονίας τοῦ σύμπαντος. Σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ σήμερα, ποὺ τὰ περισσότερα σύγχρονα εἶδη μουσικῆς διεγείρουν τὰ πάθη, ἀντὶ νὰ τὰ καταπραΰνουν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ φθείρουν τὸ νευρικὸ σύστημα καὶ τὶς ψυχικὲς λειτουργίες. Ἡ λέξι *ψυχ-αγωγή* σήμαινε τὴν γενικὴ ἀγωγή-παιδεία τῆς ψυχῆς καὶ ὄχι ἀποκλειστικὰ τὴν διασκέδαση, ἔννοια πού, λόγῳ τῆς γλωσσικῆς ἐντροπίας, τῆς δίνουμε ἐμεῖς σήμερα. Ἡ Μουσικὴ καθ' ὅλη τὴν διαχρονικὴ πορεία τῶν Ἑλληνικῶν Πολιτισμῶν ἀποτελοῦσε ἓνα ἀπ' τὰ βασικώτερα μαθήματα τῶν ἐλληνοπαίδων ἀλλὰ καὶ τὸ βασικὸ συστατικὸ τοῦ μεγαλειώδους Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογίαν ἡ Μουσικὴ ἦταν μία ἐκ τῶν τεσσάρων ἰδιοτήτων τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπως μᾶς ἐξηγεῖ καὶ ὁ Πλάτων στὸν «Κρατύλο». Αὐτὲς ἦταν: ἡ Μουσικὴ, ἡ Μαντικὴ, ἡ Ἱατρικὴ καὶ ἡ Τοξικὴ ἢ Καθαρτικὴ. Οἱ τέσσερις αὐτὲς δυνάμεις συμβολίζονταν μέσῳ τῆς τετράχορδης λύρας τοῦ θεοῦ. Ὁ Ὁρφέας ἦταν ὁ πρῶτος θνητός, ποὺ κατὰ τὴν παράδοση χρησιμοποίησε τὴν μουσικὴ ἐμπνεόμενος ἀπ' τὴν οὐράνια ἁρμονία τοῦ σύμπαντος. Ἡ αἰθέρια μουσικὴ του καὶ ἡ γαλήνια φωνὴ του μάγευαν τὰ ἄγρια θηρία, τὰ δένδρα, τὸ νερὸ καὶ τοὺς λίθους ἀκόμη, τὰ ὅποια τὸν πλησίαζαν, γιὰ νὰ ἀκροασθοῦν τὸν θεῖο ᾠοδό. Ἀκόμη καὶ αὐτὸς ὁ ἡγεμόνας τοῦ Ἄδης ὁ Πλούτων ἤθελε νὰ κατευνάζεται ἀπ' αὐτόν. Χαρακτηριστικὸς εἶναι καὶ ὁ μῦθος τοῦ σπουδαίου κιθαρωδοῦ καὶ ᾠοδοῦ τῆς Ἀρχαιότητος Ἀμφίωνος, γυιοῦ τῆς Ἀντιόπης καὶ τοῦ Διὸς. Ὁ Ἀμφίων μαζὶ μὲ τὸν δίδυμο ἀδελφὸ του Ζῆθο ἔκτισαν τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν. Ὁ Ζῆθος κουβαλοῦσε μὲ τὴν δύναμή του τοὺς γιγάν-

τιους λίθους και ὁ Ἀμφίων τοὺς συναρμολογοῦσε μὲ τοὺς ἤχους τῆς ἐπτάχορδης λύρας του. Ὁ Τιμόθεος, μέγας μουσικὸς τῆς ἐποχῆς του, ἀσκοῦσε διὰ τῆς μουσικῆς του τέτοια ἀκαταμάχητη ἐπιρροή ἐπὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ποὺ τὸν ἔκανε νὰ ἐξαγριώνεται ἢ νὰ ἡρεμῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρεται ἢ νὰ κλαίῃ σὰν μικρὸ παιδί.

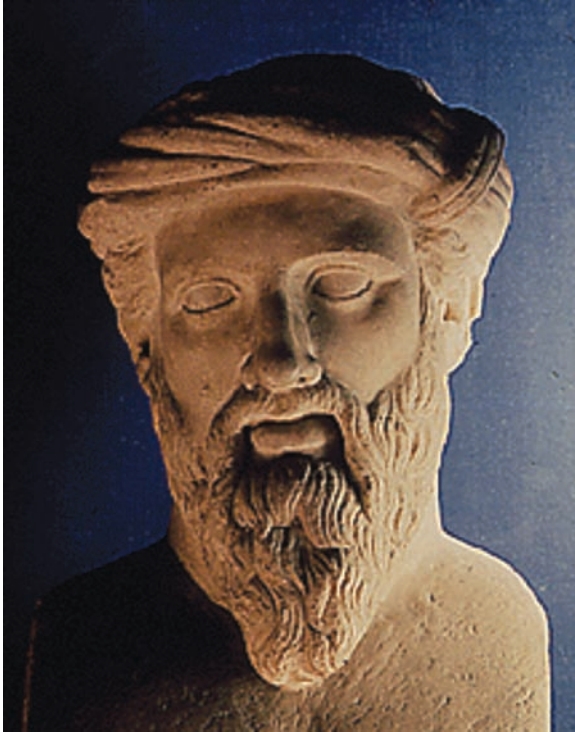
Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀσκληπιοῦ μέχρι καὶ τὸν Ἱπποκράτη οἱ Ἀσκληπιάδες ἱατροὶ χρησιμοποιοῦσαν τὴν μουσικὴ ὡς ἓνα εἶδος θεραπείας γιὰ διάφορες ψυχονοητικὲς παθήσεις. Ὁδές, ψαλμοὶ καὶ ᾠσματα μὲ ἤχους ὑψηλῶν καὶ ἀνωτέρων ἁρμονικῶν συχνοτήτων θεράπευαν ἢ ἐνίσχυαν τὴν ὑγεία καὶ τὴν διάθεση τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς. Κατὰ τὶς ἀπαρχὲς τοῦ σκοτεινοῦ Μεσαίωνα ἡ Μουσικὴ χωρίσθηκε ἀπὸ τὴν Ἱατρικὴ, ἐνῶ σὲ πολλὰ μέρη σίγησε γιὰ πολλὰ χρόνια καὶ χαρακτηρίσθηκε ἀπὸ πολλοὺς ἱερεῖς τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς «μουσικὴ τῶν δαιμόνων». Ἐνῶ στὴν Δυτικὴ Εὐρώπῃ ἡ μουσικὴ ἀναβίωσε κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τοῦ Διαφωτισμοῦ (πρόκειται γιὰ τὴν Κλασικὴ Μουσικὴ, ποὺ βασίστηκε καὶ ἐμπνεύστηκε ἀπ' τὸν Κλασικὸ Πολιτισμὸ), στὴν ἑλληνικὴ ἐπικράτεια διεσώθη μόνον ἡ λαϊκὴ ἔκφρασή της μέσα ἀπ' τὶς ἐορτὲς καὶ τὶς πανηγυρεῖς τοῦ λαοῦ.

Η «ΑΚΡΟΑΣΙΣ» ΣΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ

ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἱατρος, ὠτορινολαρυγγολόγος, χειρουργὸς καὶ φωνιάτρος Ἄλφρεντ Τοματὶς ἦταν ὁ πρῶτος ἐπιστήμων στὴν σύγχρονη ἐποχὴ, ποὺ διέκρινε τὴν διαφορὰ μεταξὺ ἀκοῆς καὶ ἀκροάσεως. Ἡ πρώτη διάκριση καὶ ὀριοθέτηση τῆς ἀκροάσεως ἀπὸ τὴν ἀκοὴ ἔγινε πρὶν δυόμισι χιλιάδες χρόνια περίπου ἀπ' τὸν Πυθαγόρα. Ὁ Σάμιος φιλόσοφος ὥριζε τοὺς πρῶτους ἀμύητους στὴν Φιλοσοφία σπουδαστὲς τῆς κοινότητάς του ὡς Ἀκουσματικοὺς ἢ Ἀκροατές. Αὐτοὶ δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα ὁμιλίας κατὰ τὴν διάρκεια τῶν μαθημάτων γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα πέντε ἐτῶν περίπου, μέχρι νὰ εἰσέλθουν στὴν βαθμίδα τῶν Ἑσωτερικῶν. Ὁ Πυθαγόρας ἐπέβαλλε τὴν αὐστηρὴ αὐτὴ σιγή, ὅχι διότι ἦταν ἀπόλυτος ἢ δογματικὸς, ὅπως κάποιοι εἶπαν γι' αὐτόν, ἀλλὰ διότι ἔπρεπε νὰ περάσῃ μὲ τὶς θεραπευτικὲς διδασκαλίες του (Λόγο καὶ Μουσικὴ) ἓνα νέο ξεκίνημα καθαριοῦ καὶ σωστῆς ἐνεργοποιήσεως τοῦ ἐγκεφάλου τῶν μαθητῶν του, προετοιμάζοντάς τους γιὰ τὴν μάθηση τῆς Φιλοσοφίας.

Ὁ Τοματὶς, λάτρης τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ἀκολουθώντας τὰ βήματα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων ἀνέλυσε, ἐνσωμάτωσε καὶ χρησιμοποίησε πολλὰ ἀπ' τὰ στοιχεῖα τοὺς στὴν θεραπευτικὴ του μέθοδο. Κύρια πηγὴ τῆς σπουδαίας θεραπευτικῆς μεθόδου τοῦ ἦταν ἡ Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία καὶ κυρίως τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλη. Θεωρεῖται δὲ σήμερα ὁ πρῶτος ἰδρυτὴς τῶν θεραπειῶν μέσῳ τοῦ ἤχου στὸν Δυτικὸ κόσμος. Σὲ ὅλα τὰ βιβλία του κάνει ἐκτενεῖς ἀναφορὲς στοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες. Ἀξίζει ἀποσπασματικὰ νὰ δοῦμε, τί γράφει στὸ ἔργο του «Τὸ μυστικὸ τῶν ξένων γλωσσῶν», κεφ. «Ἡ ἀκρόαση στοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες»: «Ὀλοφάνερα ὁ δυτικὸς ἄνθρωπος εἶναι ὁ κληρονόμος αὐτῶν τῶν ἀναντικατάστατων (ἑλληνικῶν) προτύ-

Πυθαγόρας. Οί μαθητές του ὑποχρεωτικά στὰ πρῶτα πέντε χρόνια τῆς φοίτησής τους δὲν εἶχαν δικαίωμα νὰ ὀμιλοῦν, ἄκουαν σιωπηλοὶ τὰ μαθήματα, ὠνομάζονταν «ἀκουσματικοί» ἢ «ἀκουστικοί» καὶ «ἐφυσιογνωμοῦντο», δηλ. οἱ ἀρχαιότεροι παρακολουθοῦσαν τοὺς μορφασμούς τους, τὸ χαμόγελο, τὸ «ὕφος» τους καὶ ἀναλόγως ἔκριναν τὴν ψυχικὴ τους ζωὴ καὶ τὸν χαρακτήρα τους.

πων. Οἱ γνώσεις του ἔχουν δομηθῇ πάνω στὶς γνώσεις ποὺ ἐκείνοι τοῦ μεταβίβασαν, καὶ σὲ ἀρκετοὺς τομεῖς οἱ σύγχρονες ἀντιδράσεις τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου ὑπακούουν ἀκόμα στοὺς κανόνες ποὺ καθιέρωσαν αὐτοὶ οἱ ἀπαράμιλλοι προκάτοχοι. Πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσουμε τελικά, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μᾶς ἔδωσαν τὴν δυνατότητα νὰ εἴμαστε κατὰ κύριο καὶ μείζονα λόγο ὅ,τι πραγματικά εἴμαστε σήμερα» (σελ. 16).

«Ὅταν ἀναλογιστοῦμε λίγο τοὺς Ἴωνες, τοὺς Ἑλεᾶτες, τοὺς Πυθαγορείους, τὸν Σωκράτη καὶ τοὺς μαθητές του Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη, δὲν ἀπομένει ἡ παραμικρὴ ἀμφιβολία, ὅτι ὅλοι τους προσπάθησαν νὰ ἀποκωδικοποιήσουν ὅλα ὅσα τὸ σύμπαν τοὺς ἀποκάλυπτε (...). Κατὰ τὸν Ἡράκλειτο κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὴν δική του προσωπικὴ ἀντίληψη. Ὅσον ἀφορᾷ στὶς αἰσθήσεις, οἱ ἄνθρωποι δὲν μποροῦν ν' ἀντιληφθοῦν παρὰ τὴν φευγαλέα ἐμφάνιση τῶν ἀντικειμένων καὶ ἀδυνατοῦν νὰ δοῦν τὸ «εἶναι» ποὺ συνίσταται ἀπὸ θεῖο πῦρ. Ὅταν ὁ σκοτεινὸς Ἡράκλειτος τολμᾷ νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸ αὐτί, τὸ κάνει δειλὰ καὶ ἐπικεντρώνεται οὐσιαστικά στὴν ἄμεση δράση τοῦ εἶναι, ἡ ὁποία λειτουργεῖ κατὰ μῆκος ὁλόκληρου τοῦ σώματος. Οἱ ιδιότητες ποὺ ἀποδίδει στὸ «εἶναι» μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἀκοῦμε καὶ πέρα ἀπ' τὴν αἴσθηση, στὴν ὁποία δὲν μποροῦμε καθόλου νὰ ὑπολογίζουμε, ὑπάρχει δὲ μία ὁκτάβα, ὅπου ἡ ἀντίληψη δὲν ξεπερνιέται ποτέ» (σελ. 18).

«Κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλῆ ἡ θεραπευτικὴ δύναμη διαδίδεται μὲ τὴν μορφὴ «ἀναδύ-

σεων”, τῶν ὁποίων οἱ “ἀναθυμιάσεις” διεισδύουν μέσῳ τῶν δερματικῶν πόρων στὰ σώματα. Χωρὶς ν’ ἀλλάξουμε ὀπτική γωνία, ἡ ἀκοὴ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν δράση τῶν ἐξωτερικῶν θορύβων, οἱ ὁποῖοι κινητοποιοῦν τὴν λειτουργία τῆς ἀκοῆς προκαλώντας μία ἐσωτερικὴ ἀντήχηση. Χρησιμοποιώντας μία ἀπεικονιστικὴ διατύπωση ὁ Ἐμπεδοκλῆς παραδέχεται, ὅτι ὁ ἀέρας εἰσχωρῶντας μέσα στὴν κοιλότητα τοῦ αὐτιοῦ, ποὺ μὲ τὴν σειρὰ τῆς ἔχει σχῆμα ἐλικοειδές, τὴν κάνει νὰ ἠχήσῃ ὅπως μία καμπάνα (...). Κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλῆ ὅλες οἱ αἰσθήσεις συναθροίζονται μέσα στὸν ἐγκέφαλο» (σελ. 20).

Γιὰ τὴν φυσικὴ κίνηση τῆς ἀκοῆς μέσα στὸ σῶμα ὡς ἐνέργειας ἀναφέρει: «Ὅσο γιὰ τὸν Δημόκριτο, ἐκεῖνος ἐμελλε νὰ φθάσῃ ἀκόμα μακρύτερα περιγράφοντας τὴν ἀκουστικὴ διαδρομὴ τοῦ ἀκουστικοῦ ἐρεθίσματος, ἐνὸς κύματος, τὸ ὁποῖο εἰσέρχεται στὸν ἐξωτερικὸ ἀκουστικὸ πόρο, μετὰ περιπλανιέται μέσα στ’ αὐτιὰ διασχίζοντας τὶς ἀκουστικὲς κοιλότητες, περνᾷ στὸν ἐγκέφαλο καὶ στὴν συνέχεια περνᾷ μέσα στὸ αἷμα. Μόλις καταφέρει νὰ μπῇ μέσα στὸ ἥπαρ, εἵμαστε ἔτοιμοι νὰ νοιώσουμε τὶς ἀκουστικὲς ἐντυπώσεις. Τὸ ἀκουστικὸ κύμα θὰ τελειώσῃ τὸ ταξίδι του μόλις διαχυθῇ μέσα στὴν ψυχὴ, ἐκεῖ ποὺ καταλήγουν ὅλες οἱ αἰσθήσεις» (σελ. 20).

Γιὰ τὸν Σωκράτη λέει, ὅτι ὑπῆρξε «ἓνας ἔξοχος καὶ δεινὸς ἀκροατής, καλὸς στὴν ἀκρόαση τῶν ἄλλων, προσεκτικὸς καὶ δεινὸς στὴν ἀκρόαση τῶν λόγων τῶν θεῶν (...). Εἶχε δὲ ἐπιβάλει στὸν ἑαυτὸ του νὰ ἀκροᾶται τὸν ἴδιο τὸν Σωκράτη (...). Ἡ ἐκδηλῆ ἀταραξία του φανερῶνει, ὅτι κατάφερε πρὸ πολλοῦ νὰ ξεπεράσῃ τὴν ἰδέα τοῦ θανάτου. Ἀφοῦ ἀναγκάζεται νὰ πῇ τὸ κῶναιο, περνᾷ στὸ στάδιο τῆς ἀπόλυτης ἀκροάσεως ἐνὸς σύμπαντος ποὺ τὸν περιμένει, ἐκεῖ ὅπου οἱ ἀνθρώπινοι περιορισμοὶ χάνουν τὴν σχέση μὲ τὴν πραγματικότητα» (σελ. 21-22).

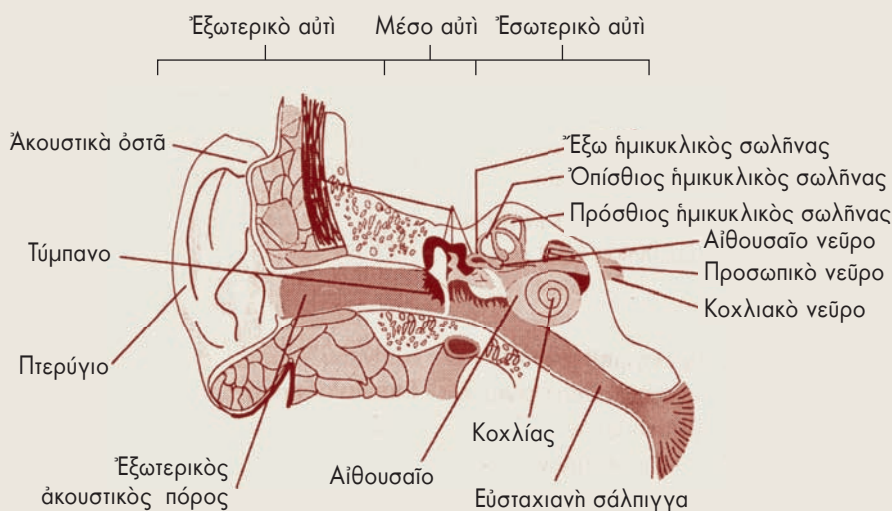
«Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Σωκράτη ὁ Πλάτων τρέπεται σὲ φυγὴ ἀπὸ τὸν φόβο του, μόλις τὸ πληροφορεῖται. Δὲν ἔχει τὸ κουράγιο νὰ πῇ, ὅτι ἦταν ὁ πιὸ στενὸς μαθητὴς τοῦ δασκάλου του. Ἀρνούμενος ἔτσι τὴν διδασκαλία ποὺ ἔλαβε, ἀπαρνέεται καὶ τὴν ἀκρόαση αὐτῆς τῆς ἀλήθειας, τῆς ὁποίας θὰ γίνῃ ἀργότερα ὑμνητής» (σελ. 23).

Γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἐκφράζει τὸν ἄπλετο θαυμασμό του γιὰ τὴν σπουδαία ἔρευνά του περὶ τῆς ἀκοῆς. Ὁ Τοματὶς βασίσθηκε ἀρκετὰ στὶς γνώσεις τοῦ Σταγειρίτη φιλοσόφου, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ φθάσῃ στὴν σπουδαία ἀνακάλυψή του. Στὸ βιβλίο του παραθέτει ὁλόκληρο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἀριστοτέλη «Περὶ Ψυχῆς»: «Εἶναι λοιπὸν ἡχηρὸ τὸ σῶμα μας καὶ ἱκανὸ νὰ δονῇ τὸν ἀέρα σὰν μία συνεχόμενη μᾶζα, ποὺ φθάνει μέχρι τὸ ὄργανο τῆς ἀκοῆς. Αὐτὸ τὸ ὄργανο ἀπὸ φυσικοῦ του εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ μία μᾶζα ἀέρα καὶ ἐπειδὴ τὸ ἴδιο βρίσκεται μέσα στὸν ἀέρα ποὺ τὸ περιβάλλει, κάθε φορὰ ποὺ δονεῖται ὁ ἐξωτερικὸς ἀέρας, δονεῖται καὶ ὁ ἐσωτερικὸς. Ἔτσι ὁ ἀέρας εἶναι ἀπὸ μόνος του ἓνα ἄηχο στοιχεῖο,

Ἐξωτερικὸ αὐτί: Ὀνομάζεται τὸ τμήμα τοῦ αὐτιοῦ ἀπὸ τὸ τύμπανο πρὸς τὰ ἔξω καὶ περιλαμβάνει τὸ πτερύγιο, τὸν ἔξω ἀκουστικὸ πόρο καὶ τὸ ἔξωτερικὸ τμήμα τοῦ τυμπάνου.

Μέσο αὐτί: Ὀνομάζεται τὸ τμήμα τοῦ αὐτιοῦ ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ τύμπανο, περιέχει ἀέρα καὶ περιλαμβάνει τὰ ἀκουστικὰ ὀστέα (σφύρα, ἄκμωνα καὶ ἀναβολέα) καὶ τοὺς ἀντίστοιχους μῦες τῆς σφύρας καὶ τοῦ ἀναβολέα.

Ἐσωτερικὸ αὐτί ἢ λαβύρινθος: εἶναι τὸ κύριο ὄργανο τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς ἰσορροπίας. Περιλαμβάνει τὸ αἰθουσαῖο ἢ αἰθουσα, τὸν κοχλία καὶ τοὺς ἡμικυκλικοὺς σωληνες.

καθότι διασκορπίζεται πολὺν εὐκόλα. Ὅμως κάθε φορὰ ποὺ ἐμποδίζεται νὰ διασκορπισθῇ παράγει ἓναν ἥχο. Ὅσο γιὰ τὸν ἀέρα ποὺ βρίσκεται παγιδευμένος μέσα στ' αὐτιά μας, αὐτὸ συμβαίνει, γιὰ νὰ μπορῇ ν' ἀκίνητοποιηθῇ ἐκεῖ μέσα, ὥστε ν' ἀντιληφθῇ μὲ ἀπόλυτη ἀκρίβεια ὅλες τὶς παραλλαγές τῆς κινήσεως. Ἴδου γιὰ ποιὸν λόγο μποροῦμε καὶ ἀκοῦμε μέσα στὸ νερό, τὸ ὁποῖο δὲν εἰσχωρεῖ μέχρι τὸν ἀέρα, ποὺ ἀπὸ τὴν φύση πλαισιώνει τὸ ὄργανο τῆς ἀκοῆς, ἀλλὰ οὔτε καὶ μέσα στὸ ἴδιο τὸ αὐτί ἐξαιτίας τοῦ λαβυρίνθου. Ἄν συμβῇ κάτι τέτοιο, παύουμε νὰ ἀκοῦμε. Ὡστόσο τὸ σύμπτωμα ποὺ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ξέρουμε, ἂν ἀκοῦμε ἢ ὄχι, εἶναι ἓνα συνεχές βουητό, ποὺ ὑπάρχει μέσα στὸ ὕγιες αὐτί καὶ μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τὸν ἥχο ποὺ παράγει ἓνα κέρατο. Πάντοτε εἶναι ἀλήθεια, πὼς μία συγκεκριμένη κίνηση δονεῖ τὸν ἀέρα ποὺ περιέχεται μέσα στ' αὐτιά, ἐνῶ ὁ ἥχος παραμένει ξένος καὶ δὲν ἀνήκει ἅν στὸ ἴδιο τὸ αὐτί, οὔτε καὶ εἶναι παράγωγός του» (κεφ. 8, βιβλίῳ 2ο).

Τὸ σχόλιο τοῦ Τοματὶς εἶναι ἐντυπωσιακό: «Μία τέτοια περιγραφή δὲν μπορεῖ ν' ἀφυπνίση παρὰ ἀμυδρὲς ἀναμνήσεις σ' ἐκεῖνον ποὺ δὲν εἶχε ποτὲ τὸ αὐτὸ ὡς βασικὴ ἐνασχόληση (...). Ἀντιθέτως ὁμως αὐτὴ ἡ περιγραφή θὰ ἄφηνε ἐκπληκτο καὶ σὲ κατάστασι ὄνειροπολήσεως τὸν κάθε εἰδικὸ ἀκοολόγο» (σελ. 25).

Ὁ Ἀριστοτέλης κι ἄλλοι φιλόσοφοι μιλοῦσαν γιὰ τὴν ἐνεργὸ λειτουργία τοῦ αὐτιοῦ, κάτι ποὺ ἡ σύγχρονη Ἐπιστήμη δὲν θὰ μποροῦσε μὲ κανέναν τρόπο νὰ δεχθῇ. Ἡ σύγχρονη Ἱατρικὴ διδάσκει, ὅτι τὰ αὐτιά δὲν εἶναι τίποτε παραπάνω ἀπὸ ἓνα εἶδος παθητικῶν μικροφῶνων, ποὺ προσλαμβάνουν ἤχους καὶ τοὺς μετατρέπουν σὲ μηνύματα, ποὺ στέλνονται στὸν ἐγκέφαλο. Ὅμως ὁ Τοματὶς ἀπέδειξε, ὅτι τ' αὐτιά μετέχουν ἐνεργὰ στὴν ἀποκωδικοποίηση τῶν ἤχων ποὺ στέλνονται στὸν ἐγκέφαλο, ἐπιβεβαιώνοντας ἀκόμη μία φορὰ τὴν κλασικὴ ἐπιστημονικὴ σκέψη. Γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες ἐκτὸς ἀπὸ διασκέδασι ἡ μουσικὴ ἀποτελοῦσε ἓνα λεπτὸ καὶ εὐγενὲς ψυχικὸ μέσον, τὸ ὁποῖο τοὺς βοήθοῦσε στὴν ἐνεργοποίηση τοῦ ψυχισμοῦ τους, στὴν διαίσθησι καὶ στὴν σύλληψι τῶν ἀνωτέρων ρυθμῶν τῆς φύσεως, ὅταν τὸ πνεῦμα τους δὲν μποροῦσε μὲ ἄλλο τρόπο νὰ τὰ αἰσθανθῇ.

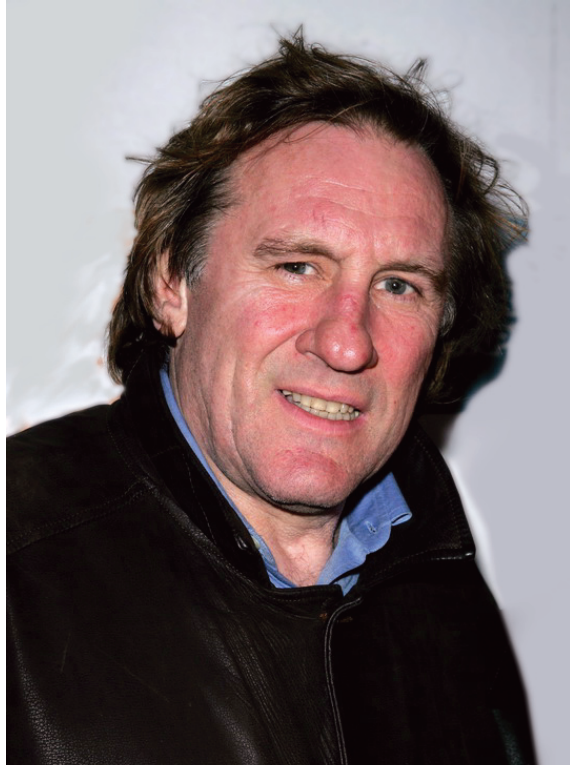
ΑΚΡΟΑΣΙΣ, ΑΚΟΗ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΤΟΜΑΤΙΣ

οιὰ εἶναι ὁμως ἡ διαφορὰ τῆς ἀκοῆς μὲ τὴν ἀκρόασι; Ἀκοὴ εἶναι ἡ μὴ συνειδητὴ παθητικὴ διαδικασίᾳ, ὅπου τὸ αὐτὸ δέχεται παθητικὰ τὰ ἡχητικὰ κύματα τοῦ περιβάλλοντος. Ἄλλωστε ἀκοῦμε καὶ ὅταν γράφουμε, ὅταν βλέπουμε τηλεόρασι, ἀκόμη κι ὅταν κοιμώμαστε. Ἀκρόασι σημαίνει, ὅτι τὸ αὐτὸ ἀκούει καὶ εἶναι ἱκανὸ νὰ ἐπιλέξῃ καὶ ν' ἀποκωδικοποιήσῃ ἀπ' ὅλη τὴν ποικιλία τῶν ἤχων ποὺ φθάνουν σ' αὐτό, μόνον αὐτοὺς ποὺ ἐνδιαφέρουν τὸ ἄτομο, ἀπορρίπτοντας τοὺς ὑπόλοιπους ἀνεπιθύμητους ἤχους. Ἐπομένως ἀκρόασι σημαίνει καλὴ ἀκουστικὴ ἐστίασι, καλὴ ἐπικέντρωσι καὶ ἀποτελεσματικὴ ἀποκωδικοποίηση τῶν ἤχων. Ἡ ἀκρόασι ἔχει τόσο λειτουργικὸ ὅσο καὶ βουλευτικὸ χαρακτήρα. Ὁ Τοματὶς ὑπέθεσε, ὅτι ἡ ἀπώλεια ἀκοῆς τῶν τραγουδιστῶν τῆς ὀπερας ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ τραύματος ποὺ προκαλοῦσε ἡ ἔντασι τῆς φωνῆς τοὺς πίσω στὸ αὐτί τους, ποὺ ἔφθανε καὶ τὰ 110 ντεσιμπέλ. Ὡνόμασε δὲ αὐτὴν τὴν μορφὴ ἀπώλειας ἀκοῆς «ἡχητικὸ τραῦμα» καὶ κατέληξε στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ φωνὴ δὲν ἀναπαράγει τίς συχνότητες ποὺ τὸ αὐτὶ δὲν εἶναι ἱκανὸ ν' ἀκούσῃ. Τὸ αὐτὸ μέσω τῶν συνδέσμων του μὲ τὸν ἐγκέφαλο ἐλέγχει τὴν φωνή. Ὁ λάρυγγας ἐκτελεῖ οὐσιαστικῶς ὅτι τοῦ ὑπαγορεύει τὸ αὐτί. Τὴν νέα αὐτὴ θεωρία, τὸ «Φαινόμενο Τοματὶς», τὴν παρουσίασε στὴν Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Γαλλίας τὸ 1957 καὶ λίγο μετὰ στὴν Ἐθνικὴ Ἀκαδημία τῆς Ἱατρικῆς τὸ 1960, ἀπ' ὅπου καὶ ἐβραβεύθη.

Ὁ Τοματὶς θεωροῦσε, ὅτι ὁ ἐγκέφαλός μας δέχεται περισσότερα ἡχητικὰ ἐρεθίσματα ἀπ' τὸ αὐτί (ἄρκετὰ ἀπ' αὐτὰ λανθασμένα) παρὰ ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο ὄργανο. Οἱ ὑψηλὲς συχνότητες, οἱ ὀνομαζόμενες «φορτίζοντες ἤχοι», εἶναι ὑπεύ-

Σε συνέντευξή του στην ελβετική τηλεόραση ο γνωστός Γάλλος ήθοποιος Ζεράρ Ντεπαρντιέ είπε για το πρόβλημα που είχε κατά την εφηβεία του: «Το πρόβλημα που είχα στα δεκαέξι μου και που με ώδηγησε στον Τοματίς ήταν, ότι ένιωθα ένα μπλοκάρισμα. Δεν κατάφερα να μιλήσω. Άκουγα υπερβολικά πολλούς ήχους συγχρόνως και δεν μπορούσα να εκφράσω κανέναν. Οί συνεδρίες στο Ήλεκτρονικό Αὐτί μου επέτρεψαν ν' αποκτήσω αξιοθαύμαστη μνήμη. Ήταν ή άφορμή για ένα γρήγορο άνοιγμα στο Θέατρο και στην συνέχεια στην ίδια την γλώσσα.»

θυνες για την κατά τα δύο τρίτα ενεργοποίηση του έγκεφαλικού φλοιού. Έτσι κατέληξε στο συμπέρασμα, πως τὸ 90-95% τῆς ὀλικῆς ενεργοποιήσεως τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ προέρχεται ἀπ' τὸ αὐτί. Τὸ αὐτί μεταφέρει ἤχους στὸν ἐγκέφαλο, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν σειρά του ὀργανώνει αὐτὰ τὰ ἐρεθίσματα ποὺ τὸ σῶμα δέχεται, ὥστε ν' ἀποθηκευτοῦν σὰν μία πηγὴ ἐνέργειας (κάτι ποὺ πρέσβευε καὶ ὁ Δημόκριτος, ὅπως εἶδαμε).

Γιὰ τὴν ενεργοποίηση αὐτὴ χρησιμοποίησε τρεῖς τύπους ἤχων στὴν ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματός του. Τὴν μητρικὴ φωνὴ εἰδικὰ ἐπεξεργασμένη, τὴν φιλτραρισμένη μουσικὴ τοῦ Μότσαρτ (ὠρισμένα μόνον πλούσια κομμάτια σὲ ὑψηλὲς συχνότητες) καὶ τοὺς Γρηγοριανοὺς ψαλμούς. Τὴν μουσικὴ τοῦ Μότσαρτ τὴν χρησιμοποίησε σὰν θεραπευτικὸ ἐργαλεῖο, λόγω τοῦ ὅτι προσφέρει μία ἐξισορρόπηση μεταξύ ενεργοποίησης καὶ καταπράνσης. Σὲ ὅλες τὶς πρωτόγονες κοινωνίες, στὶς ὁποῖες εἰσάγονται διάφορα εἶδη Δυτικῆς μουσικῆς, ἡ μουσικὴ τοῦ Μότσαρτ εἶναι ἡ μόνη ποὺ γίνεται πάντοτε ἀποδεκτὴ. Ἡ μουσικὴ τοῦ συνθέτη αὐτοῦ ἀσκεῖ μία παγκόσμια ἔλξη. Ὁ Τοματίς τὴν φιλτράρισε, γιὰ νὰ κόψει τὶς χαμηλὲς συχνότητες καὶ τοὺς ἀποφορτίζοντες ἤχους καὶ νὰ διατηρήσῃ τὶς φορτίζουσες ὑψηλὲς συχνότητες.

Ἡ μουσικὴ τῶν Γρηγοριανῶν ψαλμῶν λόγῳ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὄργάνου, ἀπογόνου τῆς ὑδραύλεως (ὄργανο τοῦ Κτησίβιου), ἀλλὰ καὶ τοῦ τονισμοῦ σὲ ὑψηλές συχνότητες, λειτουργεῖ χαλαρωτικὰ σὲ ὅσους τὴν ἀκοῦνε. Ὁ Τοματὶς ὠνόμασε αὐτὴν τὴν διαδικασία «ἐπίσπευση τῆς διαδικασίας χαλαρώσεως» καὶ κατάφερε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὰ ὄργανα γιὰ τὴν φωνὴ καὶ τὴν ἀκοὴ εἶναι μέρος τῆς ἴδιας νευρολογικῆς σπείρας. Ἡ ἀλλαγὴ στὸ ἓνα ἐπιδρᾷ ἀμφίδρομα καὶ στὸ ἄλλο. Δηλαδή, ἂν ἓνα ἄτομο ἔχῃ φυσιολογικὴ ἀκοή, ἀλλὰ τὸ αὐτὶ του δὲν μπορῇ νὰ κάνῃ καλὴ ἀνάλυση τῶν ἤχων ποὺ δέχεται, τότε ἡ φωνὴ του δὲν θ' ἀναπαράγῃ τίς συχνότητες ποὺ τὸ αὐτὶ δὲν ἀναλύει. Κατὰ ἓναν τρόπο ἔχει κλείσει ἡ «κουρτίνα» τοῦ αὐτιοῦ. Ἐνα παιδί, ἓνας ἔφηβος, ἓνας ἐνήλιξ πρέπει συνειδητὰ ν' ἀποφασίσουν νὰ ἀκροαστοῦν κάποιον, ποὺ θὰ τοὺς δώσῃ τοὺς σωστοὺς ἤχους, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἐνεργοποιήσουν τὸν ἐγκέφαλό τους. Ὁ μηχανισμὸς τῆς ἀκροάσεως δὲν ἐνεργοποιεῖται ἀπὸ μόνος του, ὅταν γεννηθοῦμε, ἀλλὰ ἀναπτύσσεται μέσῳ τῆς ἐξασκήσεως.

Στὴν συνέχεια ὁ Τοματὶς ἔστρεψε τὴν προσοχή του πρὸς τίς ψυχικὲς παθήσεις. Ἐργάσθηκε μὲ ἄτομα ποὺ εἶχαν μαθησιακὲς δυσκολίες, μὲ προβλήματα ἐπικοινωνίας, φωνητικὰ προβλήματα ἐκμάθησης ξένων γλωσσῶν, προβλήματα κατάθλιψης, ψυχικῶν διαταραχῶν καὶ πεσμένης ἐνέργειας. Ἐπιστημονικὲς μελέτες τοῦ «American Music Therapy Association» ἀπέδειξαν τὸν καταλυτικὸ ρόλο τῆς τεχνικῆς του στὴν ποιοτικὴ βελτίωση τῆς διάρκειας τοῦ ὕπνου, σὲ ἀυπνίες καθὼς καὶ στὴν βελτίωση τῆς ἐπικοινωνιακῆς ἀδυναμίας τῶν ἀσθενῶν μὲ Ἀλτσχάιμερ καὶ Πάρκινσον.

Ἀρχικῶς γιὰ κάθε περίπτωση γίνεται ἡ «διάγνωση» τοῦ προβλήματος. Τὸ πρῶτο στάδιο θεραπείας εἶναι ἡ «παθητικὴ φάση». Ὁ Τοματὶς χρησιμοποίησε τὸν ὄρο «ψυχοπαιδαγωγικὴ τῆς ἀκροάσεως», γιὰ νὰ ἀναδείξῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαδικασίας ἐκπαίδευσσεως τοῦ αὐτιοῦ μέσῳ τῆς παρεμβάσεως μιᾶς συνθέτου καὶ πολυπλόκου ἠλεκτρονικῆς μηχανῆς ποὺ ἐφηῦρε, τὸ «ἠλεκτρονικὸ αὐτί». Ἡ συσκευὴ αὐτή, ποὺ εἶναι δικῆς του ἐπινοήσεως, παρουσιάζει τοὺς ἤχους σὲ δύο γοργὰ ἐναλλασσόμενα κανάλια μέσῳ ἀκουστικῶν στ' αὐτιά τοῦ παθόντα. Στὸ κανάλι 1 τονίζονται οἱ χαμηλότερες συχνότητες τοῦ εἰσερχόμενου ἤχου καὶ μειώνονται οἱ ὑψηλές. Στὸ κανάλι 2 τονίζονται οἱ ὑψηλές συχνότητες τοῦ εἰσερχόμενου ἤχου καὶ μειώνονται οἱ χαμηλότερες. Ἡ συσκευὴ προκαλεῖ μία προσαρμολογίᾳ ἢ ἐστιακὴ ἀνταπόκριση μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐνεργητικὴ ἀκρόαση. Ἡ ἠχητικὴ ἐνεργοποίηση κατὰ τὴν παθητικὴ φάση εἶναι συνήθως ἓνας συνδυασμὸς τῆς ἠχογραφημένης φωνῆς τῆς μητέρας καὶ τῆς μουσικῆς τοῦ Μότσαρτ. Αὐτό, ὅπως εἴπαμε, εἶναι τὸ πρῶτο μέρος τῆς μεθόδου, ποὺ ξυπνάει τὴν ἐνεργητικὴ ἀκρόαση καὶ προετοιμάζει τὸ ἔδαφος γιὰ τὸ δεύτερο μέρος, τὴν «φάση τῶν ἀσκήσεων». Ἡ δεύτερη φάσις ὀνομάζεται «ἐνεργητικὴ», ἐπειδὴ περιλαμβάνει ἠχητικὲς ἀσκήσεις. Κατὰ τὴν περίοδο αὕτη περνᾷ ἡ ἐνεργητικὴ ἀκρόαση στὴν φωνὴ μέσῳ τῶν ἀσκήσεων. Οἱ παθόντες ἀκοῦνε ἠχογραφημένους ἤχους μὲ τὰ ἀκουστικὰ καὶ τοὺς ἐπαναλαμβάνουν σ' ἓνα μικρόφωνο.

Σύμφωνα με την μέθοδο Τοματίς τὸ αὐτὸ ἐμπλέκεται τόσο στὴν ἐστίαση ὅσο καὶ στὸν συντονισμό καὶ στὴν ἐνεργοποίηση τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοῦ μας. Ἡ ἐνεργοποίηση τοῦ αὐτιοῦ δὲν ἐπηρεάζει μόνον τὴν φωνὴ καὶ τὴν γλῶσσα, ἀλλὰ διαμορφώνει ἐπίσης καὶ τὸ σῶμα, ἀλλάζει τὴν στάση του, συντονίζει τὶς κινήσεις του καὶ ἐκλεπτύνει τὶς κινητικές του λειτουργίες. Ἡ ἐστίαση καὶ ἡ ἐναρμόνιση στὴν ἐνεργητικὴ ἀκρόαση οὐσιαστικά ἐλέγχει καὶ ἐναρμονίζει ὁλόκληρο τὸ σῶμα.

Κατὰ τὸν Τοματίς τὸ αὐτὸ εἰσάγει στὸν ὄργανισμό τὴν ἔννοια τοῦ χρόνου, ἀφοῦ μία μελωδία πρέπει νὰ διαρκέσῃ στὸ αὐτὸ κάποιο χρονικὸ διάστημα, γιὰ νὰ ἀκουστῇ ἢ νὰ τραγουδηθῇ. Στηριζόμενος στὴν κλινικὴ του ἐμπειρία ὑπολογίζει, ὅτι συνολικά τὸ αὐτὸ παρέχει στὸ νευρικὸ σύστημα περίπου τὸ 90% τῆς συνολικῆς αἰσθητηριακῆς ἐνέργειας. Τέλος, με τρόπο ποὺ ἐξηγεῖ στὸ βιβλίο του, ἡ μουσικὴ ὡς ἐνέργεια δημιουργεῖ τὴν κίνηση τοῦ σώματος. Ἄλλωστε καὶ ἡ λέξι «συγ-κίνησις» μᾶς ἐξηγεῖ τὴν κινητικὴ δύναμη τῆς μουσικῆς.

Ὁ δόκτωρ Πῶλ Μαντὼλ εἶναι καθηγητὴς Ψυχολογίας καὶ διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Ἀκουστικο-ψυχο-φωνολογίας «Τοματίς» στὸ Τορόντο τοῦ Καναδά, καθὼς καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν κέντρων στὸν Παναμᾶ καὶ τὸ Μεξικὸ. Στὸ βιβλίο του «Μὲ ἀνοιχτὰ αὐτιά», σελ. 52, γράφει γιὰ τὴν μέθοδο: «Τὸ πρόγραμμα ἡχητικῆς ἐνεργοποίησεως μετὰ τὴν μέθοδο Τοματίς εἶναι μία σχετικὰ σύντομη παρέμβαση, ποὺ ἔχει μία ἀρχὴ καὶ ἓνα προβλέψιμο τέλος. Εἶναι ἓνα πέρασμα ποὺ ἐπιτρέπει στοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐδραιώσουν ἀκουστικὰ πρότυπα στὴν πορεία τους πρὸς τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν ἀνεξαρτησία. Ἡ ἡχοθεραπευτικὴ ἀγωγή δὲν προσφέρει τίποτε ποὺ δὲν προϋπάρχει στὸν ἄνθρωπο, δὲν κάνει θαύματα. Ἀντίθετα ἀπελευθερώνει τὰ κρυφὰ χαρίσματα καὶ ἐνεργοποιεῖ τὴν μπλοκαρισμένη ἐνέργεια.» Κατὰ τὸν Πῶλ Μαντὼλ ἓνας πολὺ μεγάλος ἀριθμὸς ἀνθρώπων μποροῦν νὰ ὠφεληθοῦν ἀπ' τὴν μέθοδο Τοματίς. «Ἐγκυες μητέρες, πρὶν ἀκόμη γεννήσουν τὰ παιδιὰ τους, μποροῦν νὰ ἐνεργοποιήσουν στὸ ἀγέννητο βρέφος τὴν ἐνεργητικὴ ἀκρόαση, παιδιὰ με προβλήματα δυσλεξίας, αὐτιστικά, με νοητικὴ καθυστέρηση (σύνδρομο Down), παιδιὰ με μαθησιακὰς δυσκολίες, ἐλλείψεως προσοχῆς καὶ συγκεντρώσεως, ὑπερκινητικότητας, δυσκολίες σὲ γραφὴ, ἀνάγνωση καὶ ὀρθογραφία, δυσκολία στὴν κατανόηση τῶν Μαθηματικῶν, καθὼς καὶ με προβλήματα μνήμης» (σελ. 54). Ὅμως ὑπάρχουν καὶ ἄλλες ὁμάδες ἀνθρώπων, ποὺ ὠφελοῦνται ἀπ' τὴν πρωτοποριακὴ αὐτὴ μέθοδο. «Συχνὰ μᾶς πλησιάζουν τραγουδιστές, ποὺ ἀρχίζουν νὰ χάνουν τὴν φωνή τους, ἐπιχειρηματίες, ποὺ δυσκολεύονται νὰ παρακολουθήσουν συννομιλίες, ὅταν πολλοὶ ἄνθρωποι ὁμιλοῦν ταυτόχρονα, πωλητές, ποὺ δὲν ἔχουν καλὴ ἄρθρωση καὶ χάνουν ἔτσι τὴν προσοχὴ τῶν πελατῶν τους, καλλιτέχνες καὶ συγγραφεῖς, ποὺ ὑποφέρουν ἀπὸ μπλοκάρισμα ἐνεργητικότητας, φοιτητές, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ὁλοκληρώσουν τὶς διατριβές τους καὶ ἄτομα τῆς τρίτης ἡλικίας, ποὺ θέλουν ἡχητικὴ ἐνεργοποίηση. Ὁ κατάλογος εἶναι ἀτελείωτος» (σελ. 55).

Βασίλειος Μανρομμάτης

ΕΥ-ΘΥΜΙΑ

ΟΙ Έλληνες καὶ ἡ καλὴ διάθεση

παππούς μου, λαϊκὸς θυμόσοφος, ἔλεγε: «Ένας χαρωπὸς κάνει δέκα εὐτυχισμένους. Ένας κακὸς χαλάει τὴν παρέα.» Γιατί αὐτὴ ἡ στάση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ «μισοῦ-δειο» (ἀντὶ νὰ βλέπη τὸ ποτήρι μισογεμᾶτο); Τὴν λύση τὴν προτιμᾷ ἀπὸ τὴ χαρά. Ήταν πάντα ἔτσι ἢ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς θλίψης καὶ τοῦ φόβου, ποὺ ἐνσταλάζουν στὸν νοῦ οἱ θρησκείες; Πάντως τὸ θέμα ἀπασχολοῦσε καὶ τοὺς ἀρχαίους Έλληνες, γιὰ νὰ τὸ ἀναφέρουν οἱ φιλόσοφοι μὲ τόση συχνότητα.

Η ΕΝΝΟΙΑ. Πράγματι, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν «καλὴ διάθεση», ἐφεύραν καὶ χρησιμοποιοῦσαν πολλὲς δεκάδες λέξεις. Ἐνδεικτικά: χαρά, ἀγαλλίασις, εὐτυχία, ἀπόλαυσις, ἡδονὴ κ.ο.κ. Λέξεις ποὺ παραμένουν ἀτόφυνες ἐπὶ χιλιετίες μέχρι καὶ σήμερα. Ἀλλὰ καὶ περιέργες, ὅπως «γηθέω». Καὶ βεβαίως μὲ τὸ πρόθεμα εὐ- (εὐ-τυχία, εὐ-δαιμονία). [Σημ.: Στὰ ἐλάχιστα ἀπομείναντα ἔργα τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματείας (0,1%) οἱ λεκτικοὶ τύποι ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ εὐ- εἶναι πάνω ἀπὸ μισὸ ἑκατομμύριο! Ἀντίθετα ἡ Ἀγγλικὴ Γλῶσσα διαθέτει γιὰ τὴν ἔννοια «εὐθυμία» βασικὰ μόνο 6 λέξεις: joy, gay, pleasure, happy, merry, cheer < χαρά.]

Ἡ ἔννοια «χαρά» ὑπάρχει βέβαια σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς/πολιτισμούς. Ὅμως ἡ μεγάλη ποικιλότητα τῶν ἀποχρώσεων καὶ ἡ συνεχὴς ἀναφορὰ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Έλληνες ἦταν (ὑπάρχει ἀκόμα ἐν μέρει) ἀπόρροια τοῦ τρόπου ζωῆς τους. Δὲν τοὺς ἀρκοῦσε τὸ ζῆν. Στόχος τους τὸ εὖ ζῆν («μῆτε τοῦ ζῆν μόνον ἔνεκεν ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ εὖ ζῆν»: Ἀριστοτέλης, Πολιτικά 1280), ποὺ ἐπῆγαζε ἀπὸ τὸ ἦθος τῶν Ἑλλήνων.¹

Η ΕΥΘΥΜΙΑ. Ἡ λέξη εἶναι σύνθεση τῶν «εὖ» καὶ «θυμός», ποὺ σήμαινε «ψυχὴ», διάθεση, συν-αισθηματικὸ κέντρο, κατ' ἐξοχὴν «συν-κίνησις νοός» [«συγκινήσεις πρὸς θυμόν» (Κλήμης) καὶ «συγκινήσεις ψυχικάς» (ιατροὶ Παῦλος καὶ Ἀέτιος)].

Ἡ λέξη «εὐθυμία» πρωτοαναφέρεται τὴν 3ῃ χιλιετία -τοῦλάχιστον- σὲ μινωϊκὴ πινακίδα: tu-mo-te = θυμῶδες (εὐθυμον),²

Ὁ Χριστιανισμὸς ἀπαγορεύοντας
τὴν εὐθύμια καὶ τὴ σάτιρα κατορθώ-
νει νὰ καλύπτῃ τὸν σοβαροφανῆ φα-
ρισαϊσμό, πὺν κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴ
«Θρησκεία τῆς Ἀγάπης». Ἡ «εὐθύμη
παρουσίαση» σὲ γελοιογραφία ἀμε-
ρικανικῆς ἐφημερίδας τῆς οἰκονο-
μίστικης φύσης τοῦ Χριστιανισμοῦ
λέει ἴσως πολὺν περισσότερες βαθειᾶς
ἀλήθειες ἀπὸ τὰ «σοβαρά» ἠθικὰ κη-
ρύγματα τοῦ συνήθως πᾶμπλουτου
ιερατείου.

Γραμμική Γραφή Β. Στην Έλληνική Γραμματεία απαντᾶται 600 φορές, ὅλες μεταγενέστερα τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν [σὲ αὐτὰ ὅμως ὑπάρχει ἡ λ. «θυμός» 800 φορές(!) σὲ σύνολο ≈14.000 τῆς ὅλης Γραμματείας].

Σημαίνει τὴν καλὴ διάθεση (καλὴ καρδιά), εὐφροσύνη, τὸ κέφι < γεῦ-σις < γήθ(ε)ος = χαρὰ → Τουρκ. keyif. Ἐν τέλει «θετικὴ σκέψη», αὐτοεκτίμηση. Τὸ ἀντίθετο, ἡ γκρίνια, κριγὴ = Δωρ. κριγὰ < κρίζω = τσιρίζω → = Ἰταλ. grigna. Ἡ στεναχώρια, τὸ «κατάγεσθαι» (=δὲν ἀξίζω τίποτα), ἡ κατῆφεια.

«Περὶ κεφιοῦ» λοιπὸν ἔγραψαν συγγράμματα οἱ Ἕλληνες καὶ ὄχι «Περὶ ψυχικῆς γαλήνης», ποὺ μεταφράζουν λάθος οἱ Νεοέλληνες³ ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς («Über ruhiges Seelen») καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς Λατίνους («De tranquillitate animi») μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀλλοίωση τοῦ νοήματος ὅλου τοῦ βιβλίου. Καὶ ἔγραψαν «περὶ εὐθυμίας» σχεδὸν ὅλοι οἱ φιλόσοφοι, ὅπως ἔγραψαν καὶ «περὶ φύσεως». Τί ἀπέμεινε ἀπὸ τὶς ἑκατοντάδες ἐργασίες; Ἐνάμισυ (!) βιβλίο τῶν Πλουτάρχου καὶ Ἰππάρχου καὶ μερικὰ ὀνόματα συγγραφέων. (Σημ.: Ὡς γνωστὸν, αἰτία ὁ Χριστιανισμός.) Λόγου χάριν ὁ Παναίτιος ὁ Στωικός. Ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεὺς ἔγραφε: «Εἶναι δὲ καὶ εὐπαθείας τρεῖς: χαράν, εὐλάβειαν, βούλησιν... ἐστὶν τὴν χαράν, τέρψιν, εὐφροσύνην, εὐθυμίαν» (καὶ ἐδῶ οἱ λεπτεῖς ἀποχρώσεις) [Διογένης Λαέρτιος 116]. Ὁ Δημόκριτος στὸ «Περὶ εὐθυμίας»: «*Πάντα τε κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι... τέλος (=σκοπός) εἶναι τὴν εὐθυμίαν, καλεῖ δ' αὐτὴν καὶ εὐεστὴ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὀνόμασι.*» [Σημ.: Αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα ἀπέμεινε μόνον, τὸ διέσωσε ὁ Διογένης Λαέρτιος (45).] Ὁ Ἐπίκτητος: «*Τὸ κάλλιστον εὐδαιμονία ἐστίν... ἐλευθερία ἐστὶν εὖροια (=εὐημερία), εὐθυμία.*» Ὁ Ἐπίκουρος ἀντίθετα διὰ τῆς «ἀτόπου ἀπαγωγῆς (ἀρνητικῆ) βρῖσκει τὴν «πρέπουσα ἀναλογίαν» ἥτοι διὰ τῆς ἀπονίας, ἀ-λυπίας, ἀ-ταραξίας, ἀ-φοβίας κ.ἄ. Καὶ ὁ Στοβαῖος (Β. 31, 128) δηλώνει: «*Καὶ οἱ ἱατροὶ εὐθυμίας περὶ φροντίζουσι*», ἐπισημαίνοντας τὴ σπουδαιότητά της στὴν ὑγεία. Ὁ δὲ κωμικὸς Μένανδρος κοροϊδεύει: «*Εὐθυμία τὸν δοῦλον τρέφει*» (=ἡ φτώχεια θέλει καλοπέραση).

Τί λένε οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν εὐθυμία; Σχεδὸν τίποτα: ἢ μᾶλλον ἐλάχιστα καὶ αὐτὰ ἀρνητικὰ. Μόνον ὁ Κλήμης: «οἱ δὲ ἀπόστολοι... *θᾶρσος, ζήλον, χαράν, εὐθυμίαν οὐδὲ ταῦτα ἀνεδέξαντο (=ἀποδέχονταν)...* οὔτε εὐθυμίας *χρεῖαν ἐστίν*» (Στρωμ. 6.9.71) καὶ ὁ Γρηγόριος Νύσσης: «*μεταβάλλειν προσήκει (=πρέπει) καὶ τῆς εὐθυμίας εἰς δάκρυον!*» (Εἰς Πλακίαν 9.477.) Βέβαια ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀνθέλλην Ἰωάννης Χρυσόστομος χρησιμοποιεῖ τὴ λέξη 120 φορές κεραυνοβολῶντας τὴν Λ.χ. «...*χορόν, ἡδονή δε καὶ εὐθυμία, τὰ τῶν ἀπίστων συνέδρια (=συνάξεις)*». Μαυρίλα δηλαδή, κατῆφεια καὶ στεναχώρια στὴν ἄχαρη κι ἀνούσια ζωὴ μας!

ΔΥΟ ΚΕΙΜΕΝΑ. Πῶς λοιπὸν νὰ ἐννοήσουμε, γιατί οἱ Ἕλληνες ἔδωσαν τόση ἀξία στὴν λ. «εὐθυμία»; Καὶ τί ἐννοοῦσαν; Πῶς ἐντασσόταν ἡ ἐννοια στὸ ἦθος Ἑλλήνων; Μόνο ἀπὸ τὰ ἐναπομείναντα ἔργα. Καὶ εἶναι –μόνο– δύο, ὅπως προείπαμε,

Φωτογραφία ἐπιγραφῆς σὲ κελλάρι κρασιοῦ στὴ Σάμο. Ὁ «ἐπιγραφοποιὸς» ἔχει προφανῶς τὴν ἀντίληψη, ὅτι οἱ ἐχθρικοὶ πρὸς τὴν εὐθυμίᾳ χριστιανοὶ ἄγιοι (τὴν θεωροῦσαν ἁμαρτία) ἀντιπαρατάσσονται πρὸς τὶς διονυσιακὰς χαρὰς τῶν συμποσιαστῶν.

(Φωτ. Μ. Παπαγεωργίου.)

σωσμένα ἀπὸ τύχη καὶ ἴσως ὅχι τὰ καλύτερα. Νομίζω ὅμως ἀρκετά, γιὰ νὰ νοιώσουμε τὸ ἄρωμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου. Ἕνα μικρὸ κομμάτι ἀπὸ τὸ «Περὶ εὐθυμίας» τοῦ Πυθαγορείου Ἰππάρχου, ποὺ διέσωσε ὁ Διογένης Λαέρτιος καὶ ἓνα ὁλόκληρο ἐπίσης «Περὶ εὐθυμίας» τοῦ Πλουτάρχου.

Ἀπὸ τὰ κείμενα παραθέτω τὸ πρῶτο καὶ δὴ τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος του, τὸ δὲ δεῦτερο σὰν συρραφὴ 16 ἀποσπασμάτων. Προτείνω νὰ διαβάσετε τὸ ἀρχαῖο κείμενο φωναχτὰ («φωνούμενον»), μετὰ τὴν μεταγραφὴ μου καὶ ξανὰ τὸ κείμενο. Νὰ νοιώσετε τὸ ρωμαλέον τοῦ λόγου, τὶς δονήσεις τῆς θείας γλώσσας:

(Στοβ. Δ' 44.81.) Ἰππάρχου Πυθαγορείου, «Περὶ εὐθυμίας»:

«Ὡς πρὸς τὸν ξύμπαντα αἰῶνα ἐξετάζοντι βραχύτατον ἔχοντες οἱ ἄνθρωποι τὸν τὰς ζωᾶς χρόνον, κάλλιστον ἐν τῷ βίῳ οἶονεῖ τινα παρεπιδαμίαν ποιησοῦνται ἐπ' εὐθυμίᾳ καταβιώσαντες. Ταύταν δὲ ἔξοντι μάλιστα πάντων ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι καὶ ἐπεννωκότες ἑαυτούς, ὅτι ἔντι θνητοὶ καὶ σάρκινοι, εὐαδίκητον καὶ <εὖ> φθαρτὸν κεκτημένοι σῶμα, καὶ πάντων <τῶν> χαλεπωτάτων ἄλλα μύρια περὶ δὲ τὰν ψυχὰν πολλῶ μείζονα καὶ χαλεπώτερα ...προσῆκει οὖν ἐκνίπτοντας καὶ ἀνακαθαίροντας ἀπορρύνεσθαι πάσαις μηχαναῖς τὰς ἐγκατεσκευασμένας κηλίδας τῷ κατὰ φιλοσοφίαν λόγῳ. Ποιήσομεν δὲ τοῦτο ἀντεχόμενοι φρονήσιος καὶ σωφροσύνας καὶ μεταποιούμενοι... τοῖς παρεούσι καὶ μὴ πολλῶν ὀρεγόμενοι. Οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰ πολλὰ παρασκευαζόμενοι, ὥς οὐκ ἔστι καὶ λαβρότερον ἀπληστευσώμεθα ἀπληστευόμενοι γὰρ τῶν ἐκ φιλοσοφίας καλῶν καὶ σεμνῶν καὶ τὰς ἐκ τῶν φαύλων ἀπολυθησόμεθα ἀπληστίας.»

Καὶ ἡ μεταγραφὴ μου: «Σὲ σχέσηῃ μὲ τὸν ἄπειρο χρόνον, συγκρίνοντας τὸν βραχύτατο βίο μας θὰ ἦταν καλὸ, ἀφοῦ σχεδὸν πρόσκαιρα διαβιοῦμε, νὰ ζοῦμε μὲ συνεχῇ εὐθυμία. Καὶ βέβαια θὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε ἐπακριβῶς, μόνο ἂν γνωρίσουμε τὶς ἀκριβεῖς ἔννοιες καὶ τὸν τρόπο λειτουργίας τοῦ ἑαυτοῦ μας (=ἐπίγνωση). Δηλαδή, πόσο ἀποτελούμαστε ἀπὸ θνητὸ ὕλικὸ καὶ σάρκινον, καὶ πόσο εἶναι μέχρι τώρα εὐπρόσβλητο καὶ φθαρτὸ τὸ σῶμα μας. Καὶ πῶς παθαίνουμε τὰ χειρότερα καὶ μύρια ὅσα. Ἀλλὰ οἱ αἰσθηματικὲς ζημιὲς εἶναι περισσότερες καὶ χειρότερες... Μᾶς ἀρμόζει νὰ ξε-πλύνουμε, νὰ ξε-καθαρίσουμε ξεβρωμίζοντας μὲ ὅλα τὰ τεχνάσματά μας τὶς ριζωμένους κηλίδες-ιδέες διὰ τοῦ φιλοσοφικοῦ λόγου. Κι ἂς τὸ κάνουμε τοῦτο στηριζόμενοι στὴ φρόνηση καὶ σωφροσύνη (=σωστὴ σκέψη καὶ πράξη), ἱκανοποιημένοι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔχουμε, ἀφοῦ ἐμεῖς δὲ ζητᾶμε πολλὰ.

Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀθροίζοντας πολλὰ, δὲν βλέπουν τὴ ζωὴ ποὺ κυλᾷ..., ἀφοῦ μία φορὰ μονάχα ζοῦμε. Ἄς χρησιμοποιοῦμε αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ποὺ ἔχουμε καὶ τὰ τῆς φιλοσοφίας σφοδρότερα νὰ ἀποζητοῦμε. Νὰ λαχταροῦμε μόνο γιὰ τῆς φιλοσοφίας τὰ ὅμορφα καὶ σεμνὰ κι ἂς διώξουμε τὶς βρωμιὲς τῆς ἀπληστίας.»

Καὶ τὸ δεῦτερο κείμενο (Πλουτάρχου, «Περὶ εὐθυμίας»):

«...πόθεν γε δὴ ἀλυπίαν ψυχῆς καὶ βίον ἀκύνονα, χρημάτων ὄφελος ἢ δόξης ἢ δυνάμεως; ἔξαιρων τὸ ταραχῶδες τῆς ψυχῆς καὶ λυπηρόν, ῥαθυμία καὶ μαλακία μὴ πολλὰ πράσσοντες;

● Κράτης δὲ (Κυνικός) πήραν ἔχων καὶ τριβώνιον παίζων καὶ γελῶν ὥσπερ ἐν ἐορτῇ τὸν βίον διετελέσεν. ● Ἀγαθόν... καὶ τὸ μὴ παρορᾶν ὅσα προσφιλεῖ καὶ ἀστεῖα πάρεστιν ἡμῖν, ἀλλὰ μειγνύντας ἐξαμανροῦν τὰ χείρονα τοῖς βελτίστοις. ● Καὶ τὰ κοινὰ μὴ παρορᾶν ἀλλ' ἐν τινι λόγῳ τίθεσθαι καὶ χάριν ἔχειν ὅτι ζῶμεν, ὑγιαίνουμεν τὸν ἥλιον ὀρῶμεν, οὐ πόλεμος, οὐ στάσις ἐστίν. ● Καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὰ χρηστὰ καὶ πότμια τῶν ιδίων ὑπερβαίνοντες, ἐπὶ τὰ δυσχερῆ καὶ μοχθηρὰ τρέχουσι. ● Μανικὸν γάρ ἐστι τοῖς ἀπολλυμένοις ἀνιᾶσθαι, μὴ χαίρειν δὲ τοῖς σωζόμενοις. ● οὐ γὰρ τότε γίγνεται μέγα καὶ τίμιον ἕκαστον ἡμῖν ὅταν ἀπόληται, σωζόμενον τὸ μηδὲν ἐστίν. ● Τοῦτο δ' ἐστὶ τί ἄλλο ἢ συλλέγοντα προφάσεις ἀχαριστίας ἐπὶ τὴν τύχην, αὐτὸν ὑφ' αὐτοῦ κολάζεσθαι καὶ διδόναι δίκην;

● Καίτοι καὶ τῶν θεῶν ἄλλος ἄλλην ἔχων δύναμιν... ἄλλως ἐπονομάζεται. ● Ἡ λήθη... οὐκ ἔα τὸν βίον ἕνα γενέσθαι, συμπλεκόμενων τοῖς παροῦσι τῶν παρωχημένων καὶ τῶν μελλόντων. ● Ἡ τύχη... τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀνδρώδη οὐ παρελέσθαι τὴν διάθεσιν. ● οὐ τις ἐμοὶ τῶν δ' ἄλλων ὑπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός. ● Ἀνὴρ δ' ἀγαθὸς πᾶσαν ἡμέραν ἐορτὴν ἡγεῖται, ἱερὸν μὲν γὰρ καὶ ἀγιώτατον ὁ Κόσμος ἐστίν καὶ θεοπρεπέστατον.

● Καὶ λόγου εὐρήσει, πολὺν τὸ καταψευσμένον καὶ διάκενον καὶ σαθρὸν ἐν τοῖς δοκοῦσι χαλεποῖς καὶ φοβεροῖς. ● Ὁ ἀγαθός... ἀδεῶς ἀπελθεῖν εἰπόντα: “λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτός, ὅταν ἐγὼ θέλω”.

ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ

Μία ακόμη εύθυμη προσέγγιση των γεγονότων, που είναι πολύ πιο αληθινή από την «σοβαρή»: Στην γελοιογραφία του σατιρικού περιοδικού «Νέος Αριστοφάνης» γελοιοποιείται η «Μεγάλη Ίδέα», την εποχή που η ιδεολογική κυριαρχία της στη Ρωμιοσύνη δεν επέτρεπε να γίνει αντιληπτό το άνεδαφικό της αναβίωσης του Βυζαντίου –μια ιδεολογία που έκτροχίασε πολιτικά τον Νεοελληνισμό και τον ώδηγησε το 1922 στη μεγαλύτερη συμφορά του Έλληνικού Έθνους.

Καὶ ἡ μεταγραφὴ μου: ● Πῶς εἶναι δυνατόν νᾶχουμε ἀλυσία ψυχῆς καὶ βίον ἀκύμαντο μὲ σώρευση χρημάτων, δόξας ἢ δύναμης; [περι-ουσία, παρ-ουσία, ἐξ-ουσία]. Καὶ πῶς ν’ ἀφαιρέσης ἀπὸ τὴν ψυχὴν τὸ ταραχῶδες καὶ τὸ λυπηρὸν μὲ τὴ ραθυμία καὶ τὴ χαύνωση, τίποτα μὴ κάνοντας;

● Ὅμως ὁ Κράτης ὁ Κυνικὸς σακκούλι ἔχοντας μόνο καὶ παλιόρουχο, παίζοντας καὶ γελῶντας, σὰ γιορτὴ πέρασε τὴ ζωὴ του. ● Καλὸ ’ναι νὰ μὴν παραβλέπης ὅσα κακὰ μὲ τὰ καλὰ. ● Καὶ τὰ ἀπλὰ μὴν περιφρονῆς, ὑπάρχουν γιὰ κάποιον λόγο ● κι ἂς μᾶς ἀρκῇ ποὺ ζοῦμε, ὑγιαίνουμε, τὸν ἥλιο βλέπουμε κι οὔτε πόλεμος οὔτε διαμάχες.

● Γιατὶ οἱ πολλοὶ γιὰ τὰ χρήσιμα κι εὐχάριστά τους ἀδιαφοροῦν καὶ τρέχουν πίσω ἀπ’ τὰ δυσάρεστα καὶ τὰ σκουπίδια. ● Κι εἶναι τρελλὸ νὰ λυπᾶσαι γι’ αὐτὰ ποὺ ’χασες, ἀντὶ νὰ χαίρεσαι γι’ αὐτὰ ποὺ μένουν, ἀφοῦ δὲν γίνεται μέγα καὶ πολύτιμο κάτι ποὺ χάθηκε, κι ὅταν μένη, εἶναι μηδέν. ● Καὶ τί ἄλλο εἶναι ἀπὸ (γκρίνια) τὸ νὰ μαζεῦης προφάσεις γιὰ τὴν κακοτυχία σου, νὰ κατηγορῆς τὸν ἑαυτὸ σου καὶ νὰ τὸν δικάζης; [Ποῦ ἡ αὐτοεκτίμηση;]

● Ἀκόμα καὶ οἱ θεοὶ ἄλλοι ἄλλη δύναμη ἔχουν κι’ ἀλλιῶς τοὺς ὀνομάζουν. [Νὰ ὀνειροπολῆς.] Ἡ λήθη δὲν ἀφήνει τὸν βίον ἕνα νὰ γίνῃ μπλέκοντας τὸ παρὸν μὲ τὸ χθὲς καὶ τὸ αὔριο. ● [Νᾶσαι ἀνδρεῖος] γιατί ἡ Τύχη τοῦ σωστοῦ κι ἀνδρεῖου δὲν τοῦ χαλᾷ τὴν διάθεση. ● Κι οὔτε θεωρεῖ τοὺς ἄλλους ὑπαίτιους, μὰ τὸν ἑαυτὸ του μόνο.

● Ὁ ἄνθρωπος ὁ σωστὸς κάθε μέρα τὴν ἔχει γιορτὴ, νοιώθει τὸν Κόσμον (ὡς μόνον) ἱερώτατον, ἀγιώτατον, θειότατον. ● Ἀφοῦ μὲ τὸν Λόγον βρῆκε ὅτι τὸ πολὺ ψέμα, τὸ ἄδειο καὶ τὸ σάπιο ὑπάρχει στὰ δῆθεν φριχτὰ καὶ φοβερά!

● Ἐν τέλει ὁ ἀγαθὸς ἀφοβα θὰ ἀπέλθῃ λέγοντας: «Θὰ μὲ διαλύσης, Φύση, μόνον ὅταν ἐγὼ θέλω»!

ΣΧΟΛΙΟΝ. Θὰ ἤθελα νὰ τελείωνα ἀσχολίαστα τὸ ἄρθρο, μόνο μὲ τὸν ἀπόηχο τῆς δόνησης τοῦ κειμένου. Ὅμως ἐπισημαίνω: Ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, ἕνα ἀπὸ τὰ ἰδανικά τοῦ Ἑλλήνα συννυάρχει ἀξεχώριστα μὲ τὴν ἀνδρεία. Ἀνδρεία, ποὺ χρειάζεται γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῶν ἀχρήστων χρημάτων, τοῦ ἀνούσιου ἀξιώματος («σατραπεῖες καὶ τέτοια»: Καβάφης) τῶν ἐμφυτευμένων ιδεολογημάτων, ὅλων. Μέχρι τὸ ἔσχατο ιδεολόγημα, τὸν φόβο τῆς «διάλυσης», τὸν φόβο τοῦ θανάτου. «Ὅταν ἐγὼ θέλω», κραυγάζει ὁ σεμνὸς –ἀνδρεῖος– Ἄνθρωπος.

Βιβλιογραφία

1. Κ. Καρμιράντζος, «Ἡθος Ἑλλήνων», «Δ», τ. 242.
2. J.K. Hooker, «Εἰσαγωγή στὴ Γραμμικὴ Β», ἔκδ. Ἑθν. Τράπ. Ἑλλάδος.
3. Πλούταρχος, «Περὶ εὐθυμίας», ἔκδ. Πάπυρος.

Κωστῆς Καρμιράντζος

Ἀρχιτέκτων Ε.Μ.Π.

ΜΕΤΑΛΛΑΓΜΕΝΑ ΖΩΑ-ΤΡΟΦΙΜΑ: ΤΗΣ ΕΥΜΑΡΕΙΑΣ Ή ΤΗΣ ΣΥΜΦΟΡΑΣ;

Τα μέχρι σήμερα επιστημονικά δεδομένα δεν υποστηρίζουν με σαφήνεια, ότι τα τροποποιημένα προϊόντα προκαλούν προβλήματα στην ανθρώπινη υγεία, ούτε έχει καταγραφη επίσημα ασθένεια ή βλάβη, που να οφείλεται στην κατανάλωση των γενετικά μεταλλαγμένων –όπως αλλιώς ονομάζονται– τροφίμων. Προσφάτως όμως η Οικολογική Έταιρεία της Αμερικής (The Ecological Society of America–ESA) εξέδωσε σχετική έκθεση για το θέμα, που στην κυριολεξία έκανε τους έμπνευστές της ιδέας να χάσουν τον ύπνο τους.

Να σημειώσουμε ότι η ESA είναι ένας μη κερδοσκοπικός, μη κρατικός και μη πολιτικός οργανισμός, που απαρτίζεται από 8.000 επιστήμονες με μοναδική τους αποστολή να ασχολούνται με θέματα της Έπιστήμης και της Τεχνολογίας και για την σχέση μεταξύ οργανισμών κάθε μορφής και του περιβάλλοντός τους. Έτσι λοιπόν στην βαρυσήμαντη έκθεσή της διευκρινίζει, ότι, ενώ υπάρχουν θετικά στοιχεία από αυτό το επίτευγμα της Γενετικής Έπιστήμης, οι κίνδυνοι είναι μεγάλοι και απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή, όταν πρόκειται για απελευθέρωση οργανισμών, που είναι γενετικά τροποποιημένοι, στο περιβάλλον. Γι' αυτό επισημαίνει, ότι οι διαδικασίες ανάπτυξης τέτοιων προϊόντων πρέπει να παρακολουθούνται στενά και να είναι ανοιχτές για μελέτη και από το κοινό. Για να είμαστε και πιο συγκεκριμένοι, οι ένοχοι ούμενες περιπτώσεις στις οποίες οι μεταλλαγμένοι οργανισμοί μπορούν να γίνουν πολύ επικίνδυνοι είναι οι εξής:

- ❶ Όταν αναπτυχθούν και πολλαπλασιαστούν μόνοι τους χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση.
- ❷ Όταν η γενετική τροποποίηση δίνει στον οργανισμό τη δυνατότητα επιβίωσης σε συγκεκριμένο περιβάλλον.
- ❸ Όταν υπάρχει ή πιθανότητα ανταλλαγής γενετικού υλικού μεταξύ μεταλλαγμένου οργανισμού και μη μεταλλαγμένου.

Ἐπιπλέον ἀρνητικὲς εἶναι οἱ συνέπειες γιὰ τὸ περιβάλλον, ἀφοῦ συντελοῦνται τὰ ἑξῆς:

- ❶ Προκαλοῦνται διαταραχὲς σὲ ὠρισμένα οἰκοσυστήματα.
- ❷ Ἔχουμε σταδιακὴ ἀπώλεια στὴ φυσικὴ ποικιλία.
- ❸ Δημιουργοῦνται νέοι ἰσχυρότεροι καὶ ἀνθεκτικώτεροι παθογόνοι καὶ βλαβεροὶ ὁργανισμοί.
- ❹ Προκαλοῦνται ἀρνητικὰ φαινόμενα σὲ διάφορα εἶδη ζώων, τὰ ὁποῖα ἀρχικὰ δὲν συγκαταλέγονταν μέσα στοὺς στόχους τῆς παρέμβασης.

* * *

αφῶς ὑπάρχουν σημαντικὰ πλεονεκτήματα ἀπὸ τὴν παραγωγὴ γενετικὰ τροποποιημένων προϊόντων, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμηθοῦν. Ἔτσι, ὅσον ἀφορᾷ στὰ προϊόντα φυτικῆς προέλευσης: Ἔχουν βελτιωμένη γεύση καὶ ποιότητα, αὐξημένη περιεκτικότητα σὲ θρεπτικὰ συστατικά, χρειάζονται λιγώτερο χρόνο γιὰ νὰ ὠριμάσουν καὶ ἐξασφαλίζουν καλύτερες καὶ μεγαλύτερες σοδεῖες. Σὲ σχέση μὲ τὰ προϊόντα ζωικῆς προέλευσης: ἐμφανίζουν περισσότερες θρεπτικὲς ιδιότητες, τὰ ζῶα ἔχουν μεγαλύτερη ἀντίσταση ἀπέναντι σὲ ἀσθένειες, ἔχουν καλύτερη ὑγεία καὶ μποροῦν νὰ εἶναι περισσότερο παραγωγικά. Τέλος τὰ ὀφέλη γιὰ τὸ περιβάλλον εἶναι: ἡ περιορισμένη χρῆση ἐντομοκτόνων, ζιζανιοκτόνων καὶ λιπασμάτων, ὁ καλύτερος χειρισμὸς καὶ ἐπεξεργασία τῶν ἀποβλήτων, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ καλύτερη διατήρηση τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ὑδάτων.

Οἱ ἐκτάσεις ποὺ καλλιεργοῦνται μὲ μεταλλαγμένα τρόφιμα αὐξάνονται μὲ γρήγορους ρυθμούς. Τὸ 1995 ἦταν μόνο 5 ἑκατομμύρια στρέμματα, σήμερα ὁ ἀριθμὸς τους ξεπερνᾷ τὰ 600 ἑκατομμύρια σὲ 40 περίπου χώρες. Τὰ κυριώτερα εἶδη ποὺ καλλιεργοῦνται εἶναι: καλαμπόκι, βαμβάκι, πατάτες, φυτὰ σόγιας, ντομάτες καὶ κολοκυθιές, ἐνῶ σὲ πειραματικὸ στάδιο βρίσκονται φυτεῖς μὲ μπανάνες, ἀπὸ τὰ συστατικά τῶν ὁποίων θὰ παραχθοῦν ἐμβόλια ἐναντίον μολυσματικῶν ἀσθενειῶν, ὅπως γιὰ παράδειγμα ἡ ἡπατίτιδα Β! Οἱ ἐξελιγείς στὸν τομέα τῶν γενετικὰ τροποποιημένων προϊόντων εἶναι τόσο ραγδαῖες, πού, ἐνῶ σὲ πρώτη φάση ὁ στόχος ἦταν ἡ παραγωγὴ τροφίμων μὲ βελτιωμένη θρεπτικὴ σύσταση, στὴ συνέχεια οἱ γενετικοὶ ἀνασυνδυασμοὶ ὠδήγησαν μεταξὺ ἄλλων στὴν παρασκευὴ ἐμβολίων καὶ φαρμάκων.

Ἐπικίνδυνες μεταλλάξεις ζώων-κρεάτων

πάρχει ὅμως καὶ ἡ ἄλλη πλευρά, ἰδιαίτερα τρομακτικὴ, ποὺ ἔκανε τὸ γύρο τοῦ κόσμου, βασιζόμενη σὲ ἔρευνα ποὺ ὕλοποίησε τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μίσιγκαν. Τὸ κρέας ποὺ χρησιμοποιεῖ γνωστὴ ἀμερικάνικη ἐταιρεία γρήγορου φαγητοῦ (fast food), ὑποκαταστήματα τῆς ὁποίας ὑπάρχουν πλῆθος στὴν Ἑλλάδα, προέρχεται ἀπὸ ὀγκώδη ζῶα, χωρὶς ἄκρα, ποὺ τρέφονται μέσῳ σωλήνων ποὺ εἶναι συνδεδεμένοι μὲ τὰ στομάχια τους. Παραμένουν ἀκίνητα γιὰ ὅσο χρονικὸ διάστημα τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ ζοῦν καὶ δὲν δια-

*Το φυτό μεταλλασόμενο παράγει
δολλάρια αντί καρπού: Εύστοχο
σκίτσο αμερικανικής εφημερίδας.*

θέτουν ούτε καν όσ᾽α παρὰ μόνο μικροὺς χόνδρους, ποὺ δὲν ἀναπτύσσονται! Στὸν κατάλογο τῶν φαγητῶν τοὺς ἀναφέρεται ὡς βάση τὸ βοδινὸ κρέας. Ἡ ἀμερικανικὴ κυβέρνηση μετὰ τὴν γνωστοποίηση τοῦ θέματος ζήτησε τὴν ἀπόσυρση ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῆς ἔνδειξης «βοδινὸ κρέας», χωρὶς ὅμως κανένα ἀποτέλεσμα, μιᾶς καὶ οἱ παράγοντες τῆς ἐταιρείας ἦταν πολὺ καλὰ προετοιμασμένοι γι' αὐτὴ τὴν περίπτωση. Ἔτσι δικαιολογήθηκαν λέγοντας, ὅτι στὰ Λατινικὰ ὁ ὅρος «βάση βοοειδῶν» ἔχει ἄλλη ἐρμηνεία, γεγονός ποὺ τοὺς ἐπιτρέπει νὰ τὸν χρησιμοποιοῦν στοὺς καταλόγους τους.

Οἱ οὐσίες καὶ οἱ τοξίνες ποὺ χρησιμοποιοῦνται, προκειμένου νὰ ἀναπτύσσονται τὰ γενετικὰ τροποποιημένα καὶ παραμορφωμένα «βοοειδῆ», μακροπρόθεσμα μποροῦν νὰ ἐπιφέρουν μὴ ἀναστρέψιμες βλάβες στὴν υἰεία. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄμεσες συνέπειες, ἀπὸ τὴν κατανάλωση τοῦ συγκεκριμένου τύπου κρέατος, τὴν ἐπόμενη κιόλας ἡμέρα, ἀφοῦ ἔχει καταγραφῆ ἓνα μεγάλο ποσοστὸ ἀνθρώπων, ποὺ διαμαρτυρήθηκε γιὰ δυσπεψία καὶ κολίτιδα. Ἀπὸ ἀντίστοιχη ἔρευνα τοῦ Πανεπιστήμιου τοῦ Νιού Χαμσάιρ διαπιστώθηκε, ὅτι ἄλλη μία ἀμερικάνικη ἐταιρεία γρήγορου φαγητοῦ, γνωστὴ ἀνὰ τὸν κόσμον γιὰ τὸ μενοῦ της, ποὺ ἀποτελεῖται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ κοτόπουλο, χρησιμοποιεῖ γενετικὰ τροποποιημένους ὁργανισμούς, μὲ σωληνώσεις ποὺ διοχετεύουν αἷμα καὶ θρεπτικὲς οὐσίες στὸ σῶμα τους. Τὰ πτηνὰ εἶναι χωρὶς φτερά,

ράμφοι και πόδια! Αυτό αποτέλεσε και την αιτία της μετονομασίας τους, αφού υποχρεώθηκαν από την αμερικανική κυβέρνηση να αφαιρέσουν παντελώς από την έπωνυμία τους την λέξη κοτόπουλο!

Σε μία πιό ήπια μορφή, από εκείνη που περιγράψαμε παραπάνω, τα τροποποιημένα τρόφιμα έχουν διεισδύσει στην καθημερινότητά μας και γίνονται μέρος του διαιτολογίου μας π.χ.

- Γάλα αγελάδος με ανθρώπινο γονίδιο. Η πρωτεΐνη λακτοφερίνη, που περιέχεται στο μητρικό γάλα μεταβιβάζεται στον γενετικό κώδικα του βοδιού με αποτέλεσμα το γάλα που παράγεται από τις αγελάδες που γονιμοποιήθηκαν από το μεταλλαγμένο βόδι, να περιέχει τη συγκεκριμένη πρωτεΐνη.

- Ντομάτες με γονίδια αρουραίου. Το γονίδιο του αρουραίου κάνει το φυτό περισσότερο ανθεκτικό στα ζιζανιοκτόνα.

- Κοτόπουλο με γονίδια μοςχαριού. Με την αύξητική όρμηση του μοςχαριού το κοτόπουλο γίνεται μεγαλύτερο και περιέχει λιγότερο λίπος.

- Πατάτες με γονίδια σκορπιού. Χρησιμοποιούνται τα γονίδια που παράγουν το δηλητήριό του, προκειμένου να γίνονται πιό ανθεκτικές στα διάφορα έντομα. (Είναι αυτονόητο, ότι μετά τον συνδυασμό το δηλητήριο βρίσκεται και στις πατάτες.)

- Λάχανο με γονίδια βακτηρίων. Ο δηλητηριώδης *Bacillus Thuringensis*, εμπλουτίζοντας το λαχανικό, το προστατεύει από τις κάμπιες.

Στην Ελλάδα: Διαμάχη και σύγχυση

την ελληνική αγορά κυκλοφορούν εκατοντάδες μεταλλαγμένα προϊόντα: παιδικές τροφές, σοκολάτες, καραμέλλες, τσίγκες, σπορέλαια, μαργαρίνες, κρέας, αλλαντικά, γιασούρια, επιδόρπια και πάνω από 70 είδη γαλακτοκομικών προϊόντων. Ήταν 1997, όταν δόθηκε άδεια καλλιέργειας ντομάτας στην εταιρεία Zeneca στους νομούς Ήμαθίας, Ήλείας και Βοιωτίας. Στους δύο τελευταίους καταστράφηκαν οι καλλιέργειες από αγρότες, ενώ στην Ήμαθία η παραγωγή δεν απορροφήθηκε. Ένα χρόνο αργότερα με συγκατάθεση του ΥΠΕΧΩΔΕ το Νομαρχιακό Συμβούλιο Λάρισας έδωσε άδεια για πειραματική καλλιέργεια βαμβακιού Bollgard της χημικής βιομηχανίας Monsanto, στα εργαστήρια της οποίας δημιουργήθηκε το πρώτο γενετικά μεταλλαγμένο προϊόν, η σόγια. Όμως και σε αυτή την περίπτωση η δυναμική κινητοποίηση από βιοκαλλιεργητές και περιβαλλοντικές οργανώσεις είχε σαν αποτέλεσμα την απόρριψη της σχετικής αίτησης από την Monsanto.

Βάσει της τελευταίας έρευνας, που υλοποίησε η Greenpeace, η συντριπτική πλειοψηφία των ελληνικών βιομηχανιών τροφίμων εξακολουθεί να μη χρησιμοποιεί μεταλλαγμένα συστατικά. Από τον Απρίλιο του 2004 ξεκίνησε η εφαρμογή της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας για την υποχρεωτική σήμανση όλων των τροφίμων και των ζωοτροφών, που περιέχουν ή προέρχονται από μεταλλαγμένους οργανισμούς.

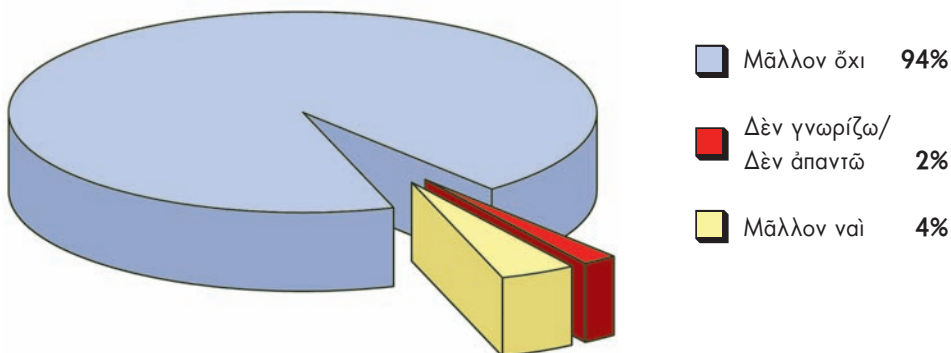

Άγγειογραφία, στην οποία τονίζεται η πολεμική υπόσταση του Γλαύκου. Ήταν τόση η αγάπη του προς τον πόλεμο, ώστε έφθασε στο σημείο να τρέφει τὰ πολεμικά του ἄλογα με κρέατα, γιὰ νὰ τὰ κάνει πιὸ δξύθυμα στὴ μάχη. Τὰ ἄλογα ὅμως μεταλλάχθηκαν σὲ σαρκοφάγα θηρία καὶ τὸν κατασπάραξαν. Θανμάσια ἀλληγορία τῆς ὕβρεως (βιασμοῦ τῶν φυσικῶν νόμων), ποὺ ὁδηγεῖ στὴν δημιουργία ὕβριδιων καὶ ἐν τέλει πάντοτε στὴ Νέμεση. (Χαλκιδικὸς ἀμφορέας τοῦ 540 π.Χ.)

Τὸ σημαντικό εἶναι, ὅτι τρόφιμα, τῶν ὁποίων συστατικὰ εἶναι μεταλλαγμένα, ἀλλὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ ἀνιχνευτοῦν ἐργαστηριακά, ὅπως τὰ φυτικὰ ἔλαια, ἡ λεκιθίνη καὶ τὸ ἄμυλο, εἶναι πλέον ὑποχρεωτικὸ νὰ φέρουν τὴν ἀντίστοιχη σήμανση. Ἀπὸ τὴ στιγμή ὅμως ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ γίνη μοριακὴ ἀνάλυση στὰ λάδια, ὅπως στὸ σογιέλαιο ἢ τὸ ἀραβοσιτέλαιο, καὶ τὸ DNA χάνεται, ὅταν ὑποβληθῇ σὲ χημικὴ κατεργασία, γίνεται πολὺ εὐκόλῃ ἡ παραπλάνηση καὶ ἡ ἀπόκρυψη τῆς ἀλήθειας.

Ἡ σόγια καὶ τὸ καλαμπόκι ἀποτελοῦν τὰ βασικότερα τροποποιημένα τρόφιμα, καὶ τὰ παράγωγά τους κρύβονται σὲ μία μεγάλη γκάμα προϊόντων. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε:

- Ἀλλαντικά: πρωτεΐνες σόγιας.
- Τσίκλες: λεκιθίνη καὶ φυτικὰ ἔλαια.
- Διαιτητικὰ προϊόντα: σογιέλαιο.
- Παιδικὲς τροφές: πρωτεΐνες σόγιας, σογιέλαιο, μαλτοδεξτρίνη, φυτικὰ ἔλαια.
- Δημητριακά: καλαμποκάλευρο, σμιγδάλι καλαμποκιοῦ, ἄμυλο καλαμποκιοῦ, νιφάδες καλαμποκιοῦ.
- Καραμέλλες: ἄμυλοσιρόπιο.
- Κονσέρβες ψαριοῦ: καλαμποκέλαιο.

Άπό έρευνα τής Έφημερίδας «Κυριακάτικη Έλευθεροτυπία», πού πραγματοποιήθηκε άπό 25-30/2004 σέ δείγμα 1200 ατόμων. Τήν έρευνα πραγματοποίησε ή εταιρεία VPRC, και άνάμεσα στα έρωτήματα πού τέθηκαν είναι τó παρακάτω: «Θά προτιμούσατε νά αγοράζετε μεταλλαγμένα προϊόντα, έάν είναι πιό φθηνά σέ σχέση με τά μη μεταλλαγμένα;». Η άπάντηση φαίνεται ποσοστιαία στο γράφημα.

* * *

Ίναι άκόμη πρόωρο νά άντιληφθοΰμε τó μέγεθος του κινδύνου άπό τήν κατανάλωση μεταλλαγμένων τροφίμων, και γιά τó πώς ή φύση θά συμπεριφερθΉ μετά άπό τīs τροποποιήσεις πού ó άνθρωπος τής επέβαλε. Οί γνώσεις είναι άκόμη περιορισμένες, γιά τó πώς μπορεί νά δράσουν οί μεταλλαγμένοι οργανισμοί, άπαιτείται βάθος χρόνου, καθώς τά άποτελέσματα συνήθως σέ αύτΉ τήν περίπτωση είναι μακροπρόθεσμα.

Αυτό πού σήμερα κατá κόρον ύποστηρίζεται, ότι δηλαδή ή φύση έκδικείται, δέν άποτελεί συμπέρασμα τών τελευταίων χρόνων, γιατί πάντοτε αύτΉ ήταν ή άποστολή της: Όταν ό Διομήδης ό Θρᾶξ άποφάσισε νά θρᾶψη τά άλογά του με κρέας άλόγου, προειδοποίησε τήν ανθρωπότητα γιά τó κακό πού τήν περιέμενε. Τά άλογά του έχασαν τή λογική τους, τήν αυτοσυγκράτησή τους και ώρμησαν εναντίον του και τόν κατασπάραξαν. Η φύση έπενέβη και έκδικήθηκε εκείνον πού έδρασε ενάντια στους νόμους και τīs έπιταγές της. (Βλ. «Τά σαρκοφάγα άλογα του Αίσχύλου και ή σημερινές “τρελλές άγελάδες”», «Δαυλός», τ. 232.)

Συμπερασματικά, καλό είναι νά έφοδιάζουμε τīs γνώσεις μας και ό καθένας μας ᾶς έξαντλήση κάθε περιθώριο ένημέρωσης, πριν άποφασίση νά αγοράση κάτι. «Οί όδηγίες πρὸς δρᾶσιν» τής «Άποκάλυψης» του Ίωάννου τίθενται σέ έφαρμογή! Κάποτε έγραψαν πώς ή ανθρωπότητα θά έχη τόσα πολλά προϊόντα, άλλα κανείς δέν θά μπορΉ νά τά άγγίξει. Τώρα οί «όδηγίες» αυτές φαίνεται νά ύλοποιούνται άπό άγνωστους έκτελεστές της. Βλέπετε, οί έβραϊκές «προφητείες» δέν προβλέπουν, άλλα ύποδεικνύουν τρόπους δράσης στους μεταγενέστερους έντολοδόχους τους.

Ταξιαρχούλα Λαδά

«ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΟ ΔΙΑΙΩΝΙΖΕΤΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ»

Συνέντευξη τοῦ ζωγράφου Δημήτρη Μυταρά

ζωγράφος καὶ καθηγητὴς τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν κ. Δημήτρης Μυταρᾶς μᾶς ὑποδέχθηκε στὸ ἐντυπωσιακὸ ἀτελιέ του, μᾶς κέρασε ἕναν ὥραϊο ἀρωματικὸ καφέ καὶ ἐξωτερίκευσε ἕνα τμῆμα τῆς κοσμοθεωρίας του καὶ τοῦ τρόπου ποὺ ἀντιλαμβάνεται τὴν Τέχνη, τὴν ζωὴ καὶ τὸν κόσμος.

ΕΡ.: *Βλέπετε ἀλλαγὴ τοῦ ἐαυτοῦ σας μέσα ἀπὸ τὰ ἔργα σας; Ταυτίζεστε μὲ αὐτά;*

Δημήτρης Μυταρᾶς: Δὲ νομίζω, ὅτι γίνεται ἀκριβῶς ἔτσι. Παρὰ ταῦτα ἡ Τέχνη ἐκφράζει τὶς ἀπόψεις ποὺ ἔχει κάποιος· καὶ ἴσως τελικὰ δὲν ἀλλάζουμε ποτέ, πάντα μένουμε ἴδιοι. Ἴσως προσαρμοζόμαστε ἀνάλογα μὲ τὶς συνθήκες, ὅμως οὐσιαστικὰ μένουμε ἴδιοι. Ἐγὼ ὅπως εἶμαι τώρα ἦμουν καὶ ἔξι χρονῶν.

ΕΡ.: *Ἡ ἐλληνικὴ καταγωγὴ σας ἐπηρεάζει τὸ ἔργο σας;*

ΑΠ.: Σίγουρα σὲ ἐπηρεάζει, ἀφοῦ ἀπὸ ἐκεῖ ἔχεις τὶς πρῶτες εἰκόνες σου καὶ μάλιστα ἐπηρεάζεσαι μὲ τρόπο καθοριστικὸ, εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ ξεχάσης, γιατί οἱ ἐντυπώσεις καὶ οἱ εἰκόνες γράφονται μὲ σίδερο πυρωμένο. Αὐτὸ μπορεῖς νὰ τὸ δῇς καλύτερα στοὺς Ἑλλήνες μετανάστες, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἔχουν φύγει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐδῶ καὶ πενήντα χρόνια, ἐν τούτοις τὴν σκέφτονται διαρκῶς.

ΕΡ.: *Ὁ ὁμφάλιος λῶρος τοῦ σύγχρονου Ἑλλήνα ζωγράφου μὲ τὸν ἀρχαῖο κληροδότῃ του ἐξακολουθεῖ νὰ λειτουργῇ;*

ΑΠ.: Ἡ διαδρομὴ αὐτὴ ἔχει διακοπῇ. Ἀπὸ τὸ 200-300 μ.Χ., τὴν ἐποχὴ δηλαδὴ ποὺ οἱ Ρωμαῖοι ἐγκαθίδρυναν καὶ στὸν ἐλληνικὸ μητροπολιτικὸ χῶρο τὴν αὐτοκρατορία τους, μέχρι καὶ τὸ 1840 περίπου ὑπάρχει μία διακοπὴ αὐτοῦ ποὺ λέμε Ἑλλάδα. Παρὰ ταῦτα ὁ σύνδεσμός μας μὲ τὸ ἀπώτερο παρελθὸν πιστεύω, ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ λειτουργῇ. Εἶναι ποτάμι ὑπόγειο, δὲν φαίνεται ἀπὸ πάνω. Παρατηρῶ, ὅτι ὑπάρχει

μία ομοιότητα στους ανθρώπους που έζησαν τότε με τους σημερινούς και στις άπατες και στις δολοπλοκίες και στην ιδιοφυΐα. Βέβαια ιστορικά δεν μπορέσαμε να έχουμε μία σωστή συνέχεια. Ή κατάρα των κατακτήσεων, βλέπεις, κατέστησε την Ελλάδα ανύπαρκτη για χίλια και πλέον χρόνια. Αν διαβάση κανείς Ίστορία, θα διαπιστώσει, ότι κατά τη διάρκεια αυτών των μακροχρόνιων κατακτήσεων οι άνθρωποι είχαν λησμονήσει έντελώς την πολιτιστική ύπαρξη των αρχαίων Αθηνών, της αρχαίας Ελλάδας..., είναι τρομερό.

ΕΡ.: Κατωρθώσαμε σαν σύγχρονοι Έλληνες να γεφυρώσουμε αυτό το χάσμα;

ΑΠ.: Το χάσμα υπάρχει, αλλά υπογείως –όπως σου προανέφερα– κυλάει το ρεύμα του πολιτισμού μας. Εγώ είμαι πάρα πολύ μεγάλος θαυμαστής της αρχαίας Ελλάδας. Για να καταλάβεις, ο θαυμασμός μου αυτός καλύπτει όλες τις υπαρξιακές μου διαστάσεις, και τολμώ να ομολογήσω, ότι και θρησκευτικά ακόμα ανήκω σε εκείνον τον κόσμο. Αγαπώ τον Χριστό και τον θαυμάζω σαν επαναστάτη για την περίοδο που έζησε και στους τόπους που έδρασε, βρίσκω όμως ότι η Χριστιανική θρησκεία είναι μία έβραϊκή προέκταση, και από εκεί και πέρα υπάρχει μία κατάσταση που διαιωνίζεται χωρίς λόγο.

Άσκουν επίδραση τα ιδεολογικά ρεύματα στην Τέχνη;

ΕΡ.: Θεωρείτε ότι η εισβολή της χριστιανικής κοσμοθεωρίας στον ελληνικό μητροπολιτικό χώρο κατ' αυτόν τον τρόπο επηρέασε αρνητικά την εξέλιξη της Τέχνης;

ΑΠ.: Η ζωγραφική δεν επηρεάζεται από τέτοια, είναι έκφραση. Δεν έχει θεωρία ή ζωγραφική, βλέπεις την πεταλούδα, ακούς το κελάιδισμα του κότσυφα. Αυτά δεν αλλάζουν ποτέ και δεν υπόκεινται σε θεωρίες και σε κατευθύνσεις.

ΕΡ.: Ρεύματα όπως της αμερικανικής Αφαιρετικής ή της «Πόπ Άρτ», που ήρθαν από έξω, συνέβαλαν στην εξύψωση της ελληνικής Ζωγραφικής ή στην αλλοτρίωσή της;

ΑΠ.: Η Τέχνη έχει κορυφώσεις, υφέσεις, καμπύλες κ.λπ. Εγώ δεν αξιολογώ έτσι τα πράγματα. Τα κινήματα αυτά εκφράζουν τις καταστάσεις της εποχής που εκδηλώθηκαν, υπάρχει όποσδήποτε μία μετάπτωση, όμως τελικά, αν το καλοδής, τα ίδια πράγματα ειπώνονται κάθε φορά. Για να σου δώσω ένα παράδειγμα, είναι όπως,

ὅταν κάποιος φοράῃ καθημερινὰ διαφορετικὰ ροῦχα, ἀλλὰ ἀπὸ μέσα παραμένει ἴδιος. Ἔχεις δεῖ, πὼς εἶναι ἡ μόδα; Καὶ ἡ μόδα ἐκφράζει ὑπάρχει καὶ ὡραία μόδα! Ἔχουμε τὴ δυνατότητα νὰ ἀπολαύσουμε καταπληκτικὰ ἔργα σύγχρονης τέχνης, πραγματικὰ ἐκφραστικὰ ἔργα, ποὺ δημιούργησαν στὴν ἐποχὴ τοὺς μεγάλοι καλλιτέχνες. Ἐξάλλου τὸ ρεῦμα τῆς ἀφαιρετικότητας, ποὺ μοῦ προανέφερες, τί εἶναι; Μὰ ὅλες οἱ τέχνες εἶναι ἀφαιρετικές. Νομίζετε, ὅτι τὰ ἔργα τοῦ 200 μ.Χ. ἢ τοῦ 1500 μ.Χ. εἶναι κάτι διαφορετικό; Αὐτὰ ἔχουν – ὅπως ἄλλωστε καὶ τὰ σύγχρονα ἔργα – τὴν πηγαία ἔκφραση τοῦ καλλιτέχνη καὶ αὐτὸ εἶναι ποὺ τὰ κάνει νὰ ἐπιβιώνουν. Ἄν ἀπουσιάξῃ αὐτὴ ἡ πηγαία ἔκφραση τοῦ καλλιτέχνη, ὁ πίνακας μοιάζει μὲ ἓνα κακὸ χρῶμα πάνω σὲ ἓναν τοῖχο ποὺ ξεθωριάζει κάθε μέρα.

ΕΡ.: Ὑπάρχουν μαθητές σας σήμερα στοὺς ὁποίους μπορεῖτε νὰ ἐμπιστευτῇτε τὴν παρακαταθήκη σας; Ἀναδύονται νέα ταλέντα;

ΑΠ.: Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν. Εἶναι ἀδύνατο νὰ διακοπῇ αὐτὴ ἡ πολιτιστικὴ συνέχεια καὶ εἶναι ἀνώριμο νὰ λέῃ κανεὶς, ὅτι τώρα δὲν ὑπάρχει τέχνη. Θυμᾶμαι μία φορὰ, ποὺ συζητοῦσα μὲ τὸν Τσαρούχη, ὁ ὁποῖος γύρισε καὶ μοῦ εἶπε, ὅτι «ἡ Τέχνη στὴν Ζωγραφικὴ σταμάτησε μὲ τὸν Βᾶν Γκόγκ». Ἄν καὶ ὁ Τσαρούχης ἦταν πανέξυπνος ἄνθρωπος, ἐν τούτοις δὲν συμφώνησα μὲ αὐτὴν του τὴ θέση. Ἡ Τέχνη τραβάει τὴν ἀνηφόρα, πάει ὅπου θέλει. Δὲν πρέπει νὰ τῆς προσδίδουμε χαρακτηρισμοὺς ὅπως καλὴ ἢ κακὴ, ἡ Τέχνη ἐλίσσεται, πάντα ὑπάρχει ἔκφραση, ὅμως ὠρισμένες φορὲς κορυφώνεται.

ΕΡ.: Πότε κορυφώνεται ἡ Τέχνη;

ΑΠ.: Ὑπάρχει ἐπὶ παραδείγματι ἡ κορύφωση τοῦ 4ου – 5ου αἰῶνα π.Χ. Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ὑπῆρξαν τόσο μεγάλοι γλύπτες. Σκεφθῆτε, ὅτι ὁ Σκόπας, ὁ Φειδίας, ὁ Πραξιτέλης γνωρίζονταν μεταξύ τους. Κατόπιν ἀκολουθεῖ μία πτώση. Ἐπρεπε νὰ περάσουν χίλια χρόνια περίπου, γιὰ νὰ ὑπάρξῃ πάλι μία ἀνύψωση. Περνᾶνε χρόνια σκοτεινά, ἀπὸ τὸ 200 μ.Χ. ἕως τὸ 1200 μ.Χ. περίπου δὲν ὑπάρχουν γενιὲς μεγάλων καλλιτεχνῶν. Καὶ ξαφνικὰ τὸ ρεῦμα τῆς Ἀναγέννησης! Γεννιοῦνται τέσσερις-πέντε τεράστιοι γλύπτες, ὅπως ὁ Ραφαήλ, ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος, ὁ Ντὰ Βίντσι κ.λπ., οἱ ὁποῖοι ἐπίσης γνωρίζονται μεταξύ τους καὶ ἀνταγωνίζονται. Ὅλοι αὐτοὶ συναντῶνται μαζεμένοι σὲ ἓνα τρίγωνο: Σιένα – Φλωρεντία – Ρώμη. Οἱ κορυφώσεις αὐτὲς εἶναι ἓνα τρομερὸ καὶ ἀνεξερευνήτο, κοινωνιολογικὰ ἐν πολλοῖς, φαινόμενο. Ἐν πάσῃ περιπτώσει φαίνεται, ὅτι ὠριμάζει μία κατάσταση, ὅπως ὠριμάζουν τὰ φρούτα, καὶ στὴν ὠριμότητά της ἡ Τέχνη ἀποδίδει τὸ μέγιστο.

ΕΡ.: Τί σᾶς ἐνοχλεῖ στὸν σύγχρονο τρόπο ζωῆς μας;

ΑΠ.: Ὅτι ὑπάρχει –ἔστω καὶ φαινομενικῇ– τακτοποίηση. Ὁ ἄνθρωπος βολεύεται.

ΕΡ.: Ἡ Τέχνη ἀγγίζει τοὺς ἀνθρώπους σήμερα;

ΑΠ.: Διάφοροι πολιτιστικοί φορείς προσπαθούν να δώσουν φως, όμως ό,τι προσπάθεια και να κάνουν, δύναται να καταστραφεί εντός δύο μόνο ωρών μέσω της Τηλεόρασης. Η δυσωδία της Τηλεόρασης είναι μεγάλη, ό,τι καλό και να κάνης, αν τύχη μιᾶς κακῆς προβολῆς από κάποιο πρόγραμμα, θα κατέβης άμέσως στο μηδέν. Ἡ άμάθεια ποτίζει τὸ τέρας τῆς τηλεθέας, οἱ άνθρωποι κάτι πρέπει νὰ δοῦν καὶ εἴθισται νὰ έντυπωσιάζονται από τὸ πολὺ εύκολο. Αυτό τὸ λέω, μολονότι ἡ Τηλεόραση έμένα προσωπικά με έχει βοηθήσει άφιερώνοντάς μου έκπομπές, όμως ἡ ύποβάθμιση τοῦ Πολιτισμοῦ εἶναι ένα γεγονός.

ΕΡ.: Η Τέχνη σήμερα έγινε κερδοσκοπική;

ΑΠ.: Καὶ ὁ ζωγράφος εἶναι άνθρωπος καὶ πρέπει νὰ έξασφαλίσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Διακρίνω μία θεμιτότητα στὸ κυνήγι τοῦ χρήματος. Ἄν όμως κάποιος ἔχῃ τόσο μεγάλο ταλέντο καὶ αὐτὴ τὴν έσωτερικὴ παρόρμηση, φτάνει στὸ σημείο νὰ θυσιάξῃ κάποια πράγματα. Κάποτε ένας πλούσιος φίλος μου εἶπε, ὅτι ἔπαιζε πιάνο, ἀλλὰ τὸ έγκατέλειψε, καὶ ἐγὼ τοῦ ἀπάντησα, ὅτι «τὸ πιάνο σὲ έγκατέλειψε καὶ ὄχι ἐσὺ αὐτό». Τὸ ταλέντο εἶναι θέμα DNA, δὲν πρέπει νὰ λυπᾶσαι, ἀν ἀφήνῃς κάτι, διότι τελικὰ ἀποδεικνύεται, ὅτι ἦσουν φτειαγμένος γιὰ κάτι ἄλλο, κάνεις δηλαδὴ ὅ,τι εἶσαι καὶ ὄχι ὅ,τι διαλέγεις.

ΕΡ.: Πῶς ἀποκτᾷ ένας ζωγράφος δική του ταυτότητα;

ΑΠ.: Ὅταν γεννιοῦνται οἱ άνθρωποι, λὲς πὼς εἶναι ἴδιοι. Ὅλοι μας ἔχουμε χέρια, πόδια κ.λπ., ἀλλὰ ἐσὺ ἀναγνωρίζεις μέσα στὸ πλῆθος έναν, πὺν σημαίνει ὅτι ἡ φάτσα του δὲν μοιάζει με κανενὸς ἄλλου, τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν ψυχροσύνθεσή μας. Ἀκόμα καὶ στὰ ζῶα, ἀν παρατηρήσης, ἐκδηλώνονται διαφορετικὲς συμπεριφορὲς στὰ ἴδια ἐρεθίσματα. Εἶναι λάθος νὰ ψάχνῃς νὰ βρῇς κάτι πὺν δὲν θὰ μοιάξῃ με κάτι ἄλλο, διότι αὐτὸ τελικὰ πὺν δὲν μοιάζει με τοὺς ἄλλους εἶσαι μόνο ἐσὺ, ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι εἰπωμένα.

ΕΡ.: Δηλαδὴ ὁ καλλιτέχνης πρέπει νὰ εἶναι ὁ έαυτός του...

ΑΠ.: Δὲν μπορεῖς νὰ φτειάξῃς μία μάσκα καὶ νὰ τὴν φορᾷς, γιὰ νὰ μὴν μοιάξῃς στοὺς ἄλλους, θὰ πρέπει νὰ δείξῃς τὸ πραγματικό σου πρόσωπο. Αὐτὸ ἰσχύει παντοῦ καὶ στὴν Ζωγραφικὴ. Ἄν κάνῃς ὅ,τι πραγματικὰ σοῦ ἀρέσει, ἐκεῖ πάνω ἀποτυπώνονται τὰ πραγματικά σου χαρακτηριστικά.

ΕΡ.: Καὶ ἔτσι ἀποκτᾶται ἡ πρωτοτυπία...

ΑΠ.: Ἄν θέλῃ κανεῖς νὰ εἶναι πρωτότυπος, πρέπει νὰ εἶναι ὁ έαυτός του. Μερικοὶ ξεκινοῦν νὰ ζωγραφίζουν ὑπολογίζοντας ἄναρχα, ἀνοίγοντας καὶ τρύπες στὸν μουσαμᾶ, γιὰ νὰ δείξουν πρωτότυποι, όμως αὐτὸ μοιάζει νὰ μὴν ἔχῃ κανένα ἀποτέλεσμα. Μόνο ἀν εἶσαι ὁ έαυτός σου, αὐτὸ πὺν κάνεις θὰ βγῇ σωστό.

Κωνσταντῖνος Δ. Μίχος
(Λεύκαρος)

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΛΗ ΛΑΪΚΟ ΑΘΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

«Μπεχλιβάνηδες», ἡ ζωντανὴ ἀνάμνηση
τοῦ ἀρχαίου παγκρατίου ἀθλήματος

ουριστικό αξιοθέατο στην Τουρκία και την Βουλγαρία αποτελούν οι υπαίθριοι αγώνες πάλης των «μπεχλιβάνηδων», τους οποίους οι Τούρκοι προβάλλουν σαν δικό τους πολιτιστικό στοιχείο. Αλλά η «τουρκική παραδοσιακή πάλη», όπως θέλουν να την αποκαλούν οι γείτονές μας, δεν είναι τίποτα άλλο από την καθεαυτού ελληνική πάλη, όπως αυτή τελούνταν στην Ελλάδα από την Αρχαιότητα μέχρι και τους πρώτους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες (βλ. **Εἰκ. 1**).

Ἡ διαφορὰ τῆς παραδοσιακῆς πάλης μὲ τὴν ἀντίστοιχη ὀλυμπιακὴ μορφή, ὅπως ἔχει διαμορφωθῇ, εἶναι ὅτι ἡ πρώτη ἀκολουθεῖ ἕνα διαφορετικὸ τελετουργικὸ τόσο ὡς πρὸς τοὺς κανονισμοὺς (εἶναι περισσότερο ἐλεύθερη καὶ διατηρεῖ πασιφανέστατα πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο παγκράτιο), ὅσο καὶ πρὸς τὴ γενικώτερη διαδικασία τέλεσης τοῦ ἀγωνίσματος. Προφανῶς οἱ περισσότεροὶ Τούρκοι ἀγνοοῦν, ὅτι ἀκόμα καὶ αὐτὲς οἱ ἰδιαιτερότητες τοῦ «δικοῦ τους» ἀγωνίσματος ἀποτελοῦν πηγαία ἔκφραση τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Ἀθλητικοῦ Ἰδεώδους.

Γιὰ νὰ ἀπονεύμουμε ὅμως «τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι», θὰ πρέπει νὰ τονίσουμε ὅτι

Εἰκ. 1. Παλαιστῆς στὸ σκάμμα τοῦ Καλλιμάχαρου Σταδίου κατὰ τὴν διάρκεια τῶν Ὀλυμπιακῶν Αγώνων τοῦ 1896. Οἱ φόρμες, ποὺ φοροῦν οἱ ἀθλητές, καὶ τὸ ἀμμώδες ἔδαφος, ὅπου ἀγωνίζονται, εἶναι πανομοιότυπα μὲ αὐτὰ τῶν σύγχρονων μπεχλιβάνηδων.

οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἐγκαθίδρυσής τους στὴν Χερσόνησο τοῦ Αἴμου προέβαιναν σχεδὸν πάντα στὴν ἀφομοίωση τῶν πολιτιστικῶν μας στοιχείων. Ἔτσι καταντήσαμε νὰ βλέπουμε τὴν ἐλληνικὴ παραδοσιακὴ πάλη, ὅπως αὐτὴ διεξάγονταν στὰ κλασικὰ χρόνια, ὄχι μόνο νὰ ἐπιβιώνῃ στοὺς κόλπους τῆς τουρκικῆς κοινωνίας, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο νὰ ἀποτελῇ σῆμα κατατεθὲν τῆς ὀθωμανικῆς κουλτούρας.

Καὶ οἱ Τοῦρκοι ἔφαβαν ἐξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς...

ρκεῖ νὰ ἐπισκεφθῇ κα-
νεῖς στὸ Διαδίκτυο τὴν
σελίδα «[http://www.
Kirkpinar.50megs.com/
oilos.htm](http://www.Kirkpinar.50megs.com/oilos.htm)», γιὰ νὰ διαπι-
στῶσιν ἰδίους ὅμμασι τὴν καταπληκτι-
κὴ δουλειὰ ποὺ κάνουν οἱ Τοῦρκοι γιὰ
τὴν διάδοση τοῦ ἀθλήματος. Στὴν ἐν-
λόγῳ ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση ὁ καθη-
γητὴς Ἱστορίας κ. J.E.Miller κάνει ἐκτε-
νὴ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ πρὸς ἀναζήτηση
τῶν ριζῶν τοῦ ἀθλήματος, στὴν ὁποία
ὅμως δὲν συναντᾷ πουθενὰ τὴν Ἑλλά-
δα (!) καὶ ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ παράδοση
τῶν μεχλιβάνηδων ἔχει παρελθὸν 4650
ἐτῶν, οἱ ρίζες τῆς ὁποίας βρισκονται
στὴν Βαβυλῶνα καὶ στὴν Αἴγυπτο (σημ.
ὑποστηρίζοντας τὸ δόγμα «Ἐξ Ἀνατο-
λῶν καὶ ὁ ἀθλητισμός»: βλ. σχ. «Δ», σελ.
16506, 16987, 15766).

Ἡ πάλιν μὲ λάδι (Ἀγγλ. oilwrestling, Τουρκ. Yagli Gures) σύμφωνα μὲ τὰ ἀναγραφό-
μενα στὴν ἀνωτέρω σελίδα ἀναβίωσε ἔντονα ἀπὸ τὸν Ὀθωμανὸ αὐτοκράτορα Μωχά-
μετ Ε', ἐνῶ θεσμοθετήθηκε ὀργανωτικὰ ὡς ἄθλημα τὸ 1924 στὴν «τουρκικὴ πόλη» τῆς
ἀνατολικῆς Θυράκης Edirne (σημ. πρόκειται γιὰ τὴν ἐλληνικὴ πόλιν τῆς Ἀδριανούπολης)
φέροντας τὴν ὀνομασίαν «Kirkpinar», ποὺ θὰ πῇ σὲ ἐλευθερίᾳ μετάφραση «Οἱ 40 ἐποχὲς
τῆς Ἀνοιξέως». Ἀναγράφεται ἀκόμα, ὅτι ἡ λέξις «μεχλιβάνης», ποὺ ἐπιβιώνει στὴν
Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, δὲν εἶναι τουρκικῆς ἀλλὰ ἱρανικῆς προελεύσεως καὶ εἰσηλθε στὸν
Ἑλληνικὸ Λόγον κατὰ τὶς ἀρχαῖες ἐκστρατεῖες τῶν Περσῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὑπονοεῖ-
ται δηλαδὴ ἐμμέσως πλὴν σαφῶς, ὅτι ἡ παράδοση τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθέρας πάλης εἶναι
δημιούργημα τῶν Περσῶν. Βεβαίως κανεὶς δὲν περιμένει νὰ γραφτῇ κάτι διαφορετικὸ
σὲ τουρκικὰς ἱστοσελίδες, αὐτὸ ποὺ ἐνοχλεῖ περισσότερο ὅμως εἶναι ἡ ἀπουσία τοῦ ἐλλή-
νικοῦ ἀντιλόγου. Ποῦ εἶναι οἱ ἐπίσημοι ἐλληνικοὶ φορεῖς ἀθλητισμοῦ καὶ ἡ ἐκστρατεία
πληροφόρησης στὸ Διαδίκτυο, τὸ ὁποῖο ἔχει μεταβληθῇ σὲ σύγχρονο πεδίο μάχης;

Παρατηροῦμε λοιπόν, ὅτι τὸ δόγμα «Ἐξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς» στὸν ἀθλητισμό, τὸ
ὁποῖο προβλήθηκε ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἱστοσελίδα τοῦ «Ἀθήνα 2004» καὶ
στὸ ὁποῖο ἀντιτάχθηκε ἐνεργᾶ μόνο ὁ Δαυλὸς (ἐνθ. ἀνωτ.), δὲν ἔχει τυχαῖες ρίζες.
Ἀντιθέτως ἓνα ὁλόκληρο κύκλωμα ἐπιστημόνων καὶ ξένων φορέων ἐργάζεται νυ-
χθημερὸν γιὰ τὴν καπήλευση τῆς ἐλληνικῆς κληρονομιάς, τὴν ὁποία τὸ Ἑλληνικὸ
Κράτος ἀγνοεῖ.

*Εἰκ. 2. Τοῦρκοι μεχλιβάνηδες. Καίτοι παλεῖ-
ουν φορῶντας τὶς μαῦρες παραδοσιακὲς «βερ-
μούδες», παρατηροῦμε, ὅτι ὁ ἓνας ἀθλητὴς
περνᾷ τὸ χεῖρ του μέσα ἀπὸ τὴν φόρμα τοῦ
ἀντιπάλου, ἀντιμετωπίζοντάς τον σὰν γυμνὸ,
ἐφαρμόζοντας κατὰ τὸ δυνατόν καὶ τρόπον
τινὰ ἀσυνείδητα τὴν ἀνάμνηση τῶν ἐλληνικῶν
γυμνικῶν ἀγώνων.*

Εἰκ. 3. Τὴν ἀπονομὴ κυπέλλου στὸν μικρὸ Τούρκο παλαιστή κἀνὲι διαιτητῆς-έλληνοδίκης, ὁ ὁποῖος φέρει ἐνδύμα καὶ διακριτικὰ Ὅθωμανοῦ ἄρχοντα.

λογουμένως εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ περισσότερο καὶ ἀπὸ ἐμᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους σέβονται καὶ τιμοῦν τὸν θεσμό.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀξίζει νὰ ποῦμε, ὅτι τὸ ἄθλημα αὐτὸ τελεῖται συνήθως τοὺς θερινοὺς μῆνες, ἀκολουθώντας δηλαδὴ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ παράδοση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, οἱ ὁποῖοι λάμβαναν χώρα ἀπὸ τὸν Ἰούνιο μέχρι τὸ Σεπτέμβριο.

Ἔτσι ἀποδεικνύεται, ὅτι οἱ ἀγῶνες πάλης, παρὰ τὴν ἐπίσημη ἀντιαθλητικὴ γραμμὴ ποὺ χάραξε ἀργότερα τὸ πολιτικὸ κατεστημένο τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, συνέχισαν χωρὶς διακοπὴ νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ γοητεύουν τὰ βλέμματα τοῦ φιλοθεάμονος κοινοῦ (βλ. **Εἰκ. 2**).

Παραῆλληλισμός με ἀρχαῖες πῆροφορίες

Ἑλληνικότητα τοῦ ἀθλήματος αὐτοῦ θὰ φανῇ ἀπὸ ὠρισμένους παραλληλισμοὺς τῶν διαδικασιῶν, ποὺ ἀκολουθοῦνται στὴν «τουρκικὴ πάλη» με κείμενα κλασικῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Σήμερα οἱ θεατὲς κάθονται στὶς θέσεις τους καὶ μία ὁμάδα ἀνθρώπων, ποὺ εἶναι ντυμένοι με παραδοσιακὲς ἐνδυμασίες πασάδων-ἀρχόντων (βλ. **Εἰκ. 3**), ἀναγγέλλουν τὴν ἔναρξη τῶν ἀγώνων.* Στὴν Ἀρχαιότητα αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τοὺς ἔλληνοδίκες, ποὺ εἶχαν καὶ αὐτοὶ κάποια κοινωνικὰ ἀξιώματα, διότι σύμφωνα με τὸν Πανυσανία ἐπρόκειτο γιὰ ἀντιπροσώπους τῶν 12 φυλῶν τῶν Ἡλείων, οἱ ὁποῖοι ἐκλέγονταν με κλῆρο ἀπὸ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς καὶ κατόπιν χειροτονοῦνταν ἀπὸ τὸν δῆμο. Ἀναφέρεται ἐπίσης, ὅτι ἔμπαιναν πρῶτοι στὴν πομπὴ τῶν ἀθλητῶν στεφανωμένοι καὶ φορῶντας

Ἡ ἐν λόγω παράδοση ἐπιβιώνει ἐντονα καὶ στὴν γείτονα Βουλγαρία με τὰ ἴδια ἀκριβῶς χαρακτηριστικά, ἐνῶ τὸ μόνο παρήγορο γεγονός εἶναι ἡ ἐτήσια συνδιοργάνωση παλαιστικῶν ἀγώνων ἐπὶ θρακικοῦ ἐδάφους (Δυτικὴ Θράκη, Ἀνατολικὴ Ρωμυλία καὶ Ἀνατολικὴ Θράκη) μεταξὺ Ἑλλήνων, Τούρκων καὶ Βούλγαρων ἀθλητῶν, χωρὶς ὅμως νὰ δίδεται ἀπὸ τὸ κράτος μας κάθε φορὰ ἡ πρέπουσα σημασία ὡς πρὸς τὴν διαφήμιση τοῦ γεγονότος, ὡς πρὸς τὴν ἐνίσχυση τῶν ἀθλητῶν, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξη κατάλληλων ἀθλητικῶν ὑποδομῶν. Στὴν Ἑλλάδα οἱ μεπχλιβάνηδες διοργανῶνουν τοὺς ἀγῶνες τους στὴν Θράκη καὶ στὶς Σέρρες (σημ. τὰ λεγόμενα *Κισπέτια*), χωρὶς ὅμως νὰ χαίρουν τῆς δέουσας προβολῆς. Οἱ Τούρκοι ὁμο-

λαμπρὰ φορέματα: «ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἄρχων οὐτοσὶ διόστησιν αὐτοὺς καὶ λύει τὴν μάχην· τεκμαίρομαι γὰρ τῇ πορφυρίδι τῶν ἀρχόντων τινὰ τοῦτον εἶναι...».

Εἶναι πασιφανὲς λοιπόν, ὅτι ὁ ἑλλανοδίκης καλοῦνταν καὶ «ἄρχων», ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἔφερε ἀξίωμα. Καθ' ὅμοιο τρόπο οἱ Τοῦρκοι διαιτητὲς φέρουν ἐνδυμασίες ἀξιωματούχων διατηρῶντας ἔτσι τὴν ἀνάμνηση τῆς παραδοσιακῆς διαδικασίας. Οἱ παλαιστῆς ὑπὸ τὸν ἐπιβλητικὸ ἥχο τυμπάνων, ἀκολουθούμενων ἀπὸ «ὄρχηση» κατὰ τὰ ἀρχαιοελληνικὰ πρότυπα, ἀλείφουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον μὲ λάδι σὲ ὅλο τὸ σῶμα καὶ κυρίως στὶς κλειδώσεις, ἀλλὰ καὶ τὸ κοντὸ παντελόνι ποὺ φοροῦν μουσκεύεται μὲ λάδι, σὰν νὰ πρόκειται γιὰ φυσικὴ προέκταση τοῦ δέρματός τους. Κατόπιν φτύνουν τὰ χέρια τους, ὥστε νὰ γλιστροῦν πιὸ εὐκόλα πάνω στὸ λαδωμένο σῶμα τοῦ ἀντιπάλου ἀκόμα καὶ μέσα ἀπὸ τὸ παντελόνι, ἀντιμετωπίζοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον σὰν νὰ εἶναι ἐντελῶς γυμνοὶ (βλ. **Εἰς. 3**): Ἰδοῦ, τί γράφει ὁ Πανσανίας:

«...καίτοι κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἀποδυσάμενοι -έώρων γάρ- λίπα τὲ ἠλείψαντο, καὶ κατέψηξε μάλα εἰρηνικῶς ἄτερος τὸν ἕτερον ἐν τῷ μέρει... συνωθῶν κάτω εἰς τὸν πηλόν...τέλος δὲ ἤδη περιπλέξας αὐτῷ τὰ σκέλη κατὰ τὴν γαστέρα τὸν πῆχυν ὑποβαλὼν τῷ λαίμῳ ἄγχει ἄθλιον, ὁ δὲ παρακροτεῖ εἰς τὸν ὦμον, ἰκετεύων, οἶμαι, ὥς μὴ τέλεον ἀποπνιγείη καὶ οὐδὲ τοῦ ἐλαίου ἔνεκα φεῖδονται μὴ μολύνεσθαι, ἀλλ' ἀφανίσαντες τὸ χροῖσμα καὶ τοῦ βορβοῦρου ἀναπλησθέντες ἐν ἰδρωτὶ ἅμα πολλῷ γέλῳτα ἐμοὶ γοῦν παρέχουσιν ὥσπερ οἱ ἐγγέλους ἐκ τῶν χειρῶν διολισθαίνοντες...»

Ἀπὸ τὸ κεῖμενο αὐτὸ γίνεται σαφές, ὅτι οἱ παλαιστῆς ἄλειψαν τὸ σῶμα τους μὲ λάδι, προκειμένου νὰ πετυχαίνουν ἀποτελεσματικώτερες λαβές, ἀποφεύγοντας ἔτσι τοὺς τραυματισμοὺς ποὺ προκαλοῦν οἱ τριβές, ἐνῶ παρᾶλληλα, ἐπειδὴ τὸ λάδι κάνει τὸ σῶμα νὰ γλιστρᾷ, αὐξάνεται ὁ βαθμὸς δυσκολίας τοῦ ἀγῶνα, διότι οἱ ἀθλητὲς καταβάλλουν μεγαλύτερη προσπάθεια, γιὰ νὰ «γραπώσουν» τὸν ἀντίπαλό τους.

Ἐπίσης τὸ ἐλαιόλαδο εἶναι μία οὐσία ποὺ προσφέρει ὑγεία στὸ δέρμα ἀλλὰ καὶ προστασία κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἀγωνίσματος, διότι, ὅταν ὁ ἀθλητὴς ἰδρώνη, τὸ λάδι δὲν ἐπιτρέπει σὲ σκόνες καὶ χρώματα ἀπὸ τὸν περιβάλλοντα χώρο νὰ εἰσέρχονται στοὺς πόρους τοῦ δέρματος. Ὁ Δημόκριτος συνήθιζε νὰ λέη χαρακτηριστικά, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ εἶναι πάντοτε ὑγιής, «ἂν βρέχη τὰ μέσα του μὲ μέλι καὶ τὰ ἔξω του μὲ λάδι». Τὰ χρώματα ἐπίσης γίνονται ιδιαίτερα ἐνοχλητικά, τὴν στιγμὴ ποὺ οἱ ἀθλητὲς παλεύουν κυλιόμενοι στὸ ἔδαφος (σημ. ἀνακλινοπάλη), γι' αὐτὸ τόσο στὰ ἀρχαῖα χρόνια ὅσο καὶ σήμερα οἱ Τοῦρκοι παλαιστῆς, πρὶν ἀρχίσουν νὰ παλεύουν, ρίχνουν νερὸ στὸ ἔδαφος.

Τὸ λαδωμένο δέρμα ἐπιπλέον χρησιμεύει καὶ στὴν σωστὴ διαδικασίᾳ τοῦ ἀγωνίσματος, καθ' ὅσον, ἐὰν ἕνας παλαιστῆς κερδίσῃ τὸν ἀντίπαλό του ἀκίνητοποιῶντας τον μὲ ὀλόκληρη τὴν ἐπιφάνεια τῆς πλάτης του στὸ ἔδαφος, τὸ χῶμα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, κολλῶντας στὴν λαδωμένη πλάτη τοῦ ἡττημένου ἀθλητῆ, ἀποδεικνύει ἄνευ ἀμφισβήτησεων συντριπτικὴ καθολικὴ ἥττα.

«...ἀλλὰ ψάμμον ταύτην βαθεῖαν ὑποβαλλόμενοι ἐν τῷ ὀρύγματι πατοῦσιν τε ἀλλήλους καὶ αὐτοὶ ἐκόντες ἐπαμῶνται τὴν κόνιν, ἀλεκτρονῶν δίκην, ὥς ἀφυκτότεροι εἶεν ἐν ταῖς συμπλοκαῖς, οἶμαι, τῆς ψάμμον τὸν ὀλισθον ἀφαιρούσης καὶ βεβαιωτέραν ἐν ξηρῷ παρεχούσης τὴν ἀντίληψιν....»

Παλαιστῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ Βυζαντίου μὲ κοντὰ παντελόνια, ὅμοια μὲ αὐτὰ τῶν σύγχρονων μπεχλιβάνηδων, ὅπως τοὺς ἀπεικονίζει μία ἀγιογραφία. Σὲ μία κρίση εἰλικρίνειας, ἀφοῦ ὁ ἀθλητισμὸς ἀποτελεῖ ἁμάρτημα γιὰ τὸν Χριστιανισμό, ὁ χριστιανὸς καλλιτέχνης ἔχει βάλει τοὺς ἀθλητὲς νὰ παλεύουν ἐν μέσῳ σπασμένων ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀγαλμάτων, τρα-
νὴ ἀπόδειξη τῶν διωγμῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀθλητισμοῦ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Ἡ «τουρκική» παραδοσιακή πάλη διεξάγεται πάντα σὲ ἀνοιχτὰ γήπεδα, ἐνῶ τὸ ἄθλημα ἀπαγορεύεται νὰ παρακολουθοῦν γυναῖκες, ἀκολουθοῦνται κατὰ γράμμα δηλαδὴ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ πρότυπα, βάσει τῶν ὁποίων ἡ γυναῖκα ποὺ θὰ τολμοῦσε νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῶν κερκίδων, προκειμένου νὰ παρακολουθήσῃ τὰ ἀθλητικὰ δρώμενα, θὰ κατακρημνιζόταν ἀπὸ τὸ βραχῶδες ὕψωμα τοῦ Τυπαίου –ποινὴ ἀπὸ τὴν ὁποία γλύτωσε μὲ χάρη μονάχα ἡ Καλλιπάτειρα, καὶ αὐτὸ διότι ἦταν κόρη τοῦ Ὀλυμπιονίκῃ Διαγόρα, ἀδελφῇ Ὀλυμπιονικῶν, θεῖα Ὀλυμπιονικῶν καὶ μάνα Ὀλυμπιονίκῃ. Ἄλλη μία ἐξαίρεση στὴν Ἀρχαιότητα ἐπέτρεπε μόνο στὶς παρθένες νὰ παρακολουθοῦν τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνες, ὥστε, βλέποντας τοὺς ἀθλητές, νὰ ἀποκτοῦν σωστὰ πρότυπα ἐπιλογῆς ἀνδρῶν. Μάλιστα πρὶν ἀπὸ καιρὸ ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Τούρκων παλαιστῶν ὑπέβαλε μήνυση κατὰ τῆς γνωστῆς –ἀπὸ τὸν διαγωνισμό τῆς Eurovision– Τουρκάλας τραγουδίστριας Sertab Erener, διότι τόλμησε νὰ προβάλῃ στὸ videoclip τοῦ τραγουδιοῦ της «Here I am» μπεχλιβάνηδες νὰ παλεύουν ἐνώπιον γυναικῶν. Ὁ ἐκπρόσωπος τῶν Τούρκων παλαιστῶν μάλιστα δήλωσε, ὅτι ἀποτελεῖ ἐξευτελισμὸ τόσο γιὰ τοὺς ἴδιους ὅσο καὶ γιὰ τὸ ἄθλημά τους, νὰ παρακολουθῆται ἡ ὀθωμανικὴ πάλη ἀπὸ γυναῖκες (!)

Εὐλόγα καταλήγουμε στὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ Ὀθωμανοί, ἀφομοιώνοντας τὴν διωγμένη ἀπὸ τὸ θρησκώληπτο βυζαντινὸ κατεστημένο Ἑλληνικὴ Παράδοση, μετατράπηκαν σὲ συνεχιστές της.

λείνοντας δὲν θὰ πρέπει νὰ παραβλέψουμε, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀναγνωρίζουν στὸ πρόσωπο τοῦ λαϊκοῦ μας ἥρωα Παναγῇ Κουταλιανοῦ τὸν δυνατότερο μπεχλιβάνη τους. Ἴσως ὅλα αὐτὰ νὰ ἤχοῦν ὑπερβολικά, γιὰ νὰ φύγουν οἱ ἀπορίες ὅμως, δὲν ἔχετε παρὰ νὰ ἐπισκεφθῆτε τὸ Διαδίκτυο τόσο στὴ διεύθυνση www.ekinlik-tarih, στὴν ὁποία θὰ διαπιστώσετε, ὅτι οἱ Τοῦρκοι διαθέτουν ἰσοσελίδες στὸν Κουταλιανό, ἐν ἀντιθέσει μὲ τοὺς Ἕλληνες ποὺ τὸν ἀγνοοῦν παντελῶς, καθὼς καὶ στὴν διεύθυνση www.Turkwrestling Gallery, ὥστε νὰ δῆτε τὴν διαφήμιση ποὺ κάνουν οἱ Τοῦρκοι στὸ ἄθλημα –τῆς κατὰ τ' ἄλλα– τουρκικῆς πάλης...

Εἶναι πλέον ὀλοφάνερο, ὅτι οἱ Ἕλληνες ξεχνοῦμε τὴν Ἱστορία μας, ἐνῶ τὴν θυμοῦνται «εὐτυχῶς τοῦλάχιστον» κάποιοι ἄλλοι... ἔστω καὶ ἂν εἶναι Τοῦρκοι...

ΠΗΓΕΣ

- «Ἀνάχαρσις».
- Τάκης Νατσούλης, «Ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Πνεῦμα».
- Ἑγκυκλοπαιδικὸ Λεξικὸ Χ. Πάτση.
- Ἑφημερίδα «Ἀπογευματινὴ», 2-2-2005.
- «Δαυλός», σελ. 18275.
- Ἀρθρο τοῦ ὑπογράφοντος στὴν ἐφημερίδα «Ἀχαρναιά», ἀρ. φύλλων 10,11,12.
- Δελτίο εἰδήσεων Alpha, 7-11-2003.
- «Δαυλός», τεύχη 251, 253.
- Senan Nisanyan, Sozlerin Soyagaci, τουρκικὴ ἔκδ. Adam, 2004.

Κωνσταντῖνος Δ. Μίχος
(Λεύκαρος)

Ώψεις τῆς παγκόσμιας εὐσέβειας

Πούλησαν τὸν σταυρὸ

Σὰν Ντιέγκο, Καλιφόρνια: Ὁ ἀκτιβιστὴς Φίλιπ Πῶλσον καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ Ἑνωσὴ Πολιτικῶν Ἐλευθεριῶν βρίσκονται στὰ δικαστήρια ἀπὸ τὸ 1989, προσπαθώντας νὰ ἀπομακρύνουν σταυρὸ ὕψους 43 ποδῶν (περίπου 10 μέτρων), ποὺ βρίσκεται τοποθετημένος στὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους Σολεντάντ καὶ βλέπει στὸ Σὰν Ντιέγκο. Τὸ τελευταῖο στρατήγημα τῆς πόλεως (προκειμένου νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτόν) ἦταν νὰ πουλήσῃ τὸν σταυρὸ καὶ ἓνα μικρὸ κομμάτι γῆς, ποὺ τὸν περιβάλλει, σὲ ὁμάδα βετεράνων!

Τὸ ἔκτακτο Ἐφετεῖο τῶν ΗΠΑ ἀπεφάνθη, ὅτι ἡ πώληση δὲν ἔγινε νομότυπα. Ἡ πόλις τοῦ Σὰν Ντιέγκο προσβλέπει σὲ νέα δικαστικὴ ἀπόφαση, ἡ ὁποία θὰ δώσῃ τέλος σ' αὐτὴν τὴν δεκαεπτάχρονη δικαστικὴ διαμάχη.

Ὁ ἔσχατος αὐτοεξευτελισμὸς τῆς δεισιδαιμονίας

Ἡ ἀπίστευτη αὐτὴ φωτογραφία προέρχεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Παρθένου τοῦ Βάσκεθ στὰ περὶχωρα τοῦ Βαλπαράιζο (Χιλή). Χιλιάδες εἶναι οἱ χριστιανοὶ ποὺ συρρέουν κατὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς ζητῶντας τὴν προστασία της, γονυπετεῖς ἔρποντας.

Νίκος Χ.

Ἡ ἄδεια κορνίζα

Ρίνγκολτ, Τζώρτζια: Λίγους μήνες πρὶν ἀναρτήθηκαν στὸ Δημαρχεῖο τοῦ Ρίνγκολτ κορνιζαρισμένα ἀντίγραφα τῶν Δέκα Ἐντολῶν καὶ τῆς Προσευχῆς τοῦ Κυρίου δίπλα σὲ ἄδεια κορνίζα «γιά ἐκεῖνους ποὺ δὲν πιστεύουν σὲ τίποτα». Καὶ οἱ τρεῖς κορνίζες κατέβηκαν μετὰ ἀπὸ ἀγωγή τῆς Ἀμερικανικῆς Ἐνωσης γιὰ χωρισμὸ Ἐκκλησίας-Κράτους καὶ τῆς Ἐνωσης Πολιτικῶν Ἐλευθεριῶν τῆς Τζώρτζια.

Μέσα στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Στ. Παπαθεμελῆ

**Θεόδωρος, ο νέος
Πατριάρχης Αλεξανδρείας**

Θεοδώρου του Μακαριωτάτου
Θειοτάτου τε καὶ Παναγιωτάτου
Πάπα καὶ Πατριάρχου τῆς Μεγά-
λης Πόλεως Αλεξανδρείας, Λι-
βύης, Πενταπόλεως, Αἰθιοπίας,
πάσης γῆς Αἰγύπτου καὶ πάσης
Αφρικῆς, Πατρός Πατέρων, Ποι-
μένος Ποιμένων, Αρχιερέως
Αρχιερέων, Τρίτου καὶ Δεκάτου
τῶν Αποστόλων καὶ Κριτοῦ τῆς
Οικουμένης, πολλά τα ἔτη!

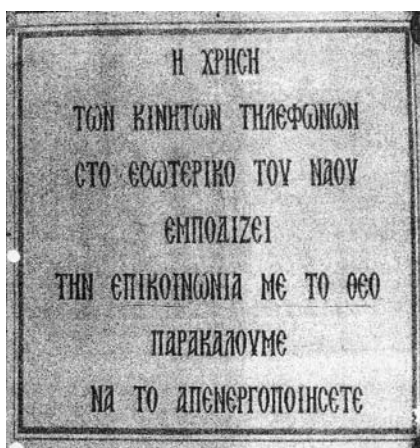
Πλαίσιο μέσα σὲ ἄρθρο τοῦ βουλευτῆ κ. Στέλιου Παπαθεμελῆ, ποὺ δημοσιεύθηκε
στὴν ἐφημερίδα «Πολιτικὴ Ἐνημέρωση», ἀρ. φύλ. 69, τὴν 9-10-2004.

Τὰ κινητὰ καὶ ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸ Θεὸ

Στὴν προσπάθεια τοῦ ντόπιου ἱερατείου
νὰ διευκολυνθῇ ἡ «ἐπικοινωνία» (sic) τοῦ
ποιμνίου μὲ τὸν Γιαχβὲ οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ
Ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Φανερωμένης Χο-
λαργοῦ τοποθέτησαν σὲ περίοπτη θέση τὴν
ἐπιγραφή ποὺ φαίνεται στὴ φωτογραφία.

Τὴν ἀφιερῶνω καὶ ἐγὼ μὲ τὴ σειρά μου
στὸν ἀρχηγὸ τῶν προβάτων κ. Χριστόδου-
λο, μὲ τὴν παράκληση νὰ μᾶς ἀνακοινώση
ἀπὸ τὰ προσφιλῆ του κανάλια τὸ τηλεφω-
νικὸ νούμερο τοῦ Γιαχβέ, γιὰ νὰ ἐπικοινωνο-
νοῦμε καὶ ἐμεῖς οἱ ἔξωθεν τῶν χριστιανι-
κῶν ναῶν, χωρὶς νὰ ἐνοχλοῦμε κανέναν.

Δ. Τρ.

ΥΠΟ-ΚΛΟΠΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟ-ΚΛΟΠΗΣ

«Τί καὶ ἂν ἔκλεισες τὸ κινητό σου,
ἀφοῦ δὲν ἔκλεισες τὸ στόμα σου...»
(Σύνθημα τοίχου)

ἤκουσα καὶ διάβασα, πὼς παρακολουθοῦμαι καὶ εἶδα κι ἔπαθα νὰ καταλάβω τὸ «τί», (ἀφοῦ δὲν νιώθω καθόλου «star» < τὸ «κριθάρ'» παίζεται > καὶ ἀφοῦ τὰ «ποιός», «πότε», «πῶς», «ποῦ» καὶ «γιατί» κάλυψαν μὲ πληρότητα media κάθε τύπου,

- κάνοντας χρήση ὑπερσύγχρονης τεχνολογίας (ποῦ μοῦ κόστισε «τὰ μαλλιοκέφαλά μου» –ἀγορὰ καὶ συντήρηση),

- χειμῶνα-καλοκαίρι καὶ «βρέξει-χιονίσει» μέσα ἀπὸ ἓνα φορητὸ καὶ μίαν ἀνοιχτὴ βαλίτσα (μὴν πιάσω καὶ καμμιὰ πούντα καὶ πληρώνω καὶ ἱατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη ὀξέων περιστατικῶν καὶ Μονάδες Ἑντατικῆς Θεραπείας),

- σὲ κατοικημένη περιοχή –κυρίως μεγαλόπολης (λόγῳ συντηρούμενης περιέργειας –μὲ αὐξητικὲς τάσεις–, κουτσομπολιοῦ καὶ ἔντονου ἐνδιαφέροντος κοινωνικῆς κριτικῆς στὴν ἐπαρχία καὶ τὰ χωριὰ τῆς ἐπικρατείας (μὴν «μοῦ βγῇ καὶ τὸ ὄνομα» < «θεὸς φυλάξοι!» > ἢ καὶ «τὸ μάτι» < ποτὲ δὲν ξέρεις! > –ἐλεύθερη γυναῖκα εἶμαι– «τρομάρα μου»!

Γιατί, ἀπὸ τότε ποῦ ἡ τρομοκρατία ἐπέβαλε (ἢ τῆς ἐπέβαλε ἡ πλανηταρχία) νὰ «φυλάγονται τὰ ροῦχα» καὶ τὸ περιεχόμενό τους καὶ «ἀπὸ τῆ σκιά του» < γιὰ τοὺς «Δίδυμους Πύργους» λέμε >, Δίδυμο Φυλάκων πληρώνω, < γιὰ νὰ μὴν τὰ περιμένω ὅλα ἀπὸ τὸ φύλακα-ἄγγελό μου («μεγάλη ἡ χάρη του»), ποῦ εἶναι ἄμισθος καὶ –ἄρα– εὐλόγως καὶ ἀργόμισθος. Ἄσε ποῦ ἡ ἀνατίμηση τοῦ θυμιάματος περιορίζει κυρίως στὸ τσιγάρο τὴ φωτιά μου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ «μοῦ κρατᾷ καὶ μοῦτρα» ἡ ἀγιότητά του –«βοήθειά μας».>

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ λοιπὸν ἡ διερεύνηση τοῦ «τί» ὑπο-κλέπτεται μὲ σειρὰ ἐρωτηματικῶν, ποὺ ἀκολουθοῦν. (Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ παρακολουθοῦν;)

- Νᾶναι ἡ ἐπίδοση τῆς κόρης μου στὴν ἐξεταστικὴ ἢ τὰ θέματα ποὺ ἔβαλε ὁ καθηγητὴς καὶ «τά' παῖξε» ἡ μικρὴ (νικηφόρα);

- Νᾶναι τὸ ραντεβοῦ μὲ τὸν ὀδοντίατρό μου ἢ τὸ ραντεβοῦ μὲ τὸν δικό μου;

- Νᾶναι ἡ παραγγελία πίτσας «KROMA» < καὶ ὄχι «HERO» > ἢ τοῦ γεύματος τῆς «Halli diet»;

Μπορεῖ νὰ εἶναι τὰ «τπλεφιλάκια», ποὺ στέλνω στοὺς ἀγαπημένους μου ἀπὸ μακριὰ καὶ ἀπὸ μοναξιά στὴ μεγαλόπολη.

Χαλάλι τοὺς ὅμως καὶ τὰ «τπλε-φιλάκια» τῶν ὑποκλοπέων! Γιατί χάρη στοὺς ὑποκλοπεῖς (τῆς ὑποκλοπῆς) δὲν εἶμαι καθόλου μόνη. Ἔνωθα. Ἄσε ποῦ τὰ στέλνω, χωρὶς νὰ παρεξηγηθῶ (ποῦ θὰ γινόταν στὸ χωριό), ἀφοῦ τηρεῖται τὸ ἀπόρρητο· καὶ μὲ τὸ στόμα μου κλειστό.

Εὐχαριστῶ!

Διοτίμα

Η «ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ»:

ἐ τὴν εὐκαιρία τῆς «Παγκόσμιας Ἡμέρας τῆς Γυναίκας» κάναμε τὴν ἀκόλουθη ἱστορικὴ ἀναδρομή: Στὴν «Παλαιὰ Διαθήκη» ἡ γυναῖκα θεωρεῖται κατώτερο ὄν κι ὑπαίτια γιὰ ὅλα τὰ κακὰ τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ ἐβραϊκὴ αὐτὴ ἀντίληψη πέρασε στὸ Χριστιανισμό, ποὺ κατάφερε νὰ ρίξῃ τὴ γυναῖκα στὸ τελευταῖο κοινωνικὸ σκαλοπάτι (βλ. «Δ», τ. 278) καλλιεργώντας τὴν ἀντίληψη, ὅτι ἦταν ὑπεύθυνη γιὰ ὅλους τοὺς πειρασμούς, ποὺ ἔστειλε ὁ Σατανᾶς καὶ πὼς ἡ θέση τῆς στὴν κοινωνία προωριζόταν μόνο γιὰ τὴν διαιώνιση τοῦ εἴδους. Ὅπως στὸ Βυζάντιο ἔτσι κι ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ γυναῖκα δὲν εἶχε δικαιώματα παρὰ μόνον καθήκοντα:

- Δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἄν τὸ σπίτι εἶχε παράθυρα πρὸς τὸν δρόμο τὰ παντζούρια τοὺς ἦταν πάντοτε κλειστά.
 - Οἱ γυναῖκες τῶν λαϊκῶν τάξεων πῆγαιναν στὰ ἀμπέλια καὶ στὰ χωράφια, ὁ ἥλιος ὅμως δὲν τις ἔβλεπε στὸ δρόμο, γιὰ τὴν ξημερώματα πῆγαιναν γιὰ τὴ δουλειὰ καὶ νύκτα γύριζαν σπίτι.
 - Στοὺς ναοὺς ὑπῆρχε ὁ γυναικωνίτης κατ' ἀντιγραφὴ τῶν συναγωγῶν.
 - Ἄν κάποια γυναῖκα τολμοῦσε νὰ ντυθῇ, νὰ βαφῇ καὶ νὰ κυκλοφορήσῃ ἔξω σὲ κάποια γιορτὴ ἢ πανηγύρι, ἀντιμετώπιζε τὴν κατακραυγὴ τῶν τοπικῶν ἱεραρχῶν καὶ τῆς κοινωνίας.
 - Στὶς ἀγροτικὲς περιοχὲς τῆς Στερεᾶς, τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας ὁ ξυλοδαρμὸς τῶν γυναικῶν ἀπὸ τοὺς ἄντρες τοὺς ἦταν σύνηθες φαινόμενο, ἐνῶ σὲ ὠρισμένες περιοχὲς ἔφτασε νὰ θεωρῆται καὶ δεῖγμα ἀγάπης, ὑπῆρχε μάλιστα καὶ ἡ παροιμία: «Δὲν μ' ἀγαπᾷ ὁ ἄντρας μου, γιὰ τὸ δὲν μ' ἐματσούκωσε».
- Ὁ μισογυνισμὸς, ποὺ καλλιεργοῦσε ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία ἀντικατοπτρίζεται στὸ ἔγγραφο, ποὺ κρατᾷ **ὁ ἅγιος τῆς εἰκόνας ἀπὸ τὴ μονὴ Λειμῶνος Λέσβου**, στὸ ὁποῖο ἀναγράφεται, ὅτι ὁ ἄνδρας, ἂν καὶ προέρχεται ἀπὸ τὴ γυναῖκα, μόλις τὴν πλησιάζει διαλύεται, ὅπως διαλύεται τὸ ἅλατι ὅταν πλησιάσῃ τὸ νερό, ἂν καὶ προέρχεται ἀπὸ αὐτό.

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟ

Fig. 1

D'après G. M. A. HANSMANS, *Chefs-d'œuvre de l'art romain*, Paris/Bruxelles 1905, p. 167, fig. 84.

TERTULLIEN

LA TOILETTE DES FEMMES

Οἱ ἐντολὲς ἐνδὸς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων θεωρητικῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ Τερτυλλιανοῦ (γ' αἰ. μ.Χ.), πρὸς τὴς γυναῖκες περιελήφθησαν στὸ ὡς ἄνω βιβλίον καὶ ἀναφέρονται στὴν πρέπουσα τουαλέττα τῆς χριστιανῆς. Τὸ ἐπάνω σχέδιον γιὰ τὴν ἀρμόζουσα κόμμωση τῶν γυναικῶν ἔχει ζωγραφισθῇ σύμφωνα μὲ τὴς περιγραφές του. Πρόκειται γιὰ τὸν «κῶτσο», ποὺ συνηθίζουν νὰ κάνουν ἀκόμα καὶ στὶς ἡμέρες μας οἱ λεγόμενες «θεοῦσες». Παρατηρήστε, κάτω δεξιὰ στὴν ἀγγειογραφία τοῦ ε' αἰ. π.Χ. τὴν κόμμωση τῆς ἀρχαίας Ἑλληνίδας στὴν αἰώρα (κούνια). (Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Βερολίνου.)

Πόσο ἄλλαξε τὰ μυαλὰ τῶν Ἑλλήνων τὸ ἀσιατικὸ δόγμα, πόσο μακρινὰ βρῖσκονται ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸ τρόπο σκέψης: «Ὁ ἄντρας ὁ γενναῖος καὶ μυαλωμένος τὴ γυναῖκα τοῦ ἀγαπᾷ καὶ φροντίζει» (Ὁμήρου Ἰλιάς, I 341-342).

Ἰωάννης Λάζαρης

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΗΝ ΑΡΑΟΥΚΑΝΙΑ

**Στὰ ἵχνη τῆς ἐλληνικότητας
μιᾶς περίεργης φυλῆς
στὰ νότια τῆς Χιλῆς**

Ὁ γνωστὸ βιβλίο τοῦ Λόνκο Κιλαπὰν ἄναιψε τὸ ἐνδιαφέρον μου γιὰ ἓνα ταξίδι στὴν Χιλή. Γιὰ αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν ἐπισκεφθῇ τὴν ὁμορφή αὐτὴ χώρα τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ἴσως νὰ φαντάζῃ κάπως «ξωτική» καὶ πρωτόγονη. Ἐμένα ὅμως μὲ ἐξέπληξε ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ πνευματικὴ ὠριμότητα αὐτοῦ τοῦ λαοῦ. Βρίσκεται σὲ πολὺ ὑψηλότερη πολιτισμικὴ βαθμίδα ἀπὸ πολλὰς εὐρωπαϊκὰς χώρες. Ἀλλὰ ἄς ξεκινήσουμε ἀπὸ τὸ βιβλίο.

Ὁ Λόνκο Κιλαπὰν ἦ κατὰ τὴν ἰσπανικὴ του ὀνομασία Σεζάρ Ναβαρέττε διατυπώνει τὴν θεωρία, ὅτι ἓνα μεγάλο ποσοστὸ τῆς κουλτούρας τῶν Μαπούτσιε, ἀλλὰ ἰδιαίτερος τῶν Ἀραουκανῶν-Μαπούτσιε, ἔχει ἄμεση σχέση μὲ αὐτὴν τῶν Σπαρτιατῶν. Τὸ τεκμηριώνει μὲ ἱστορικὰ δεδομένα:

- 1 Οἱ Ἕλληνες, ἔχοντας προϊστορικὲς ἀναφορὲς σὲ ποντοπόρα ταξίδια (Ὅμηρος, Ἡσίοδος, Ὀρφείας κ.ἄ.), εἶχαν σχεδιάσει χάρτες, γιὰ νὰ διευκολυνθοῦν στὶς περιαιτέρω ἐξερευνητικὰς τους πορεῖες.
- 2 Τοὺς χάρτες αὐτοὺς τοὺς ἀντέγραφαν καὶ ἐβελτίωναν ἀνὰ τοὺς αἰῶνες (βλέπε διαφορὰς ἀνάμεσα στοὺς χάρτες τῶν Ἐρατοσθένους, Πτολεμαίου καὶ «Πίρι Ρέις»).
- 3 Ἀνατολικῶς τῆς Ἀσίας (ἐλληνικὴ ὀνομασία, ἀπὸ τὸ Ἄσιον πεδίου, περιοχὴ ἡγε-

Στις φρυσιογνωμίες τών τριών Ἀραουκανῶν διαφαίνεται: τὸ ἐλληνικὸ φαινότυπο στὶς δύο πρῶτες καὶ στὴν τρίτη τὸ πολυνησιακό.

μονίας τοῦ γενάρχου Ἀσίου: ἐτ. Α. Πανωφοροπούλου), ὑπῆρχε συχνὴ διέλευση Ἑλλήνων θαλασσοπόρων.

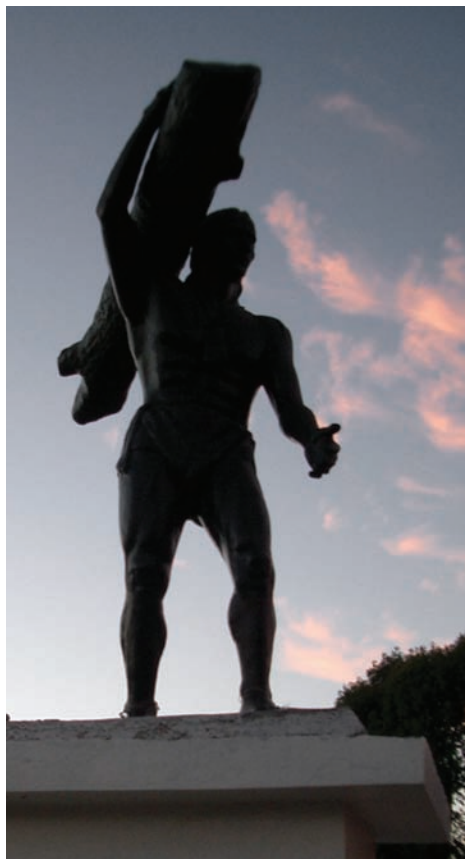
- 4 Ὑπάρχουν διάσπαρτα ἐλληνικὰ τοπωνύμια σὲ πολυσύχναστες διαβάσεις κατὰ μῆκος τῆς ἀσιατικῆς ἡπείρου (Ἰωνία, Λυδία, Εὐφράτης, Μεσοποταμία -καὶ ὅπως παρατονίζουν οἱ ξένοι- Mesopotamia, India κ.ἄ.)
- 5 Μεταξὺ 1200 καὶ 800 π.Χ., ὁπότε ὑπῆρξε μία «σκοτεινὴ» περίοδος, πρέπει νὰ

- συνέβησαν φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές, πού να εξηνάγκασαν μικρές αλλά και μεγάλες ομάδες από τὸν πληθυσμὸ τῶν περιοχῶν τῆς πολιτισμένης αἰγαϊκῆς λεκάνης νὰ μεταναστεύσουν σὲ μακρινότερα καὶ πιὸ ἀσφαλῆ μέρη.
- 6 Ἑλληνικὲς εἶναι οἱ ὀνομασίες σὲ συμπλέγματα νήσων στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό, ὅπως Ἰνδονησία, Μελανησία, Μικρονησία, Πολυνησία, Ὠκεανία, Γαλαπάγος (ἔτσι ἀκριβῶς τὸ προφέρει ὁ Ἀραουκανός: λευκὸς σὰν γάλα = βράχος-πάγος.)
- 7 Τὸ σημαντικώτερο: Ὑπάρχει πληθώρα ἑλληνικῶν λέξεων στὶς γλώσσες τῶν φυλῶν αὐτῶν τῶν νησιῶν (ἀετός-aeto, ἀλαλά-alala, βέλος-velo, γεννάω-hepau, δέκα-tekau.... βλ. N.Josephson, «Ἑλληνικὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα στὶς Γλώσσες τοῦ Εἰρηνικοῦ», «Δ», τεύχη 85, 169, 170, 214).
- 8 Λέξεις τῶν Ἀραουκανῶν-Μαπούτσιε ὁμοιάζουν μὲ ἀντίστοιχες τῶν Ἑλληνικῶν (κόλαουε -ἐκκόλαψις, ἐπόουε-ἐπώασις κ.ἄ.)
- 9 Ἡ γλώσσα τους ἔχει ἐξελιγμένους κανόνες γραμματικῆς, ἀσυνήθεις σὲ πρωτόγονες ἢ ἰνδιάνικες κοινωνίες.
- 10 Ὑπάρχουν ἀναφορὲς σὲ εὐρωπαϊκοῦ τύπου ἀνατομικὰ χαρακτηριστικὰ στοὺς προκολομβιανούς κατοίκους τῆς περιοχῆς τῆς Ἀραουκανίας (διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰνδιάνους, ψηλοὶ, λευκοί, εὐμορφοὶ κ.λπ.).
- 11 Ἐπίσης ἀναφορὲς σὲ ἥθη καὶ παραδόσεις προσομοιάζουσες πρὸς αὐτὲς τῶν Σπαρτιατῶν (καθαριότητα, εὐγονία, μακριὰ κόμη, σκληραγώγηση, εὐπείθεια σὲ σκληροὺς νόμους, αὐτοθυσία).
- 12 Φιλελεύθερο πνεῦμα (400 χρόνια ἀντίσταση σὲ ξένη ἐπιβουλὴ, ἐνῶ ὅλες οἱ γύρω φυλὲς εἶχαν ὑποταχθῇ πρὸ πολλοῦ).
- 13 Θρησκευτικὲς ὁμοιότητες μὲ τὴν ἀρχαία Ἑλληνική: Πυθία-Μάτσι, προγνώσεις, βοτανοθεραπευτικὴ ἀποδιδομένη σὲ ἱεροουργοῦντα πρόσωπα ὅμοια πρὸς τοὺς Ἀσκληπιάδες.

* * *

ετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα δὲν ἄντεξα καὶ πῆρα τὸ ἀεροπλάνο, γιὰ νὰ πιστοποιήσω, ἂν αὐτὲς οἱ πληροφορίες εὐσταθοῦν. Τὸ ταξίδι Ἀθήνα-Σαντιάγο διήρκεσε 22 ὥρες. Ἐλάχιστος ὁ χρόνος τοῦ ὕπνου, ἀλλὰ ἡ διέγερσις ἦταν τέτοια, πού κατέστησε τὴν κούραση ἐλάχιστη. Ἡ παραμονὴ στὸ Σαντιάγο ἦταν ὀλιγοήμερος ἀλλὰ ἀρκετὴ, γιὰ νὰ γνωρίσω τὴν φιλοξενία (ἑλληνική;) τῶν Χιλιανῶν, ἰδιαίτερα ὅταν ἐβεβαιώνοντο γιὰ τὴν καταγωγή μου.

Φτάνοντας στο Σαντιάγο είχα μιὰ συνέντευξη μὲ τὸν υἱὸ τοῦ συγγραφέως Λόνκο Κιλαπάν, τὸν Ρομπέρτο. Οἱ ἀπαντήσεις ποὺ μοῦ ἔδωσε ἦταν αὐτὲς ποὺ θὰ περιέμενε κανεὶς ἀπὸ ἓναν ἐπιστήμονα (ιατρό) γιὰ μιὰ θεωρία, ποὺ, ἂν δὲν ἦταν πλήρως τεκμηριωμένη, δὲν θὰ ἀποτολμοῦσε νὰ τὴν ὑποστηρίξει.

Παίρνοντας τὸ ἀεροπλάνο γιὰ τὸ Τεμουῦκο, τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἀραουκανίας, αἰσθάνθηκα, ὅτι ἐπὶ τέλους ἔφθανα στὸν προορισμό μου, τὴν πατρίδα τῶν Ἀραουκανῶν. Ἐνῶ ἡ ἐπαρχία αὐτὴ εἶναι σὲ ἑκτασὴ περίπου τὸ ἥμισυ τῆς Ἑλλάδος, ὁ πληθυσμός της (μεικτός) εἶναι περίπου 1.5 ἑκατομμύριο κάτοικοι. Ἡ πόλις τοῦ Τεμουῦκο ἔχει γύρω στοὺς 250.000 κατοίκους καὶ οἱ ὑπόλοιποι εἶναι διασκορπισμένοι σὲ κομποπόλεις καὶ χωριὰ τῆς ἐπαρχίας καὶ ζοῦν ἀπὸ τὴν γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία.

Ἐχοντας τὸ Τεμουῦκο ὡς βάση, τὸν ἀνθρωπολόγο, γνώριμο σημαντικῶν ἀτόμων τῆς φυλῆς Μαπούτσιε, κύριο Ἀλέξανδρο Νείρα ὡς ξεναγὸ καὶ μιὰ κυρία μεταφράστρια (Ἰσπανικά-Ἀγγλικά), ξεκινήσαμε τὸ ψάξιμο γιὰ τὰ ἐλληνικὰ στοιχεῖα, ποὺ ἀγωνιοῦσα νὰ βρῶ. Σημειωτέον, ὅτι τὴν προηγούμενη ἡμέρα στὴν ἐρώτησή μου, ἂν συμφωνῇ μὲ τὴν θεωρία τοῦ Κιλαπάν, ὁ Νείρα μοῦ εἶχε ἀπαντήσει ἀρνητικά, ἐπηρεασμένος, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τὴν σχετικὴ ἄποψη τοῦ κατεστημένου.

Μετὰ ἀπὸ μιὰς ἑβδομάδος ἔρευνα καὶ παρακολουθώντας τὰ στοιχεῖα ποὺ συνελέγαμε, ὁ φίλος μου –πλέον– Ἀλέξανδρος ἄρχισε νὰ ἀμφιβάλλῃ γιὰ τὴν πρώτη του ἀρνητικὴ θέση. Τοῦναντίον μάλιστα, μοῦ ἐπρότεινε νὰ γυριστῇ μιὰ ταινία, ὅπου νὰ ἐξιστοροῦνται οἱ ἐξερευνήσεις τῶν Ἑλλήνων ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία, πὼς θὰ ἠθελε νὰ συμμετέχῃ καὶ ἐκεῖνος ἔστω ὡς Μαπούτσιε ἡμιαπόγονός των.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀραουκανοὺς προσεταιρίσθησαν τοὺς ἰσπανογενεῖς γιὰ ἰδιαίτερους τοὺς λόγους καὶ διεσπάρησαν σὲ ὅλα τὰ μέρη τῆς Χιλῆς, ὡς καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτήν. Τὸ ὄνομα Ἀραουκανοὶ θεωρήθηκε μετακολομβιανὸ καὶ δὲν εἶναι πιά τόσο οἰκεῖο στοὺς ἐντόπιους ὅσο τὸ γηγενές «Μαπούτσιε».

Ἡ πορεία μας μᾶς ὠδήγησε πρωτίστως σὲ μνημεῖα μέσα στὴν πόλιν τοῦ Τεμουῦκο. Ἄγαλμα τοῦ ἡγέτη Καυπολικάν (τὸ προφέρουν ἑλληνιστὶ διφθογγικῶς: Καυπολικάν), ποὺ ἐκτελεῖ, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς, τοὺς ἥρωικὸνς ἀθλοὺς.

Ἄλλο μνημεῖο στὸ κεντρικὸ πάρκο ἦταν μιὰ σύνθεσις ἀγαλμάτων, ποὺ ἀπεικονίζουν τοὺς

πέντε σημαντικότερους ήρωες της Χιλής: Τὸν ἀρχηγὸ Καυπολικὰν ἔτοιμο γιὰ ἐπίθεση, τὸν Ἰσπανὸ κονκισταδόρο, τὸν Χιλιανὸ πλέον στρατιώτη, ποὺ ἀμύνεται γιὰ τὰ δίκαια τῆς χώρας του, αὐτῆς τῆς νέας τάξης πραγμάτων, τὸν νέο γεωργὸ ποὺ σπέρνει τὴν νέα σοδειὰ ἀλλὰ καὶ τὴν νέα γενιά. Πάνω ἀπ' ὅλους δεσπόζει ἡ Μάτσι, ποὺ, κτυπώντας τὸ *κουντροὺν* (κουνδούνι-τύμπανό) της, τοὺς ἐνώνει καὶ τοὺς καθοδηγεῖ.

Παρατηρήστε τὰ σταυροειδῆ σχήματα, τὰ ἔψιλον καὶ τὶς σβάστικες. Ὅλα προχριστιανικὰ ἑλληνικὰ. Τέτοια ἀγαλματίδια (1200 π.Χ.) βρέθηκαν στὴν Σπάρτη. Παρατηρήστε τὸν σταυρὸ στὴν ἀσπίδα τοῦ δευτέρου ἀπὸ ἀριστερὰ ὀπλίτου, ὡς καὶ τοῦ τελευταίου. Δὲν εἶναι χριστιανικός.

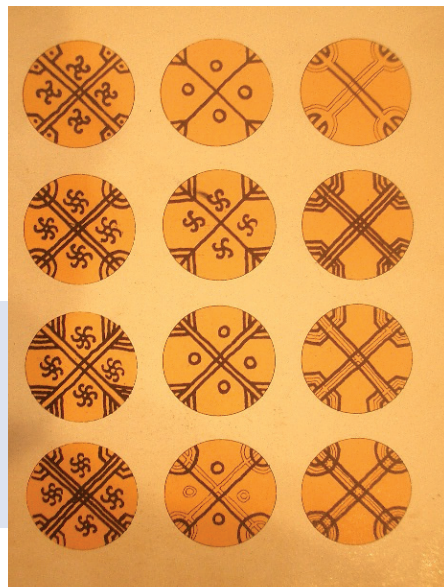
Σὲ κάθε νοτιοαμερικανικὴ πόλη βρίσκει κανεῖς ρωμαϊοκαθολικοὺς ναοὺς. Ἡ πόλις τοῦ Τεμουῦκο δὲν ἀποτελεῖ ἐξαίρεση. Στὸ κέντρο τῆς πόλεως ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἔχει κτίσει ἓνα μεγάλο μητροπολιτικὸ ναὸ (παρατηρήστε τὸ μέγεθος τῶν παραθύρων σὲ σύγκριση μὲ τοὺς παρακείμενους) καὶ ἓναν πανύψηλο πύργο (τὸ καμπαναριό) παραδίπλα, διακοσμημένο μὲ ἰσομεγέθη σταυροὶ γιὰ τὶς διοικητικὲς τῆς ἀνάγκες.

Ὁ σταυρὸς στὸ τύμπανο καὶ οἱ Ἰησουῖτες

Ὅλεις τὸ εἶδα, μοῦ ἤλθε κατὰ νοῦ ἡ φημιολογούμενη σύσταση τοῦ Ἰησουῖτη συμβούλου, ὅταν αὐτὸς εἶδε τὴν ἀπόγνωση τοῦ στρατηγοῦ τῶν κονκισταδόρων, λόγῳ τῆς ἀνικανότητάς του νὰ ὑποτάξῃ αὐτὴν τὴν ἀτίθαση φυλή, καὶ αὐτὸ μετὰ ἀπὸ 150 χρόνια ἑνοπλῶν ἐκστρατειῶν: «*Ἀφήστε ἐμᾶς, νὰ τοὺς ἐμφυσήσουμε τὸν φόβο τοῦ θεοῦ, μετὰ θὰ ἀλωθοῦν εὐκολώτερα.*» Καὶ οἱ γενοῖοι γηγενεῖς φθάσανε σήμερα, νὰ εἶναι μὲν καθολικοί, ἀλλὰ νὰ διατηροῦν τὶς δικές τους βασικὲς προχριστιανικὲς θρησκευτικὲς ἀντιλήψεις καὶ συνήθειες καὶ τὴ δική τους γλῶσσα. Ὑποθέτω, ὅτι οἱ Ἰησουῖτες ἄδραξαν τὴν εὐκαιρία νὰ χρησιμοποιήσουν τὸ σταυροειδὲς σύμβολο στὸ δέσμα τοῦ ἱεροῦ τυμπάνου τῶν Μάτσι, γιὰ νὰ τοὺς εἰσαγάγουν στὸν Χριστιανισμό. (Τὸ τύμπανο εἶναι σκαμμένο σὲ χονδρὸ ἀλλὰ ἐλαφρὸ ξύλο σὲ σχῆμα προσομοιάζον μὲ ἐκεῖνα τοῦ ἡμισφαιρίου τῆς ὕδρογειοῦ.)

Ἡ ἐγκάρσιος τομὴ στὴν γῆ ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὸ δέσμα τοῦ τυμπάνου, ζωγραφισμένο μὲ σταυροειδῆ σχήματα, περιβαλλόμενο ἀπὸ ἑλληνικὰ τετράγωνα (σβάστικες) ἢ καὶ ἥλιους. Οἱ τέσσαρες ἄκρες τοῦ σταυροῦ καταλήγουν στὸ γράμμα ἔψιλον καὶ προσδιορίζουν τὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. (Ἡ κροῦσις γίνεται στὸ κέντρο τοῦ σταυροῦ, ποὺ συμβολίζει τὸ κέντρο τῆς γῆς, στέλνοντας ἔτσι κρ-δασμοὺς ἀλλὰ καὶ μηνύματα στὶς τέσσαρες ἄκρες τῆς γῆς.)

Δέν γνωρίζω, ἂν ἡ ἀπέχθεια νὰ φωτογραφίζωνται πηγάζη ἀπὸ τοὺς ἐρυθροδέρμους τῆς Β. Ἀμερικῆς. Πάντως αὐτὴ τους ἡ ἰδιομορφία μὲ ἀπέτρεψε ἀπὸ τὸ ν' ἀποκομίσω πρωτογενεῖς φωτογραφίες, καὶ μὲ ἔστρεψε στὴν ἀναζήτησι τοῦ υἱοῦ τοῦ Προκολομβιανὸ Μουσείου τοῦ Σαντιάγο.

Ἡ ἀπέχθειά τους αὐτὴ, λένε, ὅτι ἰσχύει, ὅταν ἔχουν νὰ κάνουν μὲ ἄτομα μὴ ἐμπιστοσύνης. Φαίνεται, ὅτι συγκαταλεγόμουν καὶ ἐγὼ σ' αὐτά, διότι οἱ ἀναφωτογραφίσαις ποὺ ἔκανα τῶν φωτογραφιῶν μιᾶς συγκεντρώσεως τῶν Μάτσι ἔβγαιναν θολές. Γιὰ νὰ σιγουρευτώ, ὅτι δὲν ἦταν λάθος τοῦ φακοῦ, ἔβγαλα τὸ πρόσωπο τοῦ συνεργάτου μου Ἀλεξάνδρου, μαζὶ μὲ τὴν φωτογραφία τῶν Μάτσι. Αὐτὸς ἔβγαине ἐστιασμένος, οἱ Μάτσι θολοί. Ἐκεῖνος τότε παρετήρησε, ὅτι, ὅταν οἱ Μάτσι δὲν θέλουν νὰ φωτογραφηθοῦν, κάτι συμβαίνει μὲ τὶς μηχανές! Ἐγὼ θὰ ἤθελα νὰ πιστεῦω, ὅτι αἰτίες ἦταν ἡ ὑγρασία ἢ οἱ καιρικὲς συνθήκες ἢ ἄλλα τεχνικὰ κωλύματα..

Ζήτησα νὰ πᾶμε νὰ δοῦμε τὶς φωτογραφίες στὸ χωριὸ Τσιόλ-Τσιόλ (Ἀγκάθι), ὅπου εὐρίσκοντο, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ὅταν φθάσαμε ἐκεῖ, μοῦ συνέστησαν νὰ ἀφήσω τὸ αὐτοκίνητο σὲ διακριτικὴ ἀπόστασις –αἰσθητὸς ὁ σεβασμὸς τῶν συνοδῶν πρὸς μίαν γυναῖκα ἐκ τῶν Μάτσι. Ἦταν μίᾳ ἀπλῇ, φτωχικῇ ἀγροικίᾳ στὴν κορυφὴ ἐνὸς λόφου καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος κουβαλοῦσε μίᾳ λεκάνη μὲ τὴν μπουνγάδα της, ἀπλώνοντάς την μὲ ὅλη της τὴν ἄνεσι, δείχνοντας ἱκανοποιημένη μὲ τὸν σεβασμὸ ποὺ ἀπέπνεε. Μᾶς δέχθηκε στὴν φτωχικὴ της οἰκίᾳ μὲ χαμόγελο ἀλλὰ καὶ μὲ σεμνότητα. Καθίσαμε στὸ τραπέζι της, μᾶς προσέφερε ἀναψυκτικὰ καὶ μετὰ μοῦ ζήτησε νὰ συστηθῶ πρῶτα στὴν δική μου γλῶσσα καὶ μετὰ στὰ Ἰσπανικὰ ἀπὸ μετάφρασι. Ἀνεπτύξαμε τὸν λόγο τῆς ἐπίσκεψής μου. Ἄκουσε προσεκτικὰ καὶ μετὰ, χαμογελώντας μὲ μεγαλύτερη

οίκειότητα (ἀπ' ὅτι κατάλαβα, ἔγινα ἀποδεκτός), μᾶς ἐξιστόρησε μερικά γεγονότα ἀπὸ τὴν ζωὴ της. Πρὶν μᾶς ἀποχαιρετίσει (ἐπρεπε νὰ ἐπισκεφθῇ κάποιους ἀσθενεῖς), μὲ ρώτησε «συναδελφικά», ὅπως εἶπε, πῶς ἀντιμετωπίζω τὴν χολολιθίαση καὶ τὸ ὕδραρθρο τοῦ γόνατος. Ἀφοῦ τὴν ἱκανοποίησα μὲ τὶς ἀπαντήσεις μου, φύγαμε γιὰ τὸ Τεμοῦκο, αἰσθανόμενος ἀνάλαφρα, ποὺ μὲ ἀπεδέχθη ἡ γριούλα.

Μόλις φθάσαμε στὸ σπίτι, παρέλαβα τὶς φωτογραφίες τῶν Μάτσι, αὐτὲς ποὺ ἔβγαιναν θολές. Τὶς ἐμφάνισα καὶ ὦ! τοῦ θαύματος, βγῆκαν καθαρές! Βέβαια εἶχε παρέλθει ἡ ὥρα καὶ οἱ καιρικὲς συνθήκες εἶχαν βελτιωθῇ. Παρατηρήστε τὸν δασύτριχο Μαπούτσιε Ἀραουκανὸ (δεύτερη σειρὰ). Οἱ πολυνησιογενεῖς εἶναι λίγο σπανοί.

Εὐλόγη ἐρώτησις θὰ ἦταν: Τί σχέση ἔχει τὸ «διδασκαμονικό» σκεπτικὸ τῶν γενναίων Μαπούτσιε μὲ τοὺς ἀτρόμητους Σπαρτιάτες; Θεωρῶ, ὅτι πρὶν ἀπὸ τὸ μαντεῖο μὲ τὶς Πυθίες, ποὺ ἴδρυνε ὁ Δίας στὴν Δωδώνη, ἐκεῖ ποὺ συναντήθηκαν οἱ δύο ἀετοί, ὅταν προηγουμένως τοὺς εἶχε ἀμολήσει, φαίνεται ὅτι διεσταυρώθησαν πάνω ἀπὸ τὴν Χιλὴ περνώντας ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τῆς Γῆς! Ἐκεῖ πιθανῶς νὰ «ἐνέτειλαν» τοὺς Μαπούτσιε νὰ δημιουργήσουν χῶρο μαντικὸ μὲ τὸ ἀνάλογο προσωπικόν, τὶς Μάτσι. Ἡ ἴσως κάποια ομάδα προϊστορικῶν Ἑλλήνων ἐξερευνητῶν, ποὺ ἔφτασε στὴν χώρα τῶν Μαπούτσιε, καὶ εἰσήγαγε τὸ ἔθιμο.

Τὸ ἄλλο πρωὶ ξεκίνησα, μόνος αὐτὴ τῇ φορᾷ, γιὰ τὴν περιοχὴ τῆς φυλῆς τῶν Πεχουέντσιε, ὀνομασία ποὺ ἔλαβαν ἀπὸ τὴν *Πεχουέν-Ἀνατολή*. Εἶναι Μαπούτσιε καὶ αὐτοί, ἀλλὰ ζοῦν στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς Ἀραουκανίας, στὰ ὑψίπεδα τῶν Ἄνδεων, ὅπου φυτρώνουν οἱ ἀραουκανάριες, τὰ κωνοφόρα δένδρα ποὺ παράγουν σπόρους «πινότσες», κουκουναρόσπορους, ποὺ εἶναι ἡ σημαντικώτερα τροφὴ τῶν Πεχουέντσιε. Βρέθηκα ἐμπρὸς σὲ ἓνα τοπίο ἐπιβλητικόν, σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ 37 ἡμιενεργὰ ἡφαίστεια, ποὺ ἔτυχε νὰ καταμετρήσω. Ἦταν περιέργως κατάλευκο ἀπὸ χιόνι στὸ κατακαλόκαιρο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μαύρη κορυφή, τὸ ξεστὸ στόμιο τοῦ κρατήρα.

Προσφάτως εἶχε ἐκραγῇ καὶ εἶχε κάψει τὴν βλάστηση στὶς δύο ἀπὸ τὶς πλευρὲς του, οἱ ὁποῖες ἦσαν κατὰμυρρες, ἐκτὸς ἀπὸ κάτι κοκκινωπὲς λειχήνες. Οἱ ἄλλες πλευρὲς φάνταζαν ὀλόφυτες, καὶ ὑποθέτω, ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ξεκινήσῃ ἡ φυσικὴ ἀναδάσωση. Ἐδῶ καὶ πάλι οἱ ἐντόπιοι εἶναι συνδεδεμένοι μὲ τὶς παραδόσεις τῶν προγόνων τους, ποὺ μᾶς θυμίζουν τὶς δικές μας, τὶς ἐλληνικές.

Ἰκανοποιημένος ἀπὸ τὰ εὐρήματα ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ τὸν ἐναπομείναντα χρόνον στὴν

διάθεσή μου, ἄρχισα νὰ ἐτοιμάζωμαι γιὰ τὴν ἐπιστροφή μου. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ ξεναγός μου Ἀλέξανδρος μοῦ ἀνακοινώνει, ὅτι μίᾱ ἀπὸ τὶς κορυφαῖες θρησκευτικὲς τραγουδίστριες, μετὰ ἀπὸ τέσσερις μέρες ἀναμονή, δέχτηκε νὰ μὲ συναντήσῃ γιὰ μίᾱ συνέντευξη. Τὴν συνάντησα μαζί μὲ τὸν γιὸς τῆς σὲ ἓνα ἐστιατόριο στὸ κέντρο τοῦ Τεμοῦκο, καὶ παρ' ὅλο τὸν θόρυβο τοῦ χώρου ἡ συνομιλία μας ἦταν συναρπαστική. Ἔχει πάθος μὲ τὰ παραδοσιακὰ τραγούδια καὶ ἐκείνη, ὁ γιὸς τῆς καὶ κάποιοι ἄλλοι παραδοσιακοὶ καλλιτέχνες ἔχουν συγκροτήσῃ μουσικὴ ὁμάδα, παίζοντας σὲ διάφορες συγκεντρώσεις σὲ ὅλη τὴν Ἀραουκανία. Ἄν ἀκούσῃ κανεὶς αὐτὴ τὴ μουσική, μπορεῖ νὰ διακρίνῃ ὁμοιότητες μὲ μουσικὰ ἀκούσματα θρακικῶν, ἡπειρωτικῶν ἢ καὶ ἀρκαδικῶν μοιρολογιῶν. Ὅταν μοῦ ἐκμυστηρεύτηκε, ὅτι θὰ ἤθελε νὰ διδάξῃ αὐτὴν τὴν συναρπαστικὴ ὁμολογουμένως μουσική, τὴν χαροποίησα λέγοντάς της, ὅτι προτίθεμαι νὰ βάλω τὰ πρῶτα χρήματα, μαζί μὲ τὶς εἰσπράξεις τοῦ ντοκυμανταίρ, ἂν πετύχῃ, σὲ ἴδρυμα, ὅπου θὰ διδάσκωνται θεραπευτικὲς μέθοδοι, χοροί, ἤθη, ἔθιμα ἀλλὰ καὶ μουσική, ποὺ ἔχουν ὁμοιότητες μὲ τὶς ἀντίστοιχες ἐλληνικὲς, στὰ πλαίσια τὸνώσεως τῆς Ἀραουκανικῆς κουλτούρας. Σὲ αὐτὴ μας τὴν προσπάθεια προσεφέρθησαν νὰ συμμετάσχουν καὶ ὁ γιὸς τοῦ Ἀραουκανοῦ συγγραφέως Λόνκο Κιλαπὰν Δρ. Ρομπέρτο Ναβαρέτε, ὁ πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τοῦ Σαντιάγο κ. Νικηφόρος Νικολαΐδης καὶ ἄλλοι παράγοντες τῆς Ἑλληνο-Χιλιανῆς Φιλίας.

(Ἐλπίζω νὰ υπάρξῃ συνέχεια τοῦ ὁδοιπορικοῦ μου αὐτοῦ... μετὰ τὴν ἐπομένη μετάβασή μου στὴν Χιλή.)

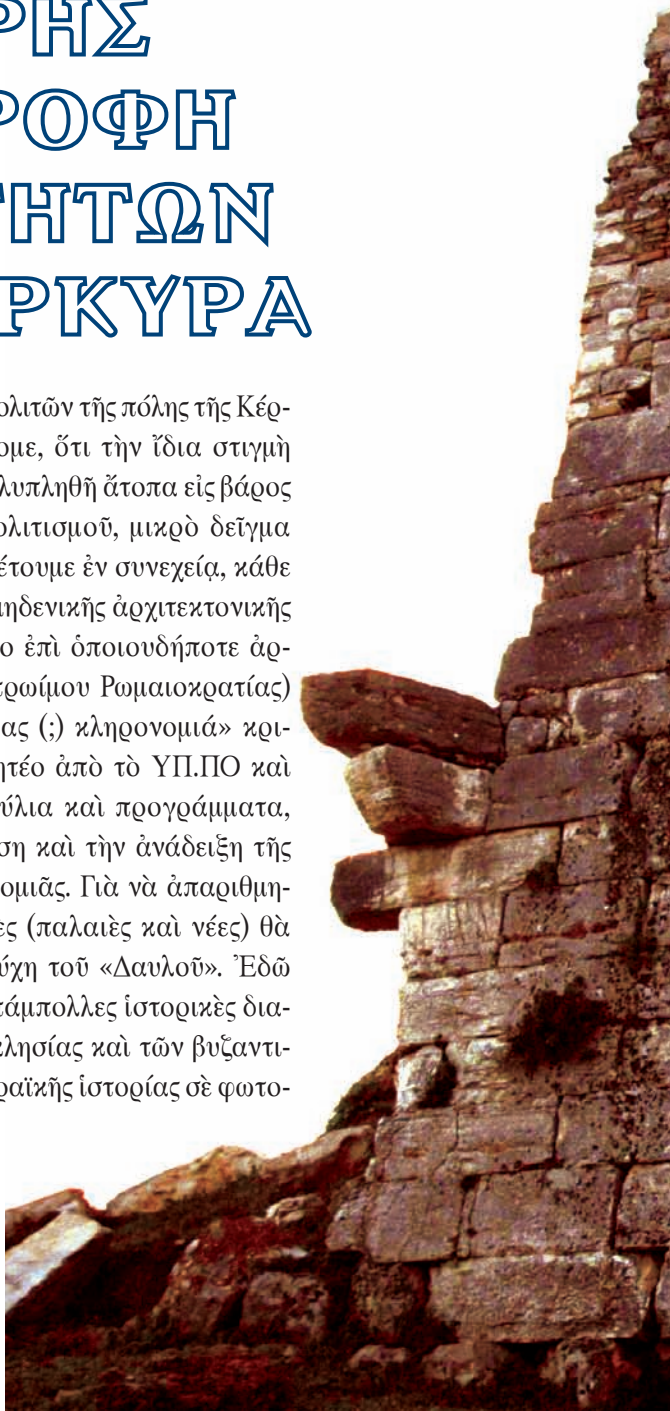
Σωκράτης Χριστοδουλάρης

ΟΛΟΣΧΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ

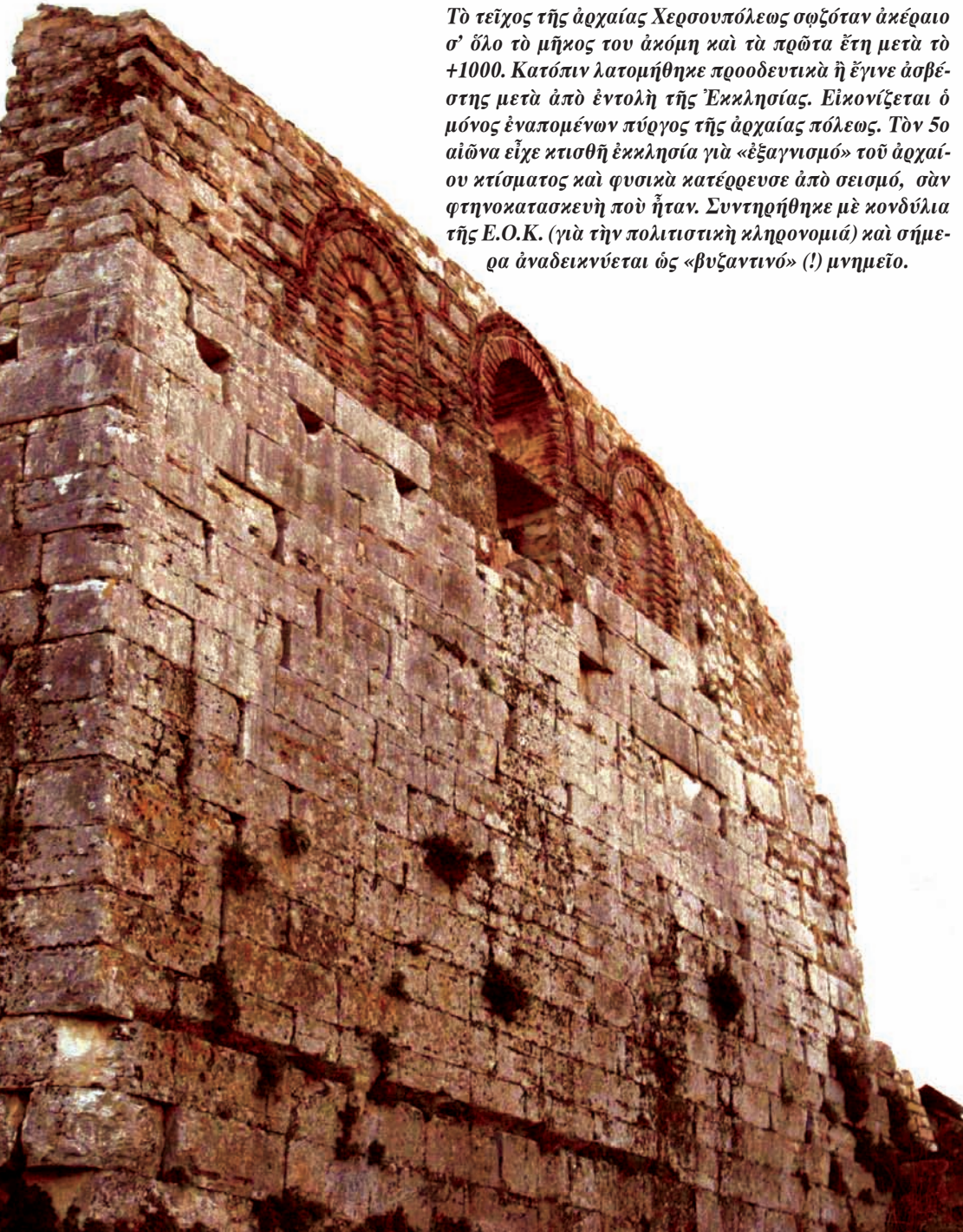

Ίμιαστε μιὰ ομάδα πολιτῶν τῆς πόλης τῆς Κέρκυρας. Καταγγέλλομε, ὅτι τὴν ἴδια στιγμή πού συμβαίνουν πολυπληθῆ ἄτοπα εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, μικρὸ δείγμα τῶν ὁποίων παραθέτουμε ἐν συνεχείᾳ, κάθε χριστιανικὸ κτίσμα ἢ κατάλοιπο μηδενικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀξίας καὶ ἱστορικότητος, κτισμένο ἐπὶ ὁποιουδήποτε ἀρχαίου κτίσματος (ἀκόμη καὶ τῆς πρώιμου Ρωμαιοκρατίας) ἀναβαθμίζεται σὲ «πολιτιστικὴ μας (;) κληρονομιά» κρινόμενο ἀναστηλωτέο καὶ διατηρητέο ἀπὸ τὸ ΥΠ.ΠΟ καὶ ἐπιχορηγεῖται μὲ κοινοτικά κονδύλια καὶ προγράμματα, πού προορίζονται γιὰ τὴν διάσωση καὶ τὴν ἀνάδειξη τῆς ἀληθινῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομιάς. Γιὰ νὰ ἀπαριθμηθοῦν οἱ χριστιανικὲς καταστροφές (παλαιές καὶ νέες) θὰ χρειάζονταν περὶ τὰ 50 πλήρη τεύχη τοῦ «Δανλοῦ». Ἐδῶ θὰ περιοριστοῦμε σὲ μία ἀπὸ τὶς πάμπολλες ἱστορικὲς διαστρεβλώσεις (μὲ τὶς εὐχὲς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν βυζαντινολόγων «ἱστορικῶν») τῆς κερκυραϊκῆς ἱστορίας σὲ φωτογραφικὴ παρουσίαση:

Ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος-Γοργοῦς, ὁ ἀρχαιότερος ναὸς ἐντὸς τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, καταστράφηκε ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς μαζί μὲ πολλοὺς ἄλλους, καθὼς καὶ ἱερὰ καὶ δημόσια κτήρια, τὴν πε-

Τὸ τεῖχος τῆς ἀρχαίας Χερσονπόλεως σφζόταν ἀκέραιο
σ' ὅλο τὸ μῆκος του ἀκόμη καὶ τὰ πρῶτα ἔτη μετὰ τὸ
+1000. Κατόπιν λατομήθηκε προοδευτικὰ ἢ ἐγινε ἀσβέ-
στης μετὰ ἀπὸ ἐντολὴ τῆς Ἐκκλησίας. Εἰκονίζεται ὁ
μόνος ἐναπομένων πύργος τῆς ἀρχαίας πόλεως. Τὸν 5ο
αἰῶνα εἶχε κτισθῇ ἐκκλησίᾳ γιὰ «ἐξαγνισμό» τοῦ ἀρχαί-
ου κτίσματος καὶ φυσικὰ κατέρρευσε ἀπὸ σεισμό, σὰν
φτηνοκατασκευὴ πού ἦταν. Συντηρήθηκε μὲ κονδύλια
τῆς Ε.Ο.Κ. (γιὰ τὴν πολιτιστικὴ κληρονομιά) καὶ σήμε-
ρα ἀναδεικνύεται ὡς «βυζαντινὸ» (!) μνημεῖο.

Ἡ πρόσοψη τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σωτήρος: Δὲν φαίνεται νὰ κουνάστηκαν καὶ πολὺ γιὰ τὴν κατασκευὴ του. Σχεδὸν στὸ σύνολό του τὸ ὑλικὸ ποὺ χρησιμοποιήθηκε ἀρπάχτηκε ἀπὸ τοὺς ναοὺς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀρτέμιδος Γοργοῦς.

ρίοδο μεταξὺ Θεοδοσίου Α' καὶ Ζήνωνος. Τὰ ὑλικά καὶ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη χρησίμευσαν, γιὰ νὰ κτισθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ μοναστήρι τῶν Ἁγίων Θεοδώρων καθὼς καὶ πλῆθος ἄλλων ναῶν τῆς περιοχῆς. Μέχρι τὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '50 λειτουργοῦσε ἀσβεστοκάμινο (σὲ οἰκόπεδο τῆς Ἐκκλησίας), ποὺ μὲ τὴν ἀνοχὴ τῶν ἀρμοδίων, ἐκμεταλλευόταν καὶ ὅλα τὰ φανερὰ ἀρχαῖα κατάλοιπα τῆς περιοχῆς, ἐφ' ὅσον ἀπὸ γεωλογικῆς ἀπόψεως εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν προσχωσιγενῆς καὶ δὲν διαθέτει φυσικὴ πέτρα πρὸς ἀβεστοποίηση!

Σὰς ἀποστέλλομε μερικὲς φωτογραφίες, οἱ ὁποῖες μιλοῦν περισσότερο ἀπὸ ὁποιαδήποτε γραπτὴ διαμαρτυρία.

Στὴν φωτογραφία ὁ βωμὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος. Τὸ ὑπόλοιπο τμῆμα τον καταπλακώνεται ἀπὸ τὸ μοναστήρι.

Φιλικώτατα
Πολίτες τῆς Κέρκυρας

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ

Ἀφορισμοὶ καὶ συγχωροχάρτια

«μάχαιρα τοῦ ἀφορισμοῦ» ἀποτελοῦσε ἓνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα μέσα ἐπιβολῆς τῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας. Τὸ Πατριαρχεῖο κι οἱ ἐπίσκοποι χρησιμοποιοῦσαν τὸν ἀφορισμὸ τόσο σὰν κατασταλτικὸ ὅσο καὶ σὰν πειθαρχικὸ μέτρο κατὰ τῶν ραγιαδῶν, καὶ ὡς τέτοιο εἶχε τὴν ἐπικύρωση τῆς τουρκικῆς διοίκησης. Ἡ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἰσχὺς τῶν ἱεραρχῶν οἰκοδομήθηκαν ὅχι μόνο πάνω στὴ δύναμη τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ κυρίως στὴ δράση του σὰν ἀπαγόρευση μιᾶς μεταθανάτιας σωτηρίας, ἀλλὰ κυρίως στὴν δυνατότητα ἐπιβολῆς ἀποκλεισμοῦ τοῦ ἀφωρισμένου ραγιαῖ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ τοπικὴ κοινότητα.

Ἄφευκτος συνέπεια τῶν ἀφορισμῶν ἦταν τὰ συγχωροχάρτια, τὰ ὁποῖα -ἀντίθετα με ὅ,τι διδάσκεται- χρησιμοποιοῦνταν κατὰ κόρον ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ὁ ἀφορισμὸς ἢ ἀνάθεμα εἶναι ποινὴ τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται σ' αὐτοὺς, ποὺ παραβαίνουν τὶς ἐντολές τοῦ Γιαχβέ. «Πᾶς, ὃς ἂν μὴ ἔλθῃ εἰς τρεῖς ἡμέρας, ὡς ἡ βουλὴ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀναθεματισθήσεται πᾶσα ἡ ὑπαρξὺς αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς διασταλήσεται ἀπὸ ἐκκλησίας τῆς ἀποικίας.» («Ἐσδρας Β΄, ι' 8). Ἡ ποινὴ διακρίνεται σὲ τρεῖς βαθμούς:

- 1 Ἀποχωρισμὸς τῶν παραβατῶν ἀπὸ τὴν οἰκογένειά τους, τοὺς ἄλλους ἀνθρώ-

πους, αλλά όχι κι από την συναγωγή.

- 2 Άποχωρισμός και από τη συναγωγή για ώριμομένο χρόνο.
- 3 Ίσόβιος άποχωρισμός και άπώλεια των πολιτικών δικαιωμάτων. («Κατὰ Ματθαῖον», ιη΄ 17.)

Ἡ ἰουδαιογενὴς Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τήρησε τὴν ἴδια ἀκριβῶς ὁρολογία. Ἡ πρακτικὴ ποὺ ἀκολουθήθηκε ὅμως κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας σχετίστηκε μὲ τὴ διοικητικὴ διαδικασία τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ κι οἱ πρὸς τὸ Πατριαρχεῖο ὑποχρεώσεις –καὶ μέσω αὐτοῦ οἱ ὑποχρεώσεις πρὸς τὸ Ὄθωμανικὸ Κράτος– μεταβλήθηκαν μέσω τῶν ἀφορισμῶν σὲ ἠθικὲς ὑποχρεώσεις τοῦ Ἑλλήνα ραγιά πρὸς τὴν πίστη του.¹ Αὐτὴ ἡ σύνδεση ἠθικότητας καὶ διοίκησης μετέτρεψε σὲ «ἀγαθὰ διοίκησης» τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν πίστη, οἱ ὁποῖες μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ἔγιναν ὑπόθεση τῆς ὀθωμανικῆς ἐξουσίας. Ἐτσι στὶς χριστιανικὲς ἐπαρχίες τῆς αὐτοκρατορίας διευκολύνθηκε ἡ ἐγκαθίδρυση τῶν ἐξουσιῶν τῶν ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖες ἐνδυναμώνονταν μὲ τὴν βοήθεια τῶν ἀφορισμῶν.

Σὲ ἐκκλησιαστικὸ ἔγγραφο τοῦ 1610 ἀναγράφεται: «Ἀνανεώνεται ὁ ἀφορισμός, ποὺ εἶχε ἐπιβληθῇ στὴ γυναῖκα καὶ στὰ παιδιά τοῦ ἀποθανόντος Δημάκη Λόκου, ἕως ὅτου ἀποδώσουν τὰ ἄσπρα (χρήματα) τὰ ὁποῖα χρεωστοῦσε ὁ Δημάκης.»² Ἀφορισμὸς ἀπειλοῦνταν σὲ προσπάθεια ἀλλαγῆς τῆς διοικητικῆς διαίρεσης μητροπόλης,³ ἀφορισμός, ἐπίσης ἄλυτος, ἀπειλοῦνταν ἐναντίον ἐκείνου, ποὺ «ἤθελεν συγχύσει τοὺς κληρονόμους μητροπολίτη». («Εἶναι κτῆμα τῶν κληρονόμων τοῦ υἱοῦ τοῦ δηλονότι... εἰ μὲν τις ἤθελε συγχύσει τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ... εἰ μὲν ἐστὶ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου, μενέτω, καθηρημένος τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ, εἰ δὲ λαϊκός, ἀφωρισμένος παρὰ Κυρίου Παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος.»⁴)

Ἡ πειθαρχικὴ ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ δομήθηκε ἐπάνω στὸν ἀφορισμό, εἶχε ὡς μείζονα ρόλο νὰ διαφυλάξῃ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία στὴν καθημερινὴ ζωὴ τῆς κοινότητας. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία εἰσέδνε στὴν καθημερινὴ ζωὴ καὶ μέσω αὐτῆς ἐπέβαλε τὴν αὐθεντία της ὡς ἀναγκαία ἐκ τῶν πραγμάτων κατάστασι. Ἀφορισμὸς μπορούσε νὰ ἐπιβληθῇ σὲ ὅποιον δὲν δεχόταν τὶς περὶ γάμου διατάξεις. [«Εἰς τοὺς γάμους, ὅσοι εἶναι ἀ΄ τάξεως νὰ μὴν στέλνουν περισσότερα ἀπὸ ἑπτὰ σινιά, ὅσοι δὲ τῆς β΄ τάξεως πέντε καὶ ὅσοι τῆς γ΄ καὶ κατωτέρας, τρία μόνον... (Τὸ Πατριαρχεῖο εἶχε καθορίσει ἕξι τάξεις γάμων.) Ὅστις δὲ τῶν ἐνταῦθα χριστιανῶν φανῇ καταφρονῶν... εἰ δὲ λαϊκός, ἀφωρισμένος παρὰ Κυρίου Παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος.»⁶] Ἐπὶ ποινῇ ἀφορισμοῦ καθωριζόταν, πόσο θὰ ἔπρεπε νὰ ζυγίξῃ τὸ κερὶ κατὰ τὴν τέλεση τοῦ Α΄ τάξεως γάμου ἢ πόσης ἀξίας θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὰ δακτυλίδια.⁵ Οἱ διοικητικὲς παραβάσεις τῶν γυναικῶν, ποὺ παρέβαιναν τὶς περὶ ἐνδυμασιῶν διατάξεις τῶν ἐπισκόπων, ἀφωρίζονταν μὲ τὸ αἰτιολογικὸ «τῆς τοῦ καιροῦ ἀνωμαλίας καὶ ἀκαταστασίας τῶν πραγμάτων».

Ὁ ἀφορισμὸς ἀφωροῦσε ὅλες τὶς τάξεις τῶν ρωμίων, ἀκόμα καὶ στοὺς ἀνυπάκουους ἔναντι τοῦ Πατριαρχείου ἱεράρχες. Ὁ μὴ ἱκανοποιητικὸς διακανονισμὸς τῶν οἰκονομικῶν χρεῶν μητροπολίτη πρὸς τὸ Πατριαρχεῖο ἐπέφερε ἐκτὸς ἀπὸ καθαίρεση καὶ ἀφορισμό, ἐὰν ὁ καθηρημένος γιὰ οἰκονομικοὺς λόγους μητροπολίτης ἐξακολουθοῦσε νὰ τελῇ ἱεραρχικὲς πράξεις. Οἱ οἰκονομικὲς παραβάσεις μετατρέπονταν ἔτσι σὲ παραβάσεις πίστεως καὶ διώκονταν.

Ὁ τρόπος ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς τοῦ ἀφορισμοῦ ἦταν μὲ λειτουργία στὸν τοπικὸ ναό, κατὰ τὴν ὁποία τὸ θῦμα καὶ ἡ οἰκογένειά του γίνονταν ἀντικείμενα τῆς κολαστικῆς δυνάμεως τοῦ ἐπισκόπου. Μὲ αὐτὴ τὴν τελετὴ γινόταν γνωστὸ στὴν κοινότητα τὸ μειονέκτημα, ποὺ ἔσερνε ἐπάνω του ὁ «ἀφωρεσμένος».

Κατὰ τὴν τελετὴ τοῦ ἀφορισμοῦ μαυροφορεμένοι ἱερεῖς κρατοῦν μαῦρα κεριά, ψάλλουν τροπάρια σχετικὰ μὲ τὸν Ἰούδα κι ὁ προεξάρχων διαβάζει τὸ «ἐπιτίμιο», τὴν γραπτὴ δηλαδὴ ἀπόφαση περὶ ἐπιβολῆς τοῦ ἀφορισμοῦ, συνοδευόμενη ἀπὸ φοβερὲς κατάρες. Τέτοιες κατάρες εἶναι ὁ ἀφορισθεὶς νὰ τρέμῃ ὡς ὁ Κάιν, τὸ σῶμα του νὰ μὴν διαλυθῇ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη καὶ διάφορα ἄλλα παρόμοια, τὰ ὁποῖα κάνουν τὴν ποινὴ νὰ φαίνεται τρομερὴ καὶ νὰ ἐμπνέῃ φόβο καὶ φρίκη στὸ ἐκκλησίασμα, ποὺ παρακολουθεῖ τὴν ἀποτροπιαστικὴ ἀκολουθία. Ὁ ἀφορισμὸς ἐκφωνεῖται *«μετὰ ὁμοφορίου κι ἐπιτραχελίου»*.

Ὁ ἀφορισμὸς στὴν πραγματικότητα ἦταν μία πολιτικὴ δραστηριότητα τοῦ ἐπισκόπου ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὴν κοινότητα, ἡ ὁποία ἦταν τὸ ἀπαραίτητο «ἐργαλεῖο». Ἡ ποινὴ μποροῦσε νὰ ἐπιβληθῇ μόνο, ἐὰν ὑπῆρχε κοινότητα, ἡ ὁποία συνδεδεμένη μὲ τὴν ἔννοια τοῦ γένους δημιουργοῦσε τὸ ἔδαφος, ὅπου θὰ μποροῦσε νὰ δράσῃ ἡ θρησκευτικὴ προπαγάνδα καὶ συγκεκριμένα ἡ ἐξουσία τοῦ ἐπισκόπου. Ὁ ἀφορισμὸς συνίσταται ὅχι μόνον στὴν ἀφαίρεση τῆς –ὑποτιθέμενης– δυνατότητας τῆς μεταθανάτιας σωτηρίας ἀλλὰ καὶ στὴν ἀπαγόρευση τῆς συναναστροφῆς τοῦ ἀφωρισμένου μὲ τὴν ὑπόλοιπη κοινότητα τῶν χριστιανῶν. Ἡ ἀπαγόρευση αὐτὴ διαφοροποιεῖ τὸ χριστιανό, ποὺ τὴ δέχεται, ἀπὸ τὸ σύνολο τῆς κοινότητας, στὴν ὁποία ἀνήκει. Κατὰ τὸ Ὁ κεφάλαιο τοῦ «Νομοκανόνα» τοῦ Μ. Μαλαξοῦ, ὅποιοι «συγκοινωνεῖ» μὲ τὸν ἀφωρισμένο, ἀποδεικνύει μὲ τὴ στάση αὐτὴ, ὅτι «καταφρονεῖ τὸν ἀρχιερέα, ποὺ τὸν ἀφώρισε» ἢ ὅτι κακῶς τὸν ἀφώρισε ὁ ἀρχιερέας, ὅποτε ἀφορίζεται κι αὐτός. Κατὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ «Πηδαλίου» (βλ. «Δ», τ. 274), στὸν Γ' κανόνα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, «ὅποιος ἤθελε συμπροσευχηθῇ μὲ ἐκείνον, ὅπου δι' ἁμαρτίας ἀφωρίσθῃ ἀπὸ τὴν ὁμήγυριν καὶ τὴν προσευχὴν τῶν πιστῶν, κἄν δὲν ἤθελε συμπροσευχηθῇ μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ μέσα εἰς οἶκον, ὁ τοιοῦτος, ἢ ἱερωμένος εἶναι ἢ λαϊκός, ἃς ἀφορίζεται ὁμοίως μὲ ἐκείνον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν». Καὶ ὁ Θ' κανόνας τῆς τοπικῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης ἀπαγορεύει νὰ γίνῃ δεκτὸς σὲ κοινωνία ἐκεῖνος, ποὺ ἔχει δεχθῇ ἀφορισμό. Αὐτοὶ δὲ ποὺ τοὺς δέχονται πρεσβύτεροι ἢ ἐπίσκοποι, «νὰ ὑποπίπτουν εἰς τὸν ἴδιον ἐκείνων ἀφορισμὸν ἢ καθαίρεσιν ἢ ἀναθεματισμόν».

Ὁ ἀφορισμὸς ὡς μέσον καταστολῆς τοῦ Σουλτάνου

ἡ σχέσηεις τῆς κοινότητος ὠργανώνονταν κάτω ἀπὸ τὴν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία συγκρατοῦσε κι ἔλεγχε τοὺς ραγιαδες μέσω τῆς πίστεως τους. Ὁ σουλτάνος χορηγοῦσε τὴν ἐξουσία διοικήσεως καὶ ὡς μέσο διοικήσεως ἐπέτρεπε τὸν ἀφορισμό. («Ὅστις τῶν ραγιαδῶν ἀτάκτων ἤθελε παιδευθῇ δι' ἀφορισμοῦ πρὸς σωφρονισμόν του, κατὰ τὸ αἶνι των, νὰ μὴν ἐμποδίζεται ὑπὸ τῶν ζαπιτάδων ἢ ἀποστολῇ καὶ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἀφορισμοῦ.»⁷ «Δὲν ἐπιτρέπεται ἀνάμιξις εἰς τὴν κατὰ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν θέσμια ἐπιβαλλομένην τοῖς χριστιανοῖς πρὸς σωφρονισμόν ποιινῇ τοῦ ἀφορισμοῦ.»⁸ «Ὅταν στέλλουν κανένα ἀφορισμόν, διὰ νὰ διορθώσουν καὶ νὰ

Ὁ ἱεράρχης περιστοιχιζόμενος ἀπὸ ραβδούχους ἐπισκέπτεται τὶς ἐπαρχίες του γιὰ τὴν εἰσπραξὴ φόρων καὶ «δωρεῶν», πολλὰ ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀπεσπῶντο ἀπὸ τοὺς ραγιᾶδες μὲ ἐκφοβισμό καὶ ἀπειλὴ ἀφορισμοῦ.

παιδεύσουν τὸ λαϊκὸν κατὰ τὸ ἔθος τους, νὰ μὴν ἐνοχλοῦνται.»⁹ «Βάλλοντές τους εἰς ὄρκον καὶ ἀφορίζοντές τους εἰς τὰς ἐκκλησίας τους νὰ μὴν πειράζωνται καὶ ζημιώνωνται.»¹⁰)

Με τὸν ἀφορισμὸ ἡ Ἐκκλησία βοηθοῦνταν στὴν ἐνάσκηση πολιτικῆς ἐξουσίας πρὸς ὄφελος τοῦ σουλτάνου. Ἔτσι ἡ οἰκονομικὴ ἢ διοικητικὴ «ἀταξία» ἔπαιρνε διὰ τοῦ ἀφορισμοῦ τὴ μορφὴ τῆς ἀπόπειρας ἐναντίον τοῦ θεῖου νόμου. Οἱ συσχετισμοὶ εἶναι εὐκολοί, δεδομένου ὅτι, ὅπως προπαγάνδιζε ἡ Ἐκκλησία, ὁ θεῖος νόμος καὶ ἡ θεία δίκη ἦταν αὐτοί, ποὺ ἐγκαθίδρυσαν τὴν κυριαρχία τοῦ σουλτάνου. [«Νὰ φοβηθῇς τὸν βασιλέα, ἡξεύροντας πὼς ἡ χειροτονία του εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν. Τοὺς ἄρχοντάς του νὰ τοὺς τιμῆσῃς ὡς ὑπηρέτας Θεοῦ, διότι εἶναι ἐκδικηταὶ κάθε ἀδικίας. Εἰς τοὺς ὁποίους νὰ πληρώσετε μὲ εὐχαριστίαν δόσιμον, χαράτzi καὶ κάθε ἄλλο εἰσόδημα.» (Ἀποστολικὲς Διαταγές, βιβλ. 7ον, κεφ. ΙΓ΄.)

Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων ραγιαδῶν στὸ σύνολό της κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας δομήθηκε ἐπάνω στὴ χριστιανικὴ πίστη. Ἡ ἐξουσία τοῦ πατριάρχου δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἀμφισβήτηση τῆς διοικητικῆς του αὐθεντίας. Αὐτὸ ποὺ συμπορευόταν μὲ τυχὸν ἀμφισβήτηση τῆς ἀπόλυτης αὐθεντίας του ἦταν οἱ «θεήλατες» πληγές, οἱ ὁποῖες τιμωροῦσαν τὴν ἀπόκλιση: «Ὁ μητροπολίτης Ἀθηναίων καθυπεβλήθη παντελεῖ καθαιρέσει ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου... Οἱ Ἀθηναῖοι εὐνοϊκῶς φερόμενοι πρὸς τὸν ἀρχιερέα των... ἐξέβρισαν καὶ κατεφρόνησαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν καθαίρεσιν καὶ ἐβίασαν καὶ τὸν ἀρχιερέα ἐκόντα ἄκοντα, νὰ ἐκτελῇ πάντα τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης... Οἱ Ἀθηναῖοι ἐδοκίμασαν τέσσερα μεγάλα κακά, τὴν πανώλην, τὴν πείναν, τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν πυρκαϊάν.»¹¹

Ἡ οἰκονομικὴ ἀφαίμαξη μὲ τὰ συγχωροχάρτια

αράλληλα μὲ τὸν ἀφορισμὸ ὑπῆρχαν καὶ τὰ συγχωροχάρτια, ποὺ ἀποτελοῦσαν κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας ἀλλὰ καὶ μετέπειτα μιὰ ἐνότητα. Οἱ ἀφορισμοὶ πολλὰς φορὲς ἐκφενδονίζονταν καταχρηστικῶς, ὥς καὶ γιὰ ἐλάχιστα πταίσματα κι ἐνίοτε ἐπὶ ἀπλῇ ὑποψία, ἡ δὲ ἀγορὰ τῆς ἀφασίς τοὺς ἦταν τόσο εὐκόλως, ὥστε καταντοῦσε νὰ χρεώνεται σὲ ἐξευτελιστικὲς τιμές. Ὁ ἀφωρισμένος ἔχοντας τύψεις στὴ συνείδησή του θὰ ἔπρεπε ἀργὰ ἢ γρήγορα νὰ κατορθώσῃ νὰ ἀγοράσῃ τὴν ἀφασί του καὶ σὲ τοῦτο πάλι ὁ προσδιορισμὸς τῆς τιμῆς ἔμενε στὴ θέληση τοῦ ἀρχιερέως. Ἄν ὁ θάνατος προλάβαινε τὸν ἀφωρισμένο, ἡ φροντίδα συγχώρησης ἦταν σὲ βάρος τῶν συγγενῶν του.

Ἡ διακίνηση τῶν συγχωροχαρτιῶν, ποὺ ἀποτελοῦσε καὶ μιὰ ἐπὶ πλέον δραστηριότητα πλουτισμοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱεραρχῶν, φαίνεται πὼς ἄρχισε κατὰ τὸν 19 αἰῶνα, ἐνῶ συνεχίζεται μέχρι τὶς ἡμέρες μας. (Βλ. «Συγχωροχάρτια τὸ 1996 στὴ Θεσσαλονίκη...», «Δ», τ. 178). Τὰ ὀρθόδοξα συγχωροχάρτια, ποὺ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸ μηχανισμό μὲ τὸν κωδικὸ ὄρο «μετριοτήτες», ἐπειδὴ συνήθως ἄρχιζε τὸ κείμενό τους μὲ τὴ στερεότυπη φράση: «*Ἡ μετριοτής ἡμῶν...*», ἀποσιωποῦνται ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἱστορία. Κι ὅμως ἡ ὀρθόδοξη Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἔτους 1727 ἐπικύρωσε τὴ νομιμότητα αὐτῶν τῶν ἐγγράφων μὲ μόνον περιορισμὸ νὰ ἐκδίδωνται ἀπὸ τὰ πατριαρχεῖα Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἀντιοχείας καὶ ὅχι ἀπὸ ἄλλους κληρικούς. «*Τὴν ἐξουσίαν ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν... ἐγγράφως διδομένην τοῖς εὐσεβέσιν, ἡ μὲν ἀνατολικὴ τοῦ Χριστοῦ*

ΔΑΥΛΟΣ

ΝΕΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ☐

ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ☐

Ἐπίσημα Ἑλλάδος **Κανονική: 53 €** ☐

Ἐπίσημα Ἑλλάδος **Φοιτητική: 43 €** ☐

Ἐπίσημα **Ἐξωτερικῶν: 80 €** ☐

(ΟΝΟΜΑ)		(ΕΠΩΝΥΜΟ)	Πληρωμὴ μὲ Τραπεζ. Κατάθεση ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ 146/40417714 Ταχυδρομική Ἐπιταγὴ ΕΛΤΑ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΜΠΡΟΥ POST RESTANTE 175 01 Π. ΦΑΛΗΡΟ
(ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ)	(Τ.Κ.)	(ΠΟΛΗ)	
(ΧΩΡΑ)	(Τηλ.)	(E-mail)	
Πληρωμὴ μὲ Πιστωτικὴ Κάρτα VISA ☐ MasterCard ☐ ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΑΣ: _____ ΤΡΙΨΗΦΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ἀναγράφεται στὸ πίσω μέρος τῆς κάρτας): _____ ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ: __/__/__ Ὑπογραφή: _____			

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΜΕ **ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ:** Περιοδικὸ «ΔΑΥΛΟΣ», Κυδαθηναίων 29, 105 58, Ἀθῆνα **FAX:** (+30) 210 3314997

Ἐκκλησία ὀνομάζει συγχωροχάρτια, Λατίνοι δὲ ταῦτα καλοῦσιν ἰντουλγκέντζας... Δίδοσθαι μέντοι τὰ τοιαῦτα συγχωροχάρτια ἐν ὅλῃ τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ παρὰ τῶν τεσσάρων ἀγιοτάτων πατριαρχῶν, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ἀντιοχείας καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων.»¹² (Βλ. «Τὰ συγχωροχάρτια τῶν πατριαρχείων», «Δ» τ. 178). «Ταῦτα ἀκούσατε καὶ καταλάβετε ἀκριβῶς πόσων ἀγαθῶν ἀξιοῦνται παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ οἱ ἄνθρωποι, διὰ τὰ ἀργύρια ἐκεῖνα, ὅπου δίδουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἱερέων.»¹³

Τὰ συγχωροχάρτια ἀγοράζονταν τόσο ἀπὸ συγκεκριμένα πρόσωπα ὅσο καὶ ἀπὸ ὁμάδες, π.χ. «κάτοικοι Κυδωνίας Κρήτης», χωρὶς νὰ ἐξετάζεται ἂν εἶχαν ἐπισκεφτῇ αὐτὰ τὰ ἄτομα ἢ οἱ ἀντίστοιχες ὁμάδες κάποιο πατριαρχεῖο ἢ κάποια ἐπισκοπή. Συνήθως κυκλοφοροῦσε ἓνας ἐκπρόσωπος κάθε πατριαρχείου καὶ διέθετε σὲ κάθε ἐνδιαφερόμενο τέτοια χαρτιὰ ἔναντι τοῦ σχετικοῦ ἀντιπῆμου. Ὅταν μάλιστα παρουσιαζόταν καθ' ὁδὸν μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀναμενόμενη ζήτηση καὶ τελείωναν τὰ ἔντυπα, στὰ ὁποῖα χρειαζόταν ἀπλῶς νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὄνομα τοῦ «συγχωρουμένου» προσώπου, ζητοῦνταν γραπτῶς ἀπὸ τὴν διοίκηση τοῦ ἐκαστοῦ πατριαρχείου ἢ ἀποστολὴ νέων. Αὐτὴ ἡ ἀλληλογραφία μὲ ἀπολογισμὸ ἐσόδων ἔχει ἐν μέρει διασωθῇ καὶ ἔτσι ἔχουν γίνεῖ γνωστὰ διάφορα περιστατικά. Τὸ εἶδος τῶν ἁμαρτημάτων ποὺ «συγχωροῦνταν» δὲν ἀναγραφόταν στὰ ἔντυπα, ἄρα φαίνεται πὼς ἦταν συγχωροχάρτια «γενικῆς δράσης», συχνὰ ἀναφερόταν ὅμως, ὅτι ὁ «ἀναμάρτητος» πλέον εἶχε καταβάλλει τὸ ἀπαιτούμενο χρηματικὸ ποσό.

Ὁ Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης εἶχε ζητήσῃ γραπτῶς νὰ προμηθευτῇ συγχωροχάρτια ἀπὸ τὸν Σταγῶν Παῖσιο: «Ἐπομένως, ἵνα παρακαλέσω τὸν ἐμὸν δεσπότην πρὸς

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΕΤΗΣΙΩΝ ΤΟΜΩΝ & ΤΕΥΧΩΝ

ΔΑΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΙ ΔΑΥΛΟΥ 58 €

(ΟΝΟΜΑ)

(ΕΠΩΝΥΜΟ)

(ΑΝΑΓΡΑΨΤΕ ΕΤΟΣ)

(ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ)

ΤΕΥΧΗ ΔΑΥΛΟΥ 6 €

(Τ.Κ.)

(ΠΟΛΗ)

(ΑΝΑΓΡΑΨΤΕ ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ)

(ΧΩΡΑ)

(Τηλ.)

Οἱ τιμὲς ἐπιβαρύνονται μὲ κόστος ταχυδρόμησης μέσῳ ΕΛΤΑ, ποὺ γιὰ ἀποστολὲς ἐντὸς Ἑλλάδος εἶναι 2,80 €.

Πιστωτικὴ Κάρτα

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΑΣ: _____

VISA ☐

ΤΡΙΨΗΦΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ἀναγράφεται στὸ πίσω μέρος τῆς κάρτας): _____

MasterCard ☐

ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ: ____ / ____ ΥΠΟΓΡΑΦΗ: _____

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΜΕ

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ:

Περιοδικὸ «ΔΑΥΛΟΣ», Κυδαθηναίων 29, 105 58, Αθήνα

FAX:

(+30) 210 3314997

ταῖς ἄλλαις καὶ ταύτην ἐπιθεῖναι τὴν χάριν καὶ ἀποστεῖλαί μοι ἐν συγχωρητικὸν καὶ ἀφέσιμον γράμμα παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς ὄνομά τινος συνωνύμου μοι, δηλ.: Νικοδήμου, μοναχοῦ ζώντος. Καὶ ὅ,τι ἂν ὑπὲρ τούτου καταβάλῃ ἅς μοι μηνύσῃ πόσα καὶ ποῦ ταῦτα νὰ δώσω καὶ διὰ τὴν χάριν αὐτὴν ἔσομαι, καθὼς καὶ εἰμι διὰ βίου ὑπόχρεως τῷ ἀγαπητῷ καὶ πεποθημένῳ δεσπότη μου ἀγίῳ Σταγῶν».¹⁴ Τὸ ὅτι στὸ «Πηδάλιο» (σελ. 239) ὁ Νικόδημος ἔγραφε νὰ καθαίρωνται οἱ χριστοκάπηλοι ἱερεῖς, αὐτὸ δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἀγοράξῃ καὶ ὁ ἴδιος συγχωροχάρτια, μετέχοντας στὴ γενικευμένη ὀρθόδοξη πρακτικὴ.

Τὰ συγχωροχάρτια ἔκαναν ἐμφανῆ τὴν ἐξουσία τοῦ Πατριαρχείου ὡς διοικητικῆς ἀρχῆς στὰ πλαίσια τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας. Σὲ σχέση μὲ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία τοῦ ἐπισκόπου, τὰ συγχωροχάρτια δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν μόνο ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς πιθανῆς μεταθανάτιας σωτηρίας, ποῦ πιστευόταν ὅτι παρήχαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ δυνατότητα ποῦ ἔδιναν στοὺς κατόχους τους νὰ ἐπανενηταχθοῦν στὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῆς κοινότητος.¹⁵ Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων εἶχε εἰδικότητα στὰ συγχωροχάρτια γιὰ τοὺς ζωντανούς, ἐνῷ ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως συνήλιξε νὰ τυπῶν συγχωρο-χάρτια γιὰ τὶς ἁμαρτίες καὶ τῶν πεθαμένων.

Ἡ Ἑλλάδα, ποῦ στὶς ἀρχὲς τοῦ 19 αἰῶνα κατάφερε νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ὀθωμανικὸ ζυγὸ, βρισκόταν πολιτισμικὰ καὶ πνευματικὰ σὲ πλήρη μορφωτικὴ ἔνδεια, κατάληξη μιᾶς σκοταδιστικῆς ἀποστολῆς, ποῦ ἐκτέλεσε «ἐπιτυχῶς» ἐπὶ μιὰ μίση χιλιετία ὁ ἐκκλησιαστικὸς μηχανισμός. Ἡ κατάσταση αὐτή, ποῦ ἐπιχειρεῖ νὰ διαιωνίξῃ μὲ ποικίλες μεθοδεύσεις τὸ ρωμοσυνιστικὸ κατεστημένο, συνεχίζει νὰ εἶναι –δυστυχῶς– ἀκόμη ἐμφανῆς σὲ πάμπολλες ἐκδηλώσεις τῆς σύγχρονης ἐλληνικῆς κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δ. Παπαϊωάννου, «Ἡ πολιτικὴ τῶν ἐπισκόπων στὴν Τουρκοκρατία. Ἱστορικοκανονικὴ προσέγγιση», Ἀθήνα 1991.
2. Δ. Ἀποστολόπουλος - Π. Μιχαλάκης, «Ἡ νομικὴ συναγωγὴ τοῦ Δοσιθέου», κείμε. 793, σελ. 354.
3. Ν. Πανταζόπουλου, «Κῶδιξ», κείμε. 104, σελ. 140.
4. Ὡς ἀνωτέρω, σελ. 144, κείμε. 108.
5. Δ. Γκίνη, «Περίγραμμα», σελ. 305-306.
6. Ὡς ἀνωτέρω, σελ. 240-241, παρ. 25.
7. Μ. Γεδεών, «Βραχεῖα σημείωσις», βεράτι Λεοντίου Λαρίσης, 37.
8. Δ. Γκίνη, «Περίγραμμα», βεράτι σουλτάνου Ὁσμὰν Γ' ὑπὲρ μητροπολίτη Χίου Διονυσίου, σελ. 191-193, 373.
9. Κ. Ἀμαντος, «Οἱ προνομιακοὶ ὅρισμοι τοῦ Μουσουλμανισμοῦ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν», σελ. 149-154.
10. Μ. Γεδεών, «Βραχεῖα σημείωσις», βεράτι σουλτάνου Ὁσμὰν Γ' ἐπὶ πατριάρχου Κυρίλλου Ε'.
11. Ι. Μπενιζέλου, «Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν, μὲ προλεγόμενα Ι. Γενναδίου», Ἀθήνα 1986, τ. Α', σελ. 126-130.
12. Ι. Ρωμανίδου, «Κείμενα», σελ. 601.
13. Μ. Μαλαξοῦ, «Νομοκανόν», σελ. 266.
14. Ι. Οἰκονόμου, «Ἐπιστολαὶ διαφόρων. Νικόδημος ὁ ἀγιορεΐτης πρὸς τὸν Σταγῶν Παΐσιο», σελ. 583.
15. Φ. Ἡλιοῦ, «Συγχωροχάρτια», περ. «Τὰ ἱστορικά», τ. 1ο, 1983.

Ἰωάννης Λάζαρης

ΤΑ ΙΔΙΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΑΠΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥΣ ΚΑΙ ΣΟΥΛΤΑΝΟΥΣ

τὸ βιβλίο τοῦ Πολεμάρχου Πατρικίου «Τὰ Προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου», ποὺ ἐκδόθηκε στὴν Ἀθήνα τὸ 1908, περιλαμβάνονται ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ τὴν προνομιακὴ θέση τοῦ Φαναρίου στὴν τουρκικὴ διοίκηση ἀπὸ τὸ 1453 καὶ καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς σουλτανικῆς ἐξουσίας (μέχρι τὶς ἀρχὲς τοῦ 19οῦ αἰῶνα). Τὰ προνόμια αὐτὰ εἶναι ἀκριβῶς τὰ ἴδια μὲ ἐκεῖνα ποὺ εἶχαν παραχωρήσει στὴν Πατριαρχικὴ ἐξουσία οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες. Τὸ Πατριαρχεῖο ὡς ἀνεθνικὸ, πολυεθνικὸ καὶ πειθὴνιο «ταῖς ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις», ὅπως λέγει ὁ Παῦλος, ἀποτελοῦσε πάντοτε βραχίονα ἐπιβολῆς πάνω στοὺς ἐκάστοτε ὑπηκόους τῆς ἐκάστοτε ἀπολυταρχίας.

Πληροφορίες ἀπὸ «βεράτια» τῆς Ὑψηλῆς Πύλης

Τὸ κτηριακὸ συγκρότημα τοῦ Φαναρίου, ὅπου στεγάζονταν οἱ οἰκονομικές, διοικητικές, φορολογικές καὶ λοιπές ὑπηρεσίες τοῦ Πατριαρχείου. Αποτελοῦσε τὴν ἑδρα μιᾶς ἐξουσίας παράλληλης καὶ σχεδὸν ἰσοδύναμης πρὸς τὴν σουλτανική. Διέφερε μόνον ὥς πρὸς τὸ γεγονός, ὅτι δὲν διέθετε δικές του ἐνοπλες δυνάμεις. Ὅπως ἀπεδείχθη σὲ ἔρευνα ποὺ δημοσιεύσαμε στὸ τεῦχος 278, οἱ πατριάρχες ὠνομάζονταν «συμβασιλεῖς τοῦ Χαλίφου». Τὸ συγκρότημα αὐτὸ ἀποτεφρώθηκε τὸ 1941, ἀλλὰ Ρωμιοὶ εὐεργέτες ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τὸ ἀνακατασκεύασαν πρόσφατα.

Παραθέτομεν αὐτούσια ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ ἀποκαλυπτικοῦ αὐτοῦ βιβλίου:

Σελ. 3: «Καὶ οὐ μόνον πρὸς τὴν Μουσουλμανικὴν θρησκείαν δέον νὰ ἔχωμεν σέβας καὶ τιμὴν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς ἡγεμόνας ὀφείλομεν πολλὰς χάριτας, διότι οὗτοι, κατακτίσαντες τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ὄχι μόνον ἐσεβάσθησαν τὴν

θρησκείαν καὶ τὸν ἐθνισμόν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας διειτρήσαν, ἐνῶ τοὺναντίον οἱ λεγόμενοι χριστιανικοὶ ἡγεμόνες καὶ τὰ χριστιανικὰ κράτη ἀμφοτέρω ἐπεβουλεύθησαν.»

Σελ. 11: «Ὁ Πορθητὴς εἰς τὸν πρῶτον μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐκλεχθέντα καὶ διορισθέντα πατριάρχην κατὰ τὴν τότε καὶ πρὶν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐξακολουθοῦσαν συνήθειαν (ἐφαρμοζομένην προκειμένου ἐν γένει περὶ πνευματικῶν ἀρχηγῶν), ἐπέδοτο τὰ ἐπίσημα ἐκτελεστήρια αὐτοῦ, ἥτοι ἐπέδωκεν εἰς αὐτὸν μπεράτ (κατὰ λέξιν ἀπαλλαγὴ, δίπλωμα), ἥτοι βεράτιον, ἐπίσημον δηλαδὴ δίπλωμα τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ διορισμοῦ του ὡς Πατριάρχου τῶν Ρωμαίων.» «Ὁ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Πορθητοῦ διατελὼν Κριτόβουλος καὶ ὁ Φραντζῆς λέγουν, ὅτι ἐξεδόθη τὸ διάταγμα τοῦτο.»

Σελ. 12: «...τὸ Κοράνιον ἐπέτρεπεν, ἥτοι ὅτι ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας ὑπῆρχον τοιαῦται διατάξεις, καὶ ὅτι ὁ Πορθητὴς τὴν ἐπιτρεπτικὴν διάταξιν τοῦ Κορανίου μετέτρεψεν εἰς ἐπιτακτικὸν νόμον, καὶ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ προνομίων νῦν τὸ πρῶτον κτωμένων, ἀλλὰ περὶ προνομίων προὔπαρχόντων ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους καὶ διατηρηθέντων ἐπὶ τοῦ Ὄθωμανικοῦ.»

Σελ. 13: «...ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶχε δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν -τὸ ὁποῖον ἀνεγνώριζεν ὁ Καδῆς ὡς μὴ ἀντικείμενον εἰς τὸ Κοράνιον, ἡ δ' Ἐκκλησία θὰ ἐξετέλει τὴν ἀπόφασίν της διὰ τῆς ἐν χρήσει τότε δυνατῶν μέσων ἐκτελέσεως ἐκκλησιασμῶν, ἐπιτιμίων κ.λπ.»

Σελ. 14: «Διότι εἶχε ρητῶς καὶ ἐπισήμως ἀναγνωρίσει ταῦτα (τὰ προνόμια) ὁ Πορθητὴς καὶ ἤθελε νὰ τηρήσῃ τὸν Ἡγεμονικὸν λόγον του καὶ ἐτήρησεν αὐτὸν (...): ὁ πατριάρχης, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ πάντα τὸν Κλῆρον, παρέστη τῷ Διβανίῳ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐπεκαλέσατο τὴν ἐπίσημον συνθήκην Μωάμεθ τοῦ Β', ἐν ᾗ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως δημοσίᾳ ὑπέσχετο, ὅτι οὐ μεταποιήσει εἰς τεμένη τὰς ἐκκλησίας, οὐ δὲ κωλύσει τὴν ἐξάσκησιν τῆς λατρείας αὐτῶν, ἐπιτρέψει δὲ τὴν δημοσίαν τελετὴν τοῦ Πάσχα καὶ περὶ τῆς διὰ βίας ἐπιστροφῆς εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν ἐπεκαλέσατο τὸ Κοράνιον, ὅπερ ἐπιτρέπει τοῖς μὴ Ὄθωμανοῖς τὰ τῆς λατρείας αὐτῶν ἐπὶ κεφαλικῷ φόρῳ.» Καὶ ὅτι ὁ Σουλτὰν Σελῆμ ἐπὶ τῷ ἀκούσματι ὑπάρξεως συνθήκης ἐζήτησεν ἀποδείξεις, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἔγγραφος συνθήκη εἶχεν ἀπολεσθῇ ἐν πυρκαϊᾷ τινι, προσήχθησαν μάρτυρες τρεῖς γέροντες Γιαννίτσαροι, παρόντες κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἀληθῶς ὁ Πορθητὴς εἶχεν ἀπονεύει ταῖς προνόμια ταῦτα, καὶ ὅτι ὁ σουλτάνος Σελῆμ μετεπίσθη ἕνεκα τῆς συνθήκης τοῦ Πορθητοῦ καὶ τῆς ῥήτρας τοῦ Κορανίου περὶ μὴ ἐξισλαμισμού διὰ τῆς βίας καὶ περιορίσθη νὰ μετατρέψῃ εἰς τεμένη τὰς καλλιτέρας ἐκκλησίας.» (Σημ. «Δ»: Βλ. τὸ ντοκουμέντο τῆς ὑπόθεσης αὐτῆς στὸ τεῦχος Ὀκτωβρίου 2005.)

Σελ. 15: «Ὁ Πορθητὴς... ἐπέδοτο τὰ ἐπίσημα ἐκτελεστήρια (exequatur), τὰ μπεράτ· τὰ δὲ μπεράτ ἔφερον καὶ φέρουσι μέχρι τῆς σήμερον χαρακτηριστὰ προσωπικὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐκάστοτε διοριζομένου πατριάρχου... προσωπι-

«Πατριάρχης» είναι τίτλος της Παλαιᾶς Διαθήκης, πὸν ἀποδίδεται στοὺς προπάτορες τῶν Ἑβραίων (Ἀβραάμ, Δαβὶδ κ.λ.π.). Ὅλα τὰ ἐξουσιαστικά ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων προνόμια, πὸν εἶχαν οἱ πατριάρχες ἐπὶ Βυζαντινοκρατίας, τὰ ἔλαβαν καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατακτητές. Κατὰ τὶς ἐπισκέψεις ἐπισήμων στὸ Πατριαρχεῖο ὁ κ. Βαρθολομαῖος συνηθίζει μὲ ὑπερηφάνεια νὰ στέκεται καὶ νὰ φωτογραφίζεται ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ψηφιδωτό, τὸ ὁποῖο ἀπεικονίζει τὸν Τοῦρκο Σουλτάνο Μωάμεθ Β΄ τὸν Πορθητὴ νὰ παραδίδῃ τὰ προνόμια στὸν πρῶτο πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Γεννάδιο Σχολάριο. Τὸ ἔγγραφο πὸν τοῦ δίνει ἀναγράφει: «Ἐσο πατριάρχης ἔχων πάντα τὰ προνόμια τῶν πρὸ σου.»

κὸν βεράτιον εἶναι περὶ ἀναγνωρίσεως τινὸς ὡς πατριάρχου περιέχον ἐνδεικτικῶς καὶ μνεῖαν τινῶν ἐκ τῶν προνομίων τῶν ἥδη χορηγηθέντων. Τὸ προσωπικὸν λέγεται Μπεράτ, τὸ δὲ περὶ γενικῶν Χάτζι Σερίφ.» «Ὁ Μητροπολίτης των καὶ πάλιν θὰ ἔχη τὴν κρίσιν του τὴν Ρωμαίικην (τὸ δικαίωμα τοῦ κρίνειν τοὺς χριστιανοὺς κατὰ τὸν χριστιανικὸν νόμον) καὶ ὅλα του τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα.»

Σελ. 17: «Οὕτω καὶ ὁ Πορθητὴς ἐκ συμφέροντος ἐπίσης ἀγόμενος, ἔχων δὲ καὶ τὴν ἄδειαν ἐκ τοῦ ἱεροῦ νόμου καὶ συμμορφούμενος πρὸς τὸ τε Δημόσιον Διεθνὲς Δίκαιον ἀνεγνώρισε καὶ διετήρησε τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας καθ' ἅπαν τὸ κράτος αὐτοῦ, καταργῶν τὰς διακρίσεις ἐπαρχιῶν προνομιοῦχων, ἐκ διοργανωτικοῦ πνεύματος, προσέτι καὶ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, καθ' ὅσον δὲν προὔκειτο πλέον περὶ ὑποταγείσης, ἀλλὰ περὶ κατακτηθείσης χώρας, τῆς Κωνσταντινουπόλεως.»

Σελ. 22: «ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα τῆς ἀλώσεως ἐδόθησαν προνόμια καὶ ἀνεγνώρισθῃ ἡ ἑτεροδικία εἰς τοὺς ἐν Γαλατᾷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Γενουηνοσίους ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πορθητοῦ διὰ διατάγματος αὐτοῦ.»

Σελ. 23: «Τὸ διάταγμα ἢ χρυσόβουλλον, ὡς ἐλέγετο ἐπὶ τῶν Βυζαντίων, ὡς καὶ πάντα τὰ μεταγενέστερα μέχρι τὰ capitulations τοῦ 1535, ἐγράφη ἐν τῇ ἐπισήμῳ τότε γλώσσῃ τοῦ Ὁθωμανικοῦ Κράτους εἰς τὰς διεθνεῖς αὐτοῦ σχέσεις, τῇ Ἑλληνικῇ...».

Σελ. 38: «ὅτι πάντες οἱ χριστιανοὶ καὶ διὰ πάσας σχεδὸν τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν προσέφευγον ἀληθῶς εἰς τὰ δικαστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἡ προσφυγὴ αὐτὴ δὲν ὠφείλετο εἰς τὴν δῆθεν ἀποκλειστικότητα τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἰσλάμ ἢ εἰς τὴν ἀδυναμίαν ἀποδείξεως, ἔνεκα τοῦ μὴ παραδεκτοῦ δῆθεν τῆς μαρτυρίας τῶν χριστιανῶν, ἀλλ' ὠφείλετο εἰς τὴν ἐπίσημον καὶ πανηγυρικὴν δῆλωσιν τοῦ Κατακτητοῦ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς θρησκείας ἡμῶν περὶ διατηρήσεως τῶν προνομίων τῆς Ἐκκλησίας ὣν αὐτὴ ἀπῆλανε καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντίων Αὐτοκρατόρων. Διὰ τῆς ἐπίσημον ταύτης πράξεως ὁ Πορθητὴς μετέτρεψεν –ἐπαναλαμβάνομεν– τὴν ἐπιτρεπτικὴν διάταξιν τοῦ Κορανίου εἰς ἐπιτακτικὸν νόμον καὶ ἀντικατέστησε τὴν διττὴν δικαιοδοσίαν Πατριαρχείου καὶ Μουσουλμάνου κριτοῦ διὰ τῆς μόνης καὶ ἀναγκαστικῆς τοῦ Πατριαρχείου.»

Σελ. 50: «Ὁ Κριτόβουλος ἀναφέρει: ἀλλ' ὅτι (ὁ Πορθητὴς τὸν Γεννάδιον) Πατριάρχην καθίστησι καὶ Ἀρχιερεᾶ Χριστιανοῖς πολλαῖς ἀξιώσεσι καὶ ἀνάγκαις χαρισάμενος αὐτῷ ξὺν πολλοῖς καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας κράτος καὶ τὴν ἄλλην δύναμιν καὶ ἀρχὴν οὐδὲν ἤττον, ἥς εἶχε πρόσθεν παρὰ τῶν (βυζαντινῶν) βασιλέων.»

Σελ. 56: «Δεκτόν, ὅτι ἡδη τὰ βεράτια εἶναι τὰ ἐκτελεστήρια καὶ τὸ ἐγγράφον τοῦ διορισμοῦ τοῦ πατριάρχου.»

Σελ 57: «Επαναλαμβάνομεν λοιπόν. Ὁ Πορθητὴς ἐνομοθέτησε καὶ διετήρησε τὰ προνόμια τὰ ὅποια εἶχεν ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ τῶν Βυζαντίων. Τὰ προνόμια δὲ ταῦτα ἦσαν λίαν ἐκτεταμένα, διότι πρὸς τῇ αὐτοδιοικήσει ἡ Ἐκκλησία εἶχεν ἔτι

Ὁ πατριάρχης Ἰωακεῖμ ὁ Γ΄ (1878-1912), «πλήρης» τουρκικῶν παρασήμων. «Πιστεύω», ἔγραφε στὸν σουλτάνο Ἀβδοῦλ Χαμίτ, «ὅτι οἱ προνομίες τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀκραιφνῆς τήρησή τους εἶναι σωτήριες γιὰ τὸ Ὑψηλὸ Κράτος (τὴν Σουλτανικὴ ἐξουσία).»

καὶ νομοθετικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων τῶν χριστιανῶν.»

Σελ. 58: Ὁ Φραντζῆς ἀναφέρει: «ὅτι ὁ Πορθητὴς ἔδωκεν εἰς τὸν Σχολάριον βεράτιον. Ἐδωκε δὲ καὶ προστάγματα ἐγγράφως τῷ Πατριάρχῃ μετ' ἐξουσίας βασιλικῆς ὑπογεγραμμένης κάτωθεν, ἵνα μηδεὶς αὐτὸν ἐνοχλήσῃ ἢ ἀντιτείνῃ, ἀλλὰ εἶναι αὐτὸν ἀναίτητον καὶ ἀφορολόγητον καὶ ἀδιάσειστόν τε ἀπὸ παντὸς ἐναντίου καὶ τέλους καὶ δόσεως ἐλεύθερος ἔσται αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Πατριάρχαι εἰς τὸν αἰῶνα, ὁμοίως καὶ οἱ ὑποτεταγμένοι αὐτῷ Ἀρχιερεῖς». (Φραντζῆς, «Χρονικά», ἔκδ. Βόννης, σελ. 308.)

Σελ. 59: Συνεχίζει ὁ Φραντζῆς: «Ἐνομοθέτησεν οὗτος (ὁ Πορθητὴς) προφορικῶς καὶ ἐγγράφως, εἰπὼν καὶ διατάξας... “Πολλὰ ὁμιλήσαντες ἀναμεταξὺ καὶ ἐπαγγελίας ἀμετρήτους ἐπηγγείλατο δοῦναι τῷ Πατριάρχῃ”». (Ὁ Φραντζῆς διετέλει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Πορθητοῦ.) Ὁ δὲ Κριτόβουλος ἀναφέρει: «ὅτι ἐχαρίσατο (ὁ Πορθητὴς τῷ Πατριάρχῃ) ξὺν πολλοῖς καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας Κράτος καὶ τὴν ἄλλην δύναμιν καὶ ἀρχὴν οὐδὲν ἤττον, ἧς εἶχε πρόσθεν παρὰ τῶν (βυζαντινῶν) βασιλέων». (Κριτόβουλος, «Ἱστορία», βιβλ. Β', § 2.) «Αἱ προφορικαὶ ὑποσχέσεις καὶ διαταγαὶ τῶν Σουλτάνων εἶναι σεβασταὶ καὶ ἐκτελεσταὶ ἐπίσης ὡς αἱ ἐγγραφαι. Εἶναι Νόμοι τοῦ Κράτους, προφορικοὶ μὲν, ἀλλ' ἔχοντες οἷαν ἰσχὺν καὶ οἱ γραπτοί.»

Σελ. 60: «Τὰ δοθέντα προστάγματα ἐγγράφως μετ' ἐξουσίας βασιλικῆς ὑπογεγραμμένης κάτωθεν δὲν εἶναι βεράτια, ἀλλ' εἶναι ἀχτναμέδες, εἶναι συνθήκαι.» «Οἱ Βυζαντινοὶ τὰ ὀνόμαζον “Χρυσόβουλλα Ὀρκωμοτικὰ προστάγματα” ἢ “Χρυσοβούλλους λόγους”, οἱ Ὀθωμανοὶ τὰ ὀνόμαζον ἐπίσης “ὄρκωμοτικά” (ὑπονοούμενου, προστάγματα), βραδύτερον δὲ τουρκιστὶ “Ἀχτναμέ”, ὅπερ μετέφρασαν οἱ Γάλλοι “capitulation”.»

«Ὁ Πορθητὴς λοιπὸν ἐξέδωκε “Χρυσόβουλλον Πρόσταγμα”, “Ἀχτναμέν”, “Capitulation”, “Συνθήκην”. Ὅλοι οἱ ὕστερον ἐπεκαλέσθησαν τὸν ἀρχικὸν Ἀχτναμέν τοῦ Πορθητοῦ, τὴν “συνθήκην αὐτοῦ”.» «Ἐξεδόθη καὶ ἀρχικῶς Ἀχτναμές, δι' οὗ γενικῶς ἀνεγνωρίζοντο καὶ διετηροῦντο ὅλα τὰ προνόμια καὶ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατορῶν.»

Σελ. 62: «...ὅτι ὁ Πορθητὴς ἐσκέφθη νὰ νομοθετήσῃ καὶ νὰ μεταβάλῃ τὴν ἐπιτρεπτικὴν διάταξιν τοῦ Κορανίου εἰς ἐπιτακτικὸν νόμον, ν' ἀντικαταστήσῃ δὲ τὴν διττὴν δικαιοδοσίαν Πατριαρχείου καὶ Μουσουλμάνου κριτοῦ διὰ τῆς μόνης καὶ ἀναγκαστικῆς τοῦ Πατριαρχείου».

Σελ. 75: «Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ Α.Θ.Π. ὁ Πατριάρχης Ἰωακεῖμ ὁ Γ', ὅστις ἐν τῷ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1883 κριτηρίῳ αὐτοῦ “ἐβάσιζε τὰ προνόμια ἐπὶ τῶν ἐξῆς κυρίως λόγων, ἥτοι α) τῆς ἀρχῆθεν καὶ ἔκπαλαι καὶ ἐπ' αἰῶνας ὁλοκλήρους ἀναγνωρίσεως καὶ συνεχοῦς καὶ ἀδιακόπου ἐφαρμογῆς αὐτῶν, β) τῶν διατάξεων τοῦ Χουμαγιούν καὶ τῶν νεωτέρων νόμων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, γ) τῶν διεθνῶν ὑποσχέσεων καὶ ὑποχρεώσεων τῆς Τουρκίας καὶ δ) τῶν ἐθνικῶν Κανονισμῶν.»

«Τοῦ κριτηρίου τούτου ἡ σύνταξις, κατ' ἀπόφασιν τῶν δύο ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Σωμάτων, Ἱερᾶς Συνόδου καὶ Δ.Μ.Ε. Συμβουλίου, ληφθεῖσαν τῇ 20ῇ Μαΐου 1883, ἀνετέθη εἰς Ἐπιτροπὴν... Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ τοῦ κριτηρίου τούτου ἀναφέρονται καὶ τὰ ἐπόμενα... “Πιστεύω”, λέγει ὁ Πατριάρχης Ἰωακεῖμ πρὸς τὴν Ὁθωμανικὴν Κυβέρνησιν, “ὅτι διὰ τῆς προηγηθείσης λεπτομεροῦς ἀναπτύξεως τρανῶς ἀποδέδεικται, ὅτι ὁ Πορθητῆς, ἔνεκα λόγων μεγίστης πολιτικῆς σπουδαιότητος εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν συντήρησιν τοῦ Ὑψηλοῦ Κράτους ἀφορώντων, ἐπεκύρωσε καὶ ἐβεβαίωσε τὸ Ἐκκλησιαστικὸν καθεστῶς, ὅτι ταῖς ἀρχαῖς ταύταις ἠκολούθησαν πάντες οἱ ἑνδοξοὶ αὐτοῦ διάδοχοι, ἀείποτε ἀνομολογηθέντος ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, ὅτι αἱ τῆς Ἐκκλησίας προνομίαι καὶ ἡ ἀκραιφνὴς τοῦ καθεστώτος τούτου τήρησις σωτήριοι εἰσι καὶ τῷ Ὑψηλῷ Κράτει καὶ τοῖς λαοῖς” ὅτι τὸ καθεστῶς τοῦτο καὶ ἀπαρabiαστον καὶ μηδεμιᾶς ἀλλοιώσεως ἐπιδεκτικόν ἐστιν, ἅτε ἔνθεν μὲν περιφρουρημένον δημοσίαις τῆς Α. Κυβερνήσεως βεβαιώσεσι καὶ ἐγγνήσεσιν, ἔνθεν δὲ τὸ ἀπὸ ἐπὶ ἐπισημοτάτων διεθνῶν πράξεων κῦρος περιβεβλημένον κ.τ.λ.”.» «Ὁ Πορθητῆς, ἔνεκα λόγων μεγίστης πολιτικῆς σπουδαιότητος, διετήρησε τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ διάδοχοί του ἠκολούθησαν αὐτῷ, καὶ ἤδη ταῦτα περιεβλήθησαν καὶ διεθνῆς κῦρος.»

Σελ. 76: «...διὰ νομοθετικῆς πράξεως τοῦ Πορθητοῦ, διὰ τοῦ ἐπισήμου αὐτοῦ συμβολαίου πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ ἐθνάρχην ἡμῶν Σχολάριον, διετηρήθησαν τὰ προϋπάρχοντα προνόμια καὶ δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἔνεκα τῆς νομοθετικῆς ταύτης πράξεως, τηρηθείσης μετὰ σεβασμοῦ καὶ ὑπὸ τῶν διαδόχων Σουλτάνων καὶ περιβληθείσης ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ λήξαντος αἰῶνος μὲ διεθνῆς κῦρος, ἡ Ἐκκλησία διετήρησεν ἐπ' αἰῶνας, πρὸς τοῖς ἄλλοις δικαιώμασι τῆς ἀκωλύτου λατρείας καὶ αὐτοδιοικήσεως καὶ τὸ τῆς ἀποκλειστικῆς δικαιοδοσίας ἐπὶ πασῶν τῶν ὑποθέσεων τῶν χριστιανῶν.»

Σελ. 77: «Ἐπὶ τῶν ἀρραγῶν τούτων βάσεων ἐδραζόμενα τὰ προνόμια καὶ δικαιώματα ταῦτα, οὐ μόνον οὐδέποτε κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἡμφεσβητήθησαν, ἀλλὰ καί, ὡς εἵπομεν κατ' ἐπανάληψιν, ὑπὸ τῶν Σουλτάνων ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ρητῶς καὶ ἐπισήμως ὑπὸ τῶν μεγάλων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας διὰ διακονώσεων αὐτῶν πρὸς τὰς Μ. Δυνάμεις ὡμολογήθησαν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ πάντες οἱ συγγραφεῖς ὁμοφώνως περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ἀποφαίνονται.»

Αὐτὰ τὰ προνόμια ἔδωκεν ὁ Πορθητῆς στὸν πατριάρχη Σχολάριον μὲ βεράτιον, ἐγγράφως, μετ' ἐξουσίας βασιλικῆς ὑπογεγραμμένης κάτωθεν, ὥστε «ἐλεύθερος ἔσται αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν πατριάρχαι εἰς τὸν αἰῶνα...», ὅπως μᾶς ἀναφέρει ὁ Φραντζῆς.

Πηγή: Πολεμάρχου Πατρικίου, «Τὰ Προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου», ἐν Ἀθήναις 1908.

«ΠΡΟΣ ΚΑΪΜΑΚΑΜΗΝ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ, ΗΓΟΥΜΕΝΟΥΣ κ.λπ.»

**Φιρμάνι ἀποκαλύπτει,
σὲ ποιούς ἀνετέθη
ἡ συντριβὴ τοῦ
Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη**

τοὺς συνεργαζόμενους Ὀρθόδοξο κληρὸ καὶ Τούρκους διοικητὲς εἶχε ἀναθέσει τὸ σουλτανικὸ καθεστῶς τὴν ἀπομόνωση ἀπὸ τὸν πληθυσμὸ καὶ στὴ συνέχεια τὴν συντριβὴ τῆς ἐπανάστασης τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη στὴ Μολδοβλαχία τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1821. Τοῦτο ἀποκαλύπτει φιρμάνι τοῦ Σουλτάνου, ποὺ δημοσίευσε τὸ 1846 στὴ Λειψία ὁ ἐπιζήσας ἀγωνιστὴς τοῦ Ἱεροῦ Λόχου Ἠλίας Φωτεινὸς στὸ βιβλίο του «Οἱ ἄθλοι τῆς ἐν Βλαχία Ἐπαναστάσεως τὸ 1821 ἔτος».

Στὸ κεφάλαιο ΣΤ΄ τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου («Περὶ Βλαχίας») μεταξὺ ἄλλων διαβά-
ζουμε, ὅτι τὸ στρατήγημα τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἦταν νὰ ἐπιτύχη μὲ τὴν

Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κι ἄλλοι κληρικοί, φέροντες τὰ ἄμφια ποὺ ἦταν καθιερωμένα ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Εἶναι διαφορετικά ἀπὸ τὰ σημερινὰ καὶ μοιάζουν μὲ ἐκεῖνα τῶν ἀξιωματούχων τῶν σουλτάνων. Οἱ ἐπίσκοποι φέρουν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τους σαρίκι.

Πρὸς τὸν Καίμεκάμην τοῦ Βουκου-
ρεστίου, ὅστις ἤδη εὐρίσκεται εἰς
τὰ πέρας τοῦ Δουνάβεως, Ποστελ-
νικον Νέγρην καὶ Μητροπολίτην,
καὶ Ἐπισκόπους, καὶ Ἡγουμένους,
καὶ Ἀρχοντας τῆς Βλαχίας

Διευθυνομένης ταύτης τῆς αγίας καὶ ἱερᾶς βασι-
λείας μου προσταγῆς, γνωστοποιεῖται, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Ἱσα-
ρα τῆς Βλαχίας καὶ Μολδανίας, θελήσασα νὰ διατηρή-
σῃ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Κελλερίου (ἐποδήκης) μου καὶ
ἐπέβηκε διὰ τὸ συμφερότερον εἰς τὴν δύναμιν τῆς βα-
σιλείας μου, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις μετὰ τῶν
ἁμοφίωνων του, ἠθέλησε νὰ καταταράξῃ τὴν ψυχίαν
τῶν Ραγιάδων, ζητεῖ καὶ θέλει νὰ ἦναι πάντοτε (κα-
τὰ τὴν ὑπόθεσιν) μετὰ τῶν ἁπαδῶν του ἑγκατοίκων,
πιστῶν καὶ ὑποτακτικῶν τῆς ἡμῶν Αυτοκρατορίας, καὶ
ὑποταταγμένοι ἔμπροσθεν εἰς τὴν βούλησιν καὶ ὑπο-
στάσειν τῆς κλητορᾶς μου βασιλικῆς εὐσεπταρχίας· καὶ,
ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Βλαχμπεη Ἀλέξανδρου
Σούτσου, ὁ ῥηδὶς Θεόδωρος ὀνομαζόμενος, παρουσιάσθεις
ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ περιγέλοιον, ἐφίρειν ὑπὸ τὴν σημαίαν
τοῦ ἀπειροπληθὲς στρατῶν ἀχρείων ἀνθρώπων, καὶ μετὰ
τούτων ὁ υἱὸς, ἐκείνου τοῦ ποτὲ γυνάδος Ἰηλάντου,
Ἀλέξανδρος, καὶ μετ' αὐτὸν πάλιν ὁ Χανης (ἄνω-
μων) νῦν Ἡγεμὼν τῆς Μολδανίας, Μιχαήλ Σούτσος,
περιεκύκλωσαν κατ' ἀρχάς τὴν πόλιν Ἰασίου, καὶ
διεσχόρπισαν εἰς τὰ πέρας ἐκεῖ διάφορα γράμματα
πλήρη ἐπερμολογιῶν, σχηματίζαντες ἁμοφρόνους τῶν
ὑστερον τοῦς ἀνθρώπους εἰς παντοῖα φουδάτα (σώματα
στρατιωτικὰ), ἢ Ἰηλὴ ἡμῶν βασιλεία πληροφορηθεῖ-
σα ἰδιαιτέρως περὶ πάντων τούτων, καὶ ἀπὸ ἀναφορᾶς
τῶν τε Βοϊάρων (Ἀρχόντων), (οἱ ὅποιοι εἰς τὴν ἀρχὴν
τῆς ἀποστάσεως ταύτης, ἐκ συμφώνου ἑγκαταλιπόντες
τὴν πατρίδα τῶν, κατέφυγον εἰς τὴν γῆν τῆς Αὐστρίας
καὶ ἀλλοῦ), καὶ τῶν ἑγκατοίκων ὑποτακτῶν ἡμῶν,
(τῶν ὁποίων τὰ κληρονομία καὶ ζῶντα γράμματα, ὡς
ἀλλοτρίως ἀποδοχῶς ἀπέπεμπον ἐκ μερὸς τῶν τῆν ἐκείνη-
σαν εἰς δικτὸν), ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαθάρσῃ τὸν τόπον

(α) Τοιούτοτρόπως ἐπινόμαζεν ἡ Ὀθωμανικὴ Ἀυλὴ τὰς δύο ταύτας Ἐπαρχίας,
διότι ἀπελάμβανε κατ' ἑτος δεύους Δημοπρατικὸς καρπὸς καὶ ζῶα ἔχεν ἐν-
νάγκην, με προσδοκώμενην μηδαμινὴν τιμὴν (ψιὰν), ὡς πρὸς τὴν κατὰ κα-
ρὸς ἐξίαν τῶν, ἐμπεδίζουσα πρὸς ταῦτας ἐκστρώσας καὶ τὴν ἐξαγωγήν τῶν τού-
των εἰς ἄλλα κράτη· ἥδη δὲ ἐξέλικε τοῦτο ὁλοτελὲς ἀπὸ τοῦ 1829 ἔτος μετὰ
τὴν Ρωσικὴν συνθήκην, καὶ ἔμεινε τὸ ἐμπορίον τούτων ἐλκόμενον διὰ τὴν κατένε.

Φωτοτυπία τοῦ φερμανίου, μετὰ τὸ ὁποῖο ὁ Σουλτάνος ἀναθέτει

ἀπὸ τούτων κακοποιῶν αὐτούς, καὶ νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ
 ταύτας τὰς δύο ἑπαρχίας τοὺς τριούτους καταχθόνους
 ἀνδρώπους μετὰ πληγὰς καὶ παύειας, καὶ νὰ παρῇ -
 εἰς τὴν ἐπίσης ἐν αὐταῖς τὴν κοινὴν ἡσυχίαν καὶ ἁ -
 σφάλειαν τῶν ἀδυνάτων καὶ δυστυχῶν Παγιδῶν,
 οἵτινες εὐρίσκονται νῦν ἐνδὲν καμείδεν ἀπηλπίσμε -
 νοι, καὶ ἠυδόκησε νὰ πέμψῃ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς καὶ
 Ρούμελης στρατεύματα· τῶν ὁποίων ὁ κύριος σκο -
 πὸς δὲν ἀποστίνεται εἰς ἄλλο, εἰμὶ εἰς τὴν ἐξολοθρευσιν
 τῶν ἀποστατών, τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κοινῆς ἡσυχίας,
 καὶ τὴν διαχώρισιν τῶν δικαίων ἀπὸ τῶν ἀδίκων· διό -
 τι, ὅσοι σεμνοπρεπεῖς καὶ ἐνάγωγοι, συγκοινωνοῦντες
 ἑλλησπλοῖς συγκατανευτικῶς, οὐχὶ μόνον οἱ τοιοῦτοι δα -
 μινώσιν ἀνεπαφοί, ἀλλὰ ἔτι μάλιστα δέλουσιν ἐσθαι
 πάντες καὶ παντοῦ ἐπεσκιασμένοι ὑπὸ τῆς πτέρυγας
 τῆς δικαιοσύνης τοῦ βασιλικοῦ ἡμῶν κριτηρίου. Ἀλλ'
 ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἀνδρέου παρατείνεται ἐ -
 πίσης πρὸς καιρὸν, ἀχριστοῦ καθησυχᾶσαι ὁ λαός, ὡς τὸ
 πρότερον, ἐνεκρίθη πρὸς τὸ παρὸν ἄξιός διὰ τὴν Καίμε -
 ραμίαν τοῦ Βουκουρεστίου ὁ Νέγρης. Διὸ πρέπει εἶς,
 Μητροπολίτα, Ἐπίσκοποι, Ἡγεμόνιοι καὶ Ἀρχόντες, ἅμα
 φθάσει ἡ βασιλικὴ ἡμῶν ἱερά αὐτὴ προσταγὴ, νὰ συ -
 σματωθῇτε ὁμοῦ καὶ νὰ ἐξακολουθήσητε καθ' ὅλα
 τὰ συμφέροντα ἐν τάξει, κασιγίζοντες μετὰ τοῦ Καί -
 μερκάμη, ὥστε νὰ χορηγήσῃ τὴν ἀσφάλειαν καὶ
 τὴν ἡσυχίαν εἰς τοὺς ἀδυνάτους Παγιδῆς, καὶ νὰ καθο -
 ὀνησάτε αὐτοὺς εἰς ὅλα κατὰ πάντα τρόπον ἐπι -
 ειμῶς. Καὶ ὅσοι πάλιν εὐρίσκονται ἀπομειμακρυ -
 σμένοι ἀπὸ τῶν ἀποστάτας, δεικνύοντες τῶρα
 τὸ δείγμα τῆς πιστοβεβαιώσεως καὶ δικαιοσύνης
 τῶν, νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια, διότι καὶ αὐτοὶ
 μετὰ καιρὸν, τόσον διὰ τοῦτο, καθύψον καὶ διὰ τὴν
 διευκόλυνσιν τῶν ἀναγκάων τοῦ στρατεύματος,
 δέλουσιν ἀναμειψθῇ πρεπόντως. Ἐκλέξατε προ -
 σέτι ἀνάμεσον σας τοὺς ἀξιωτέτους Ἀρχόντας, καὶ,
 φερόμενοι πρὸς αὐτοὺς μετὰ πάντος ἑίδους τιμιότητος,
 τιμωρήσατε τοὺς ὅσοι ἤδελαν ἀνακαλυφθῇ ὑποκε -
 κρυμμένως σύμφωνα ἀποσταταί, διότι καὶ ἐκτοῦτου
 ἔχει νὰ δειχθῇ ἡ ὑποταγὴ, ἡ ἀφοσίωσις, τὸ καλὸν
 σας φέριμον καὶ ὁ σκοπὸς εἰς τὸ ν' ἀκολουθήσῃτε
 τὰ πάντα ἐν ἀλήθῃ. Ἐπὶ ταύτῃ ἐξεδύθη ὁ βασιλικὸς
 ἡμῶν ὅσιος ὅρισμός, καὶ μάλιστα πρὸς ἐκείνους, οἱ -
 τίνες γνωρίζουσι νὰ σκεπτόνται ὀρθοτέρως, διὰ νὰ
 προῶξῃτε προθύμως ἐκείνα, ὅσα σας προστάζονται.
 Σὺ δέ, ὦ Καίμερκάμη πληροφορούμενός ὅλα ταῦτα
 νὰ συνεργήσῃς μετὰ τῶν Ἀρχόντων ὁμοίων. Ἐκ συμ -
 φώνου, εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃς τὰ προσταττομένα σοι
 μετὰ βεβαιωτικὰς ἐκδουλεύσεις σου. Ταῦτα πᾶν -
 τα εἰς ἰδίαν σας, πρὸς δὲ τὸ ἅγιον μας σημειῶν
 νὰ ἦσθε ὑποτελεῖς.
 μετὰφρασὶς κατ' ἐννοίαν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ φερμανίου.

τὴ συντριβὴ τοῦ Α. Ὑψηλάντη καὶ στὸν ὁρθόδοξο Κλήρο.

συνδρομή των ρωσικών στρατευμάτων την εξέγερση τοῦ λαοῦ στὴν Μολδοβλαχία καὶ ὕστερα νὰ διαβῇ τὸν Δούναβη καὶ μέσῳ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας νὰ φθάσῃ στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα. Ὅμως στοὺς συμπερασμοὺς καὶ τὰ σχέδιά του ἐξηπατήθη, «διότι δὲν ἐπῆλθε ρῆξις Ρωσσίας-Τουρκίας, ἀλλ' ἐξεναντίας τῇ συναινέσει καὶ βουλήσει αὐτῆς τῆς Ρωσσίας, ἅμα καὶ τῆς Αὐστρίας δι' ἄλλα πολιτικά συμφέροντα τῶν Εὐρωπαϊκῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἀποβλέποντα τὴν καταστολὴν τῶν ἐπαναστατικῶν λαῶν, ἀπεφασίσθη εἰς τὸ νὰ πέμψῃ ἡ Πόρτα στρατεύματα Ὀθωμανικὰ ἐν τῇ Μολδοβλαχίᾳ, πρὸς καταδίωξιν καὶ παντελῇ ἐξολόθρευσιν τῶν ἀποστατῶν».

Ἦτοι ὁ σουλτάνος, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπομόνωση τοῦ Ὑψηλάντη καὶ τὴν καταστολὴ τῆς ἐπαναστάσεως στὴ Μολδοβλαχία* καὶ τὴν σχεδὸν πλήρη ἐξολόθρευση τοῦ Ἱεροῦ Λόχου καὶ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων «ἀποστατῶν», ἐπεστράτευσεν τοὺς ἐγχώριους μητροπολίτη, ἐπισκόπους, ἡγουμένους, ὅπως ἀποδεικνύεται στὸ σουλτανικὸ φερμάνι, φωτοτυπία τοῦ ὁποίου δημοσιεύομε. Καὶ μὲ τὴν βοήθεια καὶ τὴν συνδρομὴ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν κατώρθωσε νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐξέγερση στὸ αἷμα καὶ νὰ συντρίψῃ τὸν ἐκεῖ Ἑλληνισμό. Τοῦτο βεβαιώνεται ἀπὸ τὸν «βασιλικὸν ὀρισμόν» (=φερμάνι), ποὺ προαναφέραμε. Ἀκριβὲς φωτογραφικὸν ἀντίγραφο τοῦ φερμανίου ἀπὸ τὸ ὡς ἄνω βιβλίον, σελίδες 118-121, καταχωρίζομε ὡς ἀπόδειξη, ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία ὑπῆρξε τὸ ὄργανο τῆς ἐκτέλεσης τῶν βασιλικῶν ὀρισμῶν, προσταγῶν (φερμανίων καὶ βερατίων), ποὺ ἐκδόθηκαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἑναρξὴ τῆς Ἐπαναστάσεως, ὅπως καὶ μὲ τοὺς ἀφορισμοὺς κατὰ τῆς Ἐπαναστάσεως στὸν κυρίως ἑλληνικὸν χῶρον τὸν Μάρτιον τοῦ 1821. (Γιὰ τοὺς ἀφορισμοὺς τῆς Ἐπανάστασης βλ. πλήρη ἐπίσημα κείμενα στὰ τεύχη Μαρτίου 2000 καὶ Μαρτίου 2001· τῶν Κλεφταρματολῶν (1805) στὰ τεύχη 195 καὶ 264, τῶν Κολοκοτρωναίων στὸ τεύχος 267 κ.λπ.)

Καὶ ἀφορισμὸς τῶν μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας

ετὰ τὴν συντριβὴ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας Ἀλ. Ὑψηλάντη στὴ Μολδοβλαχία τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀφώρισε καὶ τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας μὲ ἐγκύκλιόν του, μερικὰ ἀποσπάσματα τῆς ὁποίας ἀντιγράφουμε ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Κώστα Ἀπέκα, «Ἡ Ἀληθινὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας», τόμος Α', σελ. 23:

«Μὲ τοιαύτας ραδιουργίας ἐσχημάτισαν (δηλ. οἱ Φιλικοί) ὀλεθρίαν σκηνὴν καὶ οἱ τούτων συμπράκτορες φιλελεύθεροι... νὰ τοὺς μισήτε καὶ νὰ τοὺς ἀποστρέφε-

* Ἡ Μολδοβλαχία (σημερινὲς Ρουμανία καὶ Μολδαβία) τὸ 1821 ἀνῆκαν ἐκκλησιαστικὰ στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ὡς Μητρόπολις Οὐγγροβλαχίας.

Ὁ Γεννάδιος Σχολάριος συνομιλεῖ μετὰ τὸν Μεχμέτ Β΄, τὸν Πορθητὴν. Ὁ δεύτερος παραχώρησε στὸν πρῶτο τὰ ἴδια ἀκριβῶς θρησκευτικά, διοικητικά καὶ οἰκονομικά-φορολογικά προνόμια, ποὺ εἶχε ἐπὶ Βυζαντίον. (Ἀθήνα, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη.)

σθε, καθότι καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ γένος τοὺς ἔχει μεμισημένους καὶ ἐπισωρεύει κατ' αὐτῶν τὰς παλαιμοτάτας ἀρὰς καὶ ὡς μέλη σεσηπότα τοὺς ἔχει ἀποκεκομμένους τῆς καθαρᾶς καὶ ὑγιαίνουσας χριστιανικῆς ὁλομελείας... ὡς ἐναντίοι τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ὄρων... ἀφωρισμένοι ὑπάρχουσι καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι καὶ ἄλλοι μετὰ θάνατον καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικοι καὶ τυμπανιαῖοι αἱ πέτραι, τὰ ξύλα καὶ ὁ σίδηρος λυθείησαν, αὐτοὶ δὲ μηδαμῶς σχισθεῖσα ἡ γῆ καταπίοι αὐτούς, οὐχ ὡς τὸν Δαθὰν καὶ Ἀβειρῶν ἀλλὰ τρῶπῳ δὴ καὶ παραδόξῳ, εἰς θαῦμα καὶ παράδειγμα, πατάξαι Κύριος αὐτοὺς τῷ ψύχει, τῷ πυρετῷ, τῇ ἀνεμοφθορίᾳ καὶ τῇ ὥχρᾳ γεννηθήτω οὐρανὸς ὁ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν χαλκοὺς καὶ γῆ ἡ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν σιδηρᾶ κ.λπ.»

Σωτήριος Φλέκκας

ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΝΑΡΙ ΟΙ ΑΡΜΑΤΟΛΟΙ ΗΤΑΝ «ΛΗΣΤΕΣ»

Ἡ περιπέτεια τοῦ Χριστ. Παμπλέκη

διαφωτιστὴς καὶ ἀρματολὸς Χριστόδουλος Παμπλέκης, ἀπὸ τὸ Ξηρόμερο τῆς Ἀκαρνανίας (1733-1793), ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν Σπινόζα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πατρῶα Φιλοσοφία, ἔγραψε τὸ 1786 τὸ μὲ πανθειστικὲς τάσεις βιβλίο του «Περὶ Φιλοσόφου, Φιλοσοφίας, Φυσικῶν, Μεταφυσικῶν, Πνευματικῶν καὶ Θείων Ἀρχῶν». Στὸ περιεχόμενο τοῦ ἔργου τοῦ ἀρνήθηκε τὰ θαύματα, καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὸ Πατριαρχεῖο τὸν ἀφώρισε. Οἱ φίλοι του ὅμως ὄχι μόνον δὲν ἔπαψαν νὰ τὸν θαυμάζουν καὶ νὰ τὸν ὑποστηρίζουν, ἀλλὰ καί, σὰν πέθανε, τοῦ ἔστησαν μνημεῖο σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ δημόσια πάρκα τῆς Λειψίας.

Ὁ Κωνσταντῖνος Σάθας στέκεται λίαν ἀποκαλυπτικὸς στὶς ἀναφορὲς του γιὰ τὸν φιλόσοφο Χριστόδουλο Παμπλέκη. Ἀναφέρει ὅτι: «Ὅταν περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος (18ος αἰὼν) τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ἠσθάνθη, ὅτι ἤγγιξεν ὁ χρόνος τελικῆς ἀποπείρας εἰς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἐκ τῶν μυστηριωδῶν τῆς Ἀκαρνανίας δασῶν ἐξῆλθεν εἷς ἀρματολός, ὁ Χριστόδουλος Ξηρομερίτης.»¹ Καὶ ἀπὸ ἀδούλωτος πολεμιστῆς, ἀντάρτης, στρατιώτης, κλέφτης καὶ ἀρματολὸς ὁ Χριστόδουλος βρέθηκε στὴ Γαλλία καὶ τὴ Γερμανία, ἔμαθε τὶς γλῶσσες αὐτῶν τῶν δύο ἐθνῶν καὶ μελέτησε τὰ τότε κυκλοφοροῦντα φιλοσοφικὰ συστήματα. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὁ μέγας κλοτζάρης τοῦ ἡγεμόνα τῆς Μολδοβλαχίας Νικολάου Μαυρογένους, ὁ Ἰωάννης Τζανέτος, δημοσίευσε (1787) τόσο στὴν Ἑλληνικὴ ὥς καὶ στὴ Γαλλικὴ διατριβὴ μὲ τὸν τίτλο «Κατὰ Ὁκέλλου περὶ τῆς τοῦ παντὸς φωνῆς». Ὡστόσο τὸ ὄνομα τοῦ πυθαγορείου φιλοσόφου Ὁκέλλου δὲν ἦταν τίποτα ἄλλο παρὰ μία πρόφασις γιὰ τὸν Τζανέτο, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ σύγγραμμά του στόχευε ἐν γένει κατὰ τῆς τότε Δυτικῆς Φιλοσοφίας, ἢ ὅποια ὥς συνέχεια τῆς Ἰταλικῆς σχολῆς ἐννοοῦνταν ἀπὸ τοὺς συντηρητικὸς κύκλους ὥς ἀπόπειρα ἐπαναφορᾶς τοῦ τόσο ἀπεχθοῦς γιὰ τὴ ρωμαίικη (βυζαντινὴ) παράδοση μανιχαϊκοῦ δυισμού.²

Ὁ λίβελλος τοῦ Πατριαρχείου ἐναντίον τοῦ Χρ. Παμπλέκη περιεῖχε καὶ τὴν ξυλογραφία αὐτῇ, ὅπου ὁ διάβολος ὑπαγορεύει στὸν ἄρματολό-φιλόσοφο τὰ κείμενά του. Ὑπενθυμίζομε ὅτι μὲ τὸν διάβολο ἢ σατανᾶ στὴν γλῶσσα τῆς Ὁρθοδοξίας ὑποδηλώνεται ὁ «εἰδωλολατρικός» Ἑλληνικός Πολιτισμός. (Γεννάδιος Βιβλιοθήκη.)

Ὁ Χριστόδουλος Παμπλέκης, συνεχίζει ὁ Σάθας, ἀποφάσισε νὰ ἀντιπαραθέσῃ στὸ συκοφαντικὸ βιβλίον τοῦ Τζανέτου ἓνα πλῆρες καὶ εὐληπτο φιλοσοφικὸ σύστημα, στὸ ὁποῖο ἐξέθετε τὶς φιλοσοφικὲς ἀρχὲς τῶν Ἑλλήνων ἕως καὶ τὶς σύγχρονές του φιλοσοφικὲς τάσεις, ποὺ εἶχαν ἀναπτυχθῇ στὴ Γαλλία καὶ τὴ Γερμανία. Τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα («Περὶ Φιλοσόφου, Φιλοσοφίας, Φυσικῶν, Μεταφυσικῶν, Πνευματικῶν καὶ Θεῶν Ἀρχῶν»), ἐκδόθηκε στὴν Βιέννη τὸ 1786 καὶ σὲ ὑπότιτλο ἐξηγοῦσε, ὅτι ἡ ἔκδοσις ἔγινε κατορθωτὴ «ἀναλώμασι καὶ δαπάνῃ τῶν ἐν Βιέννῃ χρησιμωτάτων καὶ ἐντιμωτάτων ἐμπόρων πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὁμογενῶν φιλελλήνων». Καὶ ἡ τελευταία φράσις ἔχει μεγάλη σημασία, διότι, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, δὲν ἦταν ὅλοι οἱ ρωμοὶ ὁμογενεῖς καὶ φιλέλληνες! Στὸ σύγγραμμά του ὁ φιλόσοφος ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανία ἐπιτέθηκε κατὰ μέτωπο ἐναντίον τῶν μύθων τῆς Ρωμοσύνης καὶ τοῦ βυζαντινισμοῦ. Ἐγραψε:

«Ἡ τῶν ἐπιστημῶν λήθη ἐν ὅλοις αἰῶσιν, ἡ τῶν ἠθῶν βαρβαρότης, τοῖς τῶν ἀπαιδευτῶν γενῶν πολέμοις τε καὶ λεηλασίαις ξυμβεβηκυῖαι, τῆς γῆς αἵρεσθαί

πως τοὺς φιλοσοφοῦντας αἵτια· ἀποκαταστάντων δ' ἀντὶ τούτων τῶν τῆς χρονολογίας ἀμαθῶν καθηγητῶν, τῶν εὐσεβεῖς διηγουμένων μύθους, τῶν ἀκατάληπτων θεολόγων, τῶν ἀπαιδευτῶν διαλεκτικῶν, καὶ τοῦ σκότους ἀνεπαισθήτως ἐξαχθέντων τῶν τοῖς φιλοσόφοις Ἑλλήσι γεγραμμένων, ὅσα τοῖς ἐν Βαβυλῶνι σοφοῖς ἐδιδάσκοντο οἱ Ἀραβες, ἡ σχολαστικὴ Φιλοσοφία ὥπται· καὶ τοίνυν ἤδη φιλόσοφος ὁ τ' Ἀριστοτέλους διαλεκτικὰ ἀναγνούς, ὁ ταῖς αὐτοῦ διαιρέσεις πάσῃ λεπτολογία εἰδῶς χρῆσθαι, ὁ ταῖς ἀφαιρέσεις πραγματικότητα χαριζόμενος, ὁ ψιλὰ ἀντὶ ἰδεῶν ἀποκαθιστῶν ὀνόματα, καὶ ὁ ἐν ταῖς τῶν ἀληθειῶν ὠφελιμωτάταις τὴν αὐτοῦ κρύπτων ἀμαθίην διεφθαρμένη καὶ ἀκατάληπτη διαλέκτω, ἥπερ ἀναριθμήτους ἐννοίας, εὐφνεῖς μᾶλλον ἢ στερεὰς περὶ ματαίων ζητημάτων ἐκτιθέναι ἠναγκάζοντο· οὐκέτ' ἤδη ὁ μελετῶν, οὐχ ὁ διδάσκων, οὐχ ὁ τὴν πρακτικὴν συνάγων σοφίαν φιλόσοφος, ἀλλ' ὁ διαλεκτικός.»³

[**Μετάφραση:** «Ἡ λήθη τῶν ἐπιστημῶν γιὰ ὁλόκληρους αἰῶνες, ἡ βαρβαρότητα τῶν ἡθῶν, ποὺ ἐπῆλθε ἀπὸ τοὺς πολέμους καὶ τὶς λεηλασίες τῶν ἀπολίτιστων λαῶν, ὑπῆρξαν οἱ αἰτίες τῆς σχεδὸν παντελοῦς ἐξαφανίσεως τῶν φιλοσοφούντων ἀπὸ τὸν Κόσμο. Κυριάρχησαν δὲ στὴ θέση τῶν φιλοσόφων ἀμαθεῖς καθηγητὲς παραμυθιῶν, ποὺ δίδασκαν εὐσεβεῖς μύθους, ἀκατάληπτοι θεολόγοι, ἀπαιδευτοὶ σχολαστικοὶ καί, ὅταν ἀνακαλύφθηκαν σιγά-σιγά μέσα στὸ σκότος τὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, ὅσα διδάσκονταν στοὺς Ἀραβες ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῆς Βαβυλώνας, ἐμφανίσθηκε ἡ σχολαστικὴ Φιλοσοφία· κατὰ συνέπεια τώρα πιά θεωρεῖται φιλόσοφος, ὅποιος ἀπλῶς διάβασε τὰ διαλεκτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅποιος γινώριζε νὰ χρησιμοποιῇ μὲ κάθε λεπτολογία τὰ ἀποσπάσματά του, ὅποιος ἀνήγαγε σὲ πραγματικότητα τὰ ἐπὶ μέρους, ὅποιος τοποθετοῦσε κενὲς περιεχομένου λέξεις στὴ θέση τῶν ἰδεῶν καὶ πίσω ἀπὸ ἐλλειπὴ καὶ ἀκατάληπτη διατύπωση ὠφελιμωτάτων ἀληθειῶν ἔκρυβε τὴν ἀμάθειά του, στὴν ὁποία κατέφευγαν, γιὰ νὰ ἐκθέτουν μᾶλλον ἀναρίθμητα εὐφυολογήματα παρὰ στέρρες ἰδέες· καὶ ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα φιλόσοφος ἦταν ὄχι πιά ὁ μελετητής, ὄχι ὁ δάσκαλος, ὄχι ὁ ἀποκτῶν γνώσεις σοφίας, ἀλλὰ ὁ σχολαστικός.»]

Ἀπαντῶντας ἐπίσης στὶς κατηγορίες τοῦ Τζανέτου, ὅτι οἱ φιλόσοφοι ὡς ἄθεοι ἀποτελοῦσαν καὶ τὴν πηγὴ τῆς κάθε ἀθείας (τρομερὴ κατηγορία ἐκείνη τὴν ἐποχὴ γιὰ ὅποιον τολμοῦσε νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴ Λογικὴ), ὁ Χριστόδουλος Παμπλέκης ἔγραψε:

«Οἱ τῶν συγγραφέων ἀρχαιότεροι, ποιηταί, ρήτορες, ἱστορικοί, τὴν τοῦ θεοῦ ὑπαρξιν οὐχ ὡς καινόν τι τῶν δογμάτων, ἀλλ' ὡς ἐνοῦσαν τ' ἀνθρωπεῖω πνεύματι ἰδέαν... εἰ καὶ ὁ τοῦ τῆς φύσεως συστήματος καθηγητῆς (Τζανέτος) ἀμαθεῖς, ἀλόγους καὶ ἀνοήτους αὐτοὺς τοῦτους καλεῖ.»³

[**Μετάφραση:** «Οἱ ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς, ποιητές, ρήτορες, ἱστορικοί, θεωροῦσαν τὴν ὑπαρξὴ τοῦ θεοῦ ὄχι ὡς καινούργιο δόγμα (σ.σ. Καινὴ Διαθήκη), ἀλλ' ὡς ἰδέα, ποὺ συντηρεῖ τὴν ἀνθρώπινη σκέψη..., ἂν καὶ ὁ καθηγητῆς τοῦ συστήματος τῆς φύσεως (Τζανέτος) τοὺς ἀποκαλεῖ ἀμαθεῖς, ἄλογους καὶ ἀνόητους.»]

Τὸ Πατριαρχεῖο, συνεχίζει ὁ Σάθας, ποὺ δὲν εἶχε παύσει στιγμή νὰ ἐπιτηρῇ, ὅχι μόνο τοὺς φιλελεύθερους, ποὺ ζοῦσαν στὶς ὑπὸ ὀθωμανικὴ κατοχὴ ἐπαρχίες, ἀλλὰ καὶ τοὺς φιλοσόφους, ποὺ ζοῦσαν στὴ Δυτικὴ Εὐρώπῃ, παρέδωσε ἀμέσως τὸ βιβλίον τοῦ Χριστόδουλου Παμπλέκη στὴν φωτιά. Ὁργισμένος ὁ Ἑλληνας φιλόσοφος ἀποφάσισε νὰ ἀπαντήσῃ στὴν καύση τοῦ συγγράμματός του μὲ ἓνα δεύτερο βιβλίον μὲ τίτλον «Περὶ Θεοκρατίας», στὸ ὁποῖο συμβούλευε τὸ ὑπόδουλον ἔθνος ὅτι, πρὶν ἀποπειραθῇ νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ὀθωμανικὸ ζυγόν, ὥφειλε πρῶτα νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν βαρύτερον ζυγὸ τῶν ἰδίων τῶν ὁμογενῶν, δηλαδὴ τῆς Ρωμιοσύνης καὶ τοῦ Πατριαρχείου. Ἐναντίον πλέον αὐτοῦ τοῦ φανεροῦ του ἀντιπάλου τὸ Πατριαρχεῖο ἀνέσυρε ἀπὸ τὴν βυζαντινὴ ὀπλοθήκῃ του τὸ ὄπλον τοῦ ἀναθέματος, ἐνῶ ἓνας λόγιος ρωμιός, ὁ Δημήτριος Γοβδελάς ἀπὸ τὴ Ραψάνη τῆς Μακεδονίας, ἀνέλαβε τὴν ἐλεεινὴ ἀποστολὴ μὲ ἐντολὴν τὸ Φανάρι νὰ δημοσιεύσῃ τὸν πατριαρχικὸ ἀφορισμὸ συνοδευόμενον ἀπὸ μιὰ κατασκευασμένη ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο σατυρικὴ παρωδία τῶν ψαλλομένων ἀκολουθιῶν πρὸς τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐν λόγω σατυρικὴ παρωδία ἀποδόθηκε ψευδῶς στὸν Παμπλέκη, γιὰ νὰ τὸν παρουσιάσουν στὴν κοινὴ γνώμῃ ὡς ὑβριστὴ τῶν θείων.

Ὁ λιβέλλος ἐκδόθηκε στὴν Βιέννη τὸ 1793 μὲ τὸν ἀναίσχυντον τίτλον «Ἀκολουθία ἐτεροφθάλμου καὶ ἀντιχρίστου Χριστοδούλου τοῦ ἐξ Ἀκαρνανίας». Σὲ αὐτὸ τὸ συκοφαντικὸ λιβελλογράφημα ὁ Γοβδελάς ἀποκαλεῖ τὸν Παμπλέκη «*ληστὴν καὶ υἱὸν ληστῶν*», χαρακτηρίζοντας ἔτσι τὴν προηγούμενῃ ἀντιστασιακὴ δράση τοῦ φιλοσόφου ὡς ἀρματολοῦ. Ἐπίσης κοροϊδευτικὰ τὸν ἀναφέρει ὡς «*μονόφθαλμον κύκλωπα*» καί, ὅπως εὐστοχα σημειώνει ὁ Σάθας, τοῦ «*ἐπεσώρευσαν καὶ τὰς ἄλλας βδελυρὰς ἐκείνας συκοφαντίας, ἃς ἐκ τοῦ προχείρου δημιουργεῖ ἡ βάνανσος ἀναίδεια ἐν ἀμυχανία εὐγενεστέρων ὄπλων*».⁴ Εἶναι ἄγνωστο, ἂν ὁ Παμπλέκης πρόλαβε νὰ διαβάσῃ τὸ λιβέλλο, διότι τὸ ἴδιον ἔτος πέθανε στὴ Λειψία καὶ ἐτάφη «*ὑπὸ μυστηριωδῶν ἐταίρων*» στὸ δάσος τοῦ Rosenthal, ὅπου μέχρι καὶ τὴν ἐποχὴ τοῦ Σάθα (τέλη 19ου αἰῶνα) σφζόταν τὸ μνημεῖον του μὲ τὴν ἀκόλουθῃ ἐλληνικὴ ἐπιγραφή:

«*Ενθάδε κεῖται ὁ φιλοσοφικῇ σπουδῇ καὶ τῇ τῶν ὄντων θεωρίᾳ τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀφοσιώσας λογιώτατος Εὐσταθίου ὁ ἐξ Ἀκαρνανίας, γεννηθεὶς μὲν ἐν ἔτει 1733, θανὼν δὲ τῷ 1793, Αὐγούστου 15.*»

Πηγές

1. Κωνσταντῖνος Σάθας, «*Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη*», Βενετία 1894, τόμος 7ος, Εἰσαγωγή, σελίδες σλζ'-σλζ'.
2. «*Περὶ Φιλοσόφου κ.λπ.*», σελίδες 4-5. Πηγὴ: Κωνσταντῖνος Σάθας, «*Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη*», Βενετία 1894, τόμος 7ος, Εἰσαγωγή, σελίδες σλζ'-σλη'.
3. «*Περὶ Φιλοσόφου κ.λπ.*».
4. Κωνσταντῖνος Σάθας, «*Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη*», Βενετία 1894, τόμος 7ος, Εἰσαγωγή, σελίδα σλθ'.

Στέφανος Μυτιληναῖος

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

«ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ Η ΓΛΙΤΣΑ, ΠΟΥ ΚΥΛΑΕΙ

διαφωτιστικός λόγος, πού ἄρθρωσε ὁ «Δαυλός» στὴν 25χρονη ἕως τώρα πορεία του, ταρακούνησε ἀντιλήψεις καὶ κατεστημένα πρὸς κάθε κατεύθυνση. Προσπαθώντας νὰ ὀργανώσουν τὴν ἄμυνά τους ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια οἱ κρατοῦντες τὰ ἡνία τῆς Ρωμιοσύνης ἐλληνορθόδοξοι ἔχουν προσπαθήσει νὰ σκαρώσουν παντὸς εἴδους τεχνάσματα, ὅπως προσωπικὲς ἀπειλές, ἀπειλὲς γιὰ κλείσιμο τοῦ περιοδικοῦ, συνέδρια, κυκλοφορία στρατευμένων ἐντύπων κ.λπ.

Ύστερα ἀπὸ τὰ παραπάνω τὰ τελευταῖα χρόνια κάποιοι ἔθεσαν σ' ἐφαρμογὴ ἓνα εὐφρέστερο σχέδιο. Παρουσίασαν στὸ προσκήνιο διαφόρους ἐκδότες-συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι –κατὰ κάποιο τρόπο– προσποιοῦνται τοὺς «κλώνους» τοῦ «Δ». Οἱ «κλώνοι» αὐτοὶ προωθοῦνται μὲ ὅλους τοὺς τρόπους κι ἔχουν κατακλύσει τὰ Μ.Μ.Ε. Σκοπὸς κι ἐπιδίωξή τους εἶναι νὰ ἐπιφέρουν σύγχυση στὸ ἀνυποψίαστο κοινό, ὥστε νὰ μὴν μπορῇ νὰ ξεχωρίσῃ τὸ γνήσιο κι αὐθεντικὸ ἀνάμεσα στοὺς πολλαπλοὺς «κλώνους», ἐκλαμβάνοντάς το κι αὐτὸ ὡς φαιδρὸ.

Ἐτέθησαν σὲ κυκλοφορία λοιπὸν πληθώρα ἐντύπων καὶ βιβλίων κι ἐδόθη τηλεοπτικὸ βῆμα σὲ ἀνθρώπους λογοκλόπους, μὲ δίψα γιὰ προβολὴ καὶ χρῆμα. Θέματα Λόγου καὶ Πολιτισμοῦ –πού ἔχουν ἀναδειχθῇ στὸ παρελθὸν ἀπὸ τὸ περιοδικό μας– ἔχουν πέσει στὰ χέρια αὐτῶν τῶν ἀτόμων, κατακλέπτονται καὶ διαστρεβλώνονται, εὐτελίζονται καὶ παρουσιάζονται ἀναμειγμένα μὲ «ἐλλαδεμπόριο», μυστικισμό, μετεμψυχώσεις, σειριολογία, οὐφολογία, προφητεῖες διάφορων ἀπίθανων «προσωπικοτήτων» –ἀσκητῶν τῆς ἐρήμου, διὰ Χριστὸν σαλῶν κ.τ.λ.– μὲ ἐμφανῆ τελικὸ σκοπὸ τὸν πλήρη εὐτελισμὸ τους. Ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ δραστηριότητες προμοδοτοῦνται ἄνωθεν ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς, ὅτι τὰ βιβλία πού ἐκδίδονται πωλοῦνται κάτω τοῦ κόστους των, σχεδὸν δωρεάν.

Πρόσφατο παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ κυκλοφορία βιβλίου ἀπὸ γνωστὸ τηλεπωλητὴ μὲ τίτλο: «Ἡ Τεχνολογία τῶν Θεῶν», τὸ ὁποῖο κατὰ κόρον διαφημίζει ἀπὸ τηλεοράσεως. Τὸ ὁμότιτλο βιβλίο τοῦ συνεργάτη τοῦ «Δαυλοῦ» Ἰωάννη Λάξαρα ἔξεδόθη ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Δαυλός» πρὶν ἀπὸ δύο μισὴ χρόνια. Ὁ κ.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟ ΣΑΣ ΔΕΚΤΗ»*

* «The Slime», Φράνκ Ζάππα, 1973.

Λάζαρης είναι έν ενεργεία ανώτερος άξιωματικός του Τεχνικού Σώματος του Στρατού, ήλεκτρολόγος-μηχανολόγος Ε.Μ.Π., μετεκπαιδευθείς σὲ Η.Π.Α. καὶ Ἀγγλία μὲ εἰδίκευση στὰ σύγχρονα όπλα καὶ συστήματα. Στὸ βιβλίο του –προϊὸν ύπερδεκαετοῦς έρευνας– έχει προσπαθήσει μὲ έπιστημονικὸ τρόπο νὰ καταδείξει τὸ ύψηλὸ τεχνολογικὸ επίπεδο τοῦ προκατακλυσμαίου πολιτισμοῦ σύμφωνα ἀφ' ένὸς μὲ τὶς περιγραφές τῶν ἀρχαίων μας κειμένων κι ἀφ' έτέρου μὲ τὰ πάμπολλα ἀρχαιολογικά εὑρήματα στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸν κόσμο – κατάλοιπα τῆς μακρινῆς εκείνης έποχῆς.

* * *

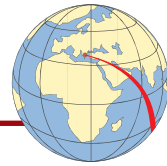
έπιλογή τοῦ τίτλου τοῦ βιβλίου τῶν έλλαδεμπόρων είναι πράξη εύγλωττη καὶ λέει πολλά. Πρώτιστος σκοπὸς είναι νὰ «κάψουν» τὸ θέμα τῆς ἀνάδειξης τῆς πανάρχαιας τεχνολογίας τοῦ προκατακλυσμαίου πολιτισμοῦ. Ἀποσκοποῦν στὸ νὰ ἀκούη τὸ κοινὸ γιὰ ἀρχαία τεχνολογία καὶ μὲ ἄμεσο συνειρμὸ νὰ ὀδηγῆται στὶς ἀναγραφόμενες στὸ βιβλίο τοῦ στρατευμένου τηλεπωλητῆ φαντασιώσεις κι ὅχι στὴ σοβαρὴ μελέτη τοῦ συνεργάτη τοῦ «Δαυλοῦ».

Ἦδη ἀρκετὰ καὶ ἀπὸ τὰ θέματα αὐτά, ποὺ ἔχουν στὸ παρελθὸν προβληθῇ στὸν «Δαυλὸ», ἔχουν περιπέσει στὰ χέρια διαφόρων «πλασιέ» τῶν τηλεοπτικῶν σκουπιδιῶν, οἱ ὅποιοι έπιχειροῦν νὰ τὰ εὔτελίσουν καθ' ὀλοκληρίαν.

Τὰ ποσὰ ποὺ έπενδύονται σ' αὐτὴν τὴν «Ἐπιχείρηση Σύγχυσης», ποὺ ἔξαπέλυσε ἡ Χριστιανοβυζαντινορρωμιοσύνη, είναι τεράστια. Ὅμως ὁ μεσαίωνας, ποὺ οἱ πνευματικοὶ προπάτορές τους έπέβαλαν πρὶν ἀπὸ δύο χιλιετίες, φθάνει στὸ τέλος του. Ἡ πορεία πρὸς τὸν Πολιτισμὸ είναι ἄμεση καὶ χωρὶς έπιστροφή.

Γεώργιος Δαμίγος

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

KENT ΓΚΡΗΝΓΟΥΛΤ, *Ἔχει θέση ὁ θεὸς στὰ δημόσια σχολεῖα;*

Με ιδιαίτερη χαρὰ γράφω κριτικὴ γιὰ ἓνα τόσο ἰσορροπημένο, δίκαιο καὶ συστηματικὸ βιβλίο γιὰ τὴν θέση τῆς θρησκείας στὰ δημόσια σχολεῖα, ιδιαίτερα μετὰ τὶς κακοθεστατες ἐπικρίσεις ποὺ δέχθηκαν οἱ ἐκδότες τοῦ Φίλιπ Χάμπουργκ γιὰ τὸ βιβλίο «Χωρισμοὶ Ἐκκλησίας-Κράτους» καὶ Ντάνιελ Ντρέισμπαν γιὰ τὸ βιβλίο «Ὁ Τόμας Τζέφερσον καὶ τὸ Τεῖχος ποὺ χωρίζει Ἐκκλησία καὶ Κράτος».

Ὁ Κέντ Γκρήνγουλτ εἶναι ἓνας διακεκριμένος καθηγητὴς στὴν Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Κολούμπια καὶ λόγιος, ὁ ὁποῖος εἰδικεύεται στὴν θεσμοθεσίαν κανόνων, ποὺ διέπουν τὶς σχέσεις Ἐκκλησίας-Κράτους. Αὐτὸ τὸ ἐμπεριστατωμένο βιβλίο προτείνεται ἐνθέρμως σὲ ὅποιον ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ θέμα καὶ ἀνησυχεῖ ἀπὸ τὶς διαστάσεις ποὺ παίρνει ὁ δογματισμὸς στὴν δημόσια ἐκπαίδευση. Πραγματικὰ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ παρουσιασθῇ σὲ μίαν συνήθη βιβλιοκρισίαν ἓνα βιβλίο τόσο καλὰ τεκμηριωμένο (τεράστια βιβλιογραφία, 639 ὑποσημειώσεις). Ὁ Γκρήνγουλτ διευκρινίζει, ὅτι ἡ ὑπάρχουσα νομοθεσία, ὅσον ἀφορᾷ στὴν θρησκείαν στὰ σχολεῖα, συνοψίζεται στὴν ἀρχὴ τῆς μὴ προώθησης τῆς θρησκευτικότητος ἀπὸ τὰ δημόσια σχολεῖα. Δυστυχῶς ἡ ἀρχὴ αὐτὴ δὲν ἀρκεῖ γιὰ τὴν ἐπίλυση πολὺπλοκων συνταγματικῶν ζητημάτων καὶ θεμάτων ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς.

Ὁ συγγραφέας συμφωνεῖ μὲ τὶς ἀποφάσεις τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου, σύμφωνα μὲ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ἰναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ κινηματογράφος ἀποτελεῖ μεγάλο προπαγανδιστικὸ καὶ κατευθυντικὸ χαρτὶ στὰ χέρια τοῦ Συστήματος. Εἶναι σπάνιες οἱ ἐξαιρέσεις, ἂν καὶ δὲν νομίζω ὅτι ὑπάρχει ταινία, ποὺ νὰ συγκρίνῃ ἀπροκάλυπτα τοὺς δύο κόσμους, Ἑλληνισμὸ καὶ Ἰουδαϊσμὸ (μὲ τὰ παράγωγά του). Συνήθως πιάνουν μίαν ξεκρέμαστη ψυχολογικὴ πλευρὰ, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία κρύβεται τὸ Σύστημα, ἢ παίζουν μὲ τὴν τεχνικὴ καὶ τὰ παρόμοια. Βεβαίως τοῦτο ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα, μιᾶς καὶ τὸ Σύστημα δυναστεύει τὰ πάντα, γιὰτὶ ἐλέγχει τὴν τεχνολογία καὶ τὸ χρήμα, νὰ ὑφίσταται τὴν φθορὰ τοῦ χρόνου, δεδομένου ὅτι ὁ Ἰουδαϊσμὸς μὲ τὰ παράγωγά του συνεχῶς διαψεύδονται. Ἔως πότε ὅμως, ὅταν ἡ οἰκολογία προειδοποιῇ; Φυσικὰ ἢ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότης μὲ τὴν Τραγωδίαν ἢ τὴν Σάτιραν διαχωρίζει τὴν θέσιν τῆς ἀπὸ τὸ Χόλλυγουντ. Ἄλλωστε ἡ αἰσθητικὴ τῆς μεγάλης Τέχνης τῆς, τὸ σῶμα ὑγιὲς σὲ νοῦ ὑγιῇ, ὁδηγεῖ σὲ ἀρχέγονες ἀνόθευτες φυσικὲς βαθεῖες ρίζες. Τὸ Σύστημα παίζει πολὺ μὲ τὸν Φροῦδισμό, ὁ ὁποῖος τὸ καθαγιάζει, ἀφοῦ παίρνει σὰν θεραπεία αὐτὸ ποὺ ἀκριβῶς κάνει τὴν κάκωση. Γνωστὴ ἡ ἐβραιοχριστιανικὴ φιλοσοφία, ἐλέγχονσα καὶ ἀπαγορεύονσα. Οἱ ἑλληνικὲς ἀρετὲς εἰς τὸ πῦρ. Οἱ διάφοροι κριτικοὶ κινηματογράφου ποτὲ δὲν θὰ κάνουν τέτοια ἀνάλυση...

τις όποιες είναι απολύτως επιβεβλημένη ή θρησκευτική ουδετερότητα στα δημόσια σχολεία. Ωστόσο αφιερώνει πολλές σελίδες του βιβλίου στο να καταδείξει πόσο δύσκολη είναι ή εφαρμογή αυτού του κανόνα στην πράξη και μάλιστα κάνει προτάσεις για την επίτευξη αυτού του στόχου. Θέση του είναι, ότι «τα δημόσια σχολεία δεν πρέπει να παρουσιάζουν τις όποιες θρησκευτικές πεποιθήσεις ως σωστές ή εσφαλμένες, έλλογες ή άλογες» και απορρίπτει «ως παραπλανητική και ύποπτη την κατηγορία των φονταμελιστών, ότι «στα δημόσια σχολεία διδάσκεται ο κοσμικός ούμανισμός».

Ο Γκρήνουολτ αφιερώνει τρία κεφάλαια στο σοβαρώτατο ζήτημα της εξέλιξης και της δημιουργίας, όπως διδάσκονται στα σχολεία. Ξεκαθαρίζει ότι «ή Θεωρία της Έξελιξης αποτελεί επιστημονική θεωρία σε αντίθεση με την... “Γένεση”, που δεν ανήκει στον χώρο της Έπιστήμης». Και προσθέτει: «Διδάσκοντας την Γένεση, την Θεϊκή Δημιουργία, διδάσκουμε την Θρησκεία, διότι μόνο σε θρησκευτική βάση μπορούμε να αποδεχθούμε μία τέτοια θεωρία. Θρησκευτική είναι και ή διδασκαλία του Εύφρους Σχεδιασμού είτε παρουσιάζεται ως επιστημονική αλήθεια είτε ως αντίπαλον δέος στην κυριαρχούσα Θεωρία της Έξελιξης.» Έπιπλέον «ένδεχόμενη απόφαση για μη διδασκαλία της Θεωρίας της Έξελιξης μπορεί να ληφθί μόνο λόγω θρησκευτικής μισαλλοδοξίας.»

Στην συνέχεια ο συγγραφέας καταπιάνεται με το πιό περίπλοκο «περί διδασκαλίας της θρησκείας» θέμα. Πάνω σ' αυτό ο συγγραφέας συμφωνεί με ό,τι έλεγα για χρόνια. Δεν είναι καθωρισμένο δηλαδή, το τί και πώς πρέπει να διδαχθούν οι νέοι και βεβαίως έλάχιστοι είναι οι εκπαιδευτικοί, οι όποιοι είναι κατάλληλοι γι' αυτό. Είναι προφανές, ότι δεν μπορεί να γίνη διδασκαλία της Ιστορίας, της Λογοτεχνίας, της Μουσικής χωρίς αναφορά στη θρησκεία. Βεβαίως και πρέπει να μιλήσουμε για τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ

ΤΣΑΡΛΥ ΤΣΑΠΛΙΝ: Το άρχέγονο του κινηματογράφου, όπου ή ασύλληπτη τεχνική με άνόθευτο βασικό συναίσθημα (τραγικό ή σατιρικό) ξεπερνούν κάθε σκοπιμότητα του Συστήματος, το όποιο άλλωστε του έδειχνε τα δόντια του μονακρίζοντας. Το κάρριο και το άπλο χτυπούν μία καμπάνα με τον δικό της πρωτογενή ήχο σε μία καταπληκτική έναλλαγή σατυρικού-δραματικού στις πηγές της Φύσης. Είναι ο αντίποδας της Άρχαιότητας, όπου όχι όμαδικά αλλά έντελώς άτομικά πραγματεύεται τον άνθρωπο. Και βέβαια στέκεται υπέροχα απέναντί της: Άριστοτέχνης στην συγκίνηση της έσωστρέφειας. Έδώ θέλει προσοχή, να έντοπίσουμε το άνόθευτο, γιατί πάνω έδώ καπνλεύεται ψοφοδεώς ο Χριστιανισμός. Η εύφυία με το άπλο πλέκουν την έκσταση, χωρίς να δογματίξη όρίζει, έδράζει. Η εύρηματικότης σηματοδοτεί το άνεπανάληπτο. Όλα τούτα αφήνουν κάτι το βαθύ, δεν είναι πομφόλυγες ή πυροτεχνήματα. Δεν είναι τέχνη για την τέχνη, είναι τέχνη του μέσα μας. Δεν υπάρχει μονομέρεια, υπάρχει μία θαυμάσια ένότης. Η συγκίνηση σε περνά κι άπ' την ποίηση. Παίξει σε μία ταξική κοινωνία, αλλά ή ταξικότης του είναι συναισθηματική.

ΧΙΤΣΚΟΚ: Πάντα μέσα από το Σύστημα, χωρίς καμμιά άμφισβήτηση, το παίρνει όπως είναι, καθαγιάζοντας ως εκ τούτου τις άντιθέσεις του. Παίξει με το Φροϋδισμό, του όποιον το παθολογικώτερο μοντέλλο άγει στην άκρατη άγωνία σαν μέσο ψυχαγωγίας, ή έρμος του συστήματος, του συναισθήματος. Πραγματεύεται άστυ-

καὶ τὸ κίνημα τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἀλλὰ πρέπει ἐπίσης νὰ μιλήσουμε καὶ γιὰ συντηρητικούς ἱερεῖς, ποὺ ἀντετάχθησαν στὸ κίνημα.

Ναί, μπορεῖ νὰ παρουσιασθῇ ἡ προσφορὰ τῶν θρησκειῶν στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ οἱ μαθητὲς πρέπει ὅπωςδὴποτε νὰ μάθουν γιὰ τοὺς θρησκευτικούς πολέμους, τὶς θρησκευτικὲς διώξεις, τὶς προγραφές, τὴν μισαλλοδοξία καὶ τὴν μὴ ἀνοχή, τὰ προοδευτικὰ ἀλλὰ καὶ τὰ ὀπισθοδρομικὰ κινήματα. Οἱ μαθητὲς πρέπει νὰ μάθουν ὅχι μόνον γιὰ παλαιότερες καὶ τωρινὲς θρησκείες, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν μὴ θρησκευτικὴ στάση ζωῆς καὶ τὴν κριτικὴ ποὺ ἀσκεῖται στὴν θρησκεία.

Ἐν κατακλείδι συνάγεται, ὅτι ἡ ἔντιμη, ἀντικειμενικὴ, ἰσορροπημένη, δίκαιη καὶ ὁλοκληρωμένη περὶ θρησκείας διδασκαλία εἶναι κάτι τόσο δύσκολο, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθῇ ἕως καὶ ἀνέφικτη. Ὑπάρχουν σχολικὰ βιβλία κατάλληλα γι' αὐτὸ τὸν σκοπὸ στὴν Μ. Βρεταννία καὶ τὸ Νιὺ Φάουλαντ, ἀλλὰ ἀμφιβάλλω, γιὰ τὸ ἂν στὶς Η.Π.Α. θὰ τολμοῦσαν ν' ἀγγίξουν ἕνα τόσο λεπτὸ ζήτημα. Ἄς λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας ἐπίσης ὅτι, γιὰ νὰ γίνῃ σωστὴ διδασκαλία τῆς θρησκείας, ἄλλα μαθήματα, ὅπως π.χ. ξένες γλῶσσες, μὴ Ἀγγλικὴ Λογοτεχνία κ.λπ., θὰ ἔπρεπε νὰ μείνουν ἐκτὸς σχολικοῦ προγράμματος.

Τὸ βιβλίο τοῦ Γκρήνγουολτ εἶναι ἀναμφισβήτητα ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ θέμα.

Μετάφραση: Ἄρτεμις Γεωργιάδου

Ἐντ Ντόουε

(«Free Inquiry», Αὐγ. -Σεπτ. 2005)

νομικὰ ἕναν ἄγονο ἄνθρωπο. Τὸ ἀστυνομικό, ὅ,τι βρώμικο ἔχει γεννήσει ἡ μαφία τοῦ συστήματος, σὲ μιὰ πλοκὴ σατανικὴ, ἡ ὁποία εἶναι ἔτσι ἀκριβῶς, γιὰτὶ δὲν ἔχει κανένα βάθος. Ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ μὲ ἕνα πιστόλι στὸ χεῖρ ἐρήμην τῶν πάντων νὰ λύῃ τὰ προβλήματά του, προβλήματα αὐθαίρετα, ποὺ δημιουργεῖ ἡ κρίση τοῦ συστήματος. Βέβαια ὅλα τοῦτα ἔχουν ὑπόστρωμα τὶς σταθερές: μίσος, δόλο, ψέμα. Ἡ διαλεύκανση, ποὺ ψάχνουν, καθαγιάζει τὸ ἔγκλημα, τὴν πληγὴ τοῦ συστήματος.

Δηλαδή, μὲ λίγα λόγια, κάθε χάρισμα τοῦ ἀνθρώπου θέλει καὶ τὴν ἀνάλογη θέση του, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ποδοπατᾷ τὸ Σύστημα. Εἶναι σὰν νὰ χτυπάμε τὴν καμπάνα (ἔξω ἀπὸ κάθε θρησκευτικότητα) ἀντὶ συμπαγοῦς ρόπτρου μὲ ἄδειο τενεκέ: Ἐνας Χίτσκοκ-Ἀγκάθα Κρίστι μὲ τὸν «ὑψηλὸ προβληματισμὸ» τοῦ συστήματος ἀγγλοσαξωνικοῦ τύπου... Δὲν εἶναι τυχαῖο, ὅτι ὅλα αὐτά, συγκεντρωμένα καὶ σὲ ἀλληλεπίδραση, δὲν τὰ βρίσκομε ποτέ, τὸ Σύστημα ἐφαρμόζει τὴ σαλαμοποίηση καὶ μᾶς κόβει φέτες συνεχῶς, ἕως ὅτου ἐνημερωθῇ ἡ λασπώδης μᾶζα. Δύσκολο!

Παντελῆς Γλᾶρος

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΟ: Στὸ ἄρθρο «Τὰ Παράδοξα τοῦ Ζήνωνος», τεῦχος Ἰανουαρίου, στὴ σελίδα 19518, στὴν παράγραφο 5, ἡ φράση «ὅσο μικρότερος εἶναι ὁ χρόνος (ἡλικιακὰ τοῦ συμπαντος), τόσο πιο γρήγορα ρέει, ἐνῶ ὅσο πιο μεγάλος εἶναι αὐτός, τόσο πιο ἄργα ρέει» νὰ διορθωθῇ μὲ τὸ ἀντίστροφο: «ὅσο μικρότερος ἦταν ὁ χρόνος του, τόσο πιο ἄργα ἔρρεε, ἐνῶ ὅσο πιο μεγάλος εἶναι, τόσο πιο γρήγορα θὰ ρέει».